

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРОЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА СУСПІЛЬНИХ НАУК

**ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ
СТУДЕНТА:
ДЕРЖАВА, СУСПІЛЬСТВО, ПРОФЕСІЯ**

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ ІХ СТУДЕНТСЬКОЇ
МІЖВУЗІВСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

Житомир 2018

Рекомендовано до друку рішенням кафедри суспільних наук.

Протокол №12 від 4 травня 2018 р.

Редколегія:

Мельничук І. А., – доктор історичних наук, доцент, завідувач кафедри суспільних наук ЖНАЕУ, голова
Романюк Неля Йосипівна - доктор історичних наук, професор кафедри суспільних наук ЖНАЕУ
Суліменко Олександр Григорович – кандидат історичних наук, доцент кафедри суспільних наук ЖНАЕУ
Сініцький Андрій Цезарович – кандидат історичних наук, доцент кафедри суспільних наук ЖНАЕУ
Махорін Геннадій Леонідович – кандидат історичних наук, доцент кафедри суспільних наук ЖНАЕУ
Шевчук Світлана Федорівна – кандидат філософських наук, доцент кафедри суспільних наук ЖНАЕУ
Шевченко Олександр Миколайович – кандидат психологічних наук, доцент кафедри суспільних наук ЖНАЕУ
Талько Олена Борисівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри суспільних наук ЖНАЕУ
Мельничук Вікторія Вікторівна – кандидат філософських наук, старший викладач кафедри суспільних наук ЖНАЕУ
Марченко Світлана Давидівна – кандидат історичних наук, асистент кафедри суспільних наук ЖНАЕУ
Михайлова Тетяна Іванівна – асистент кафедри суспільних наук ЖНАЕУ, секретар

Рецензенти:

Власюк Ігор Миколайович – кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії Житомирського державного університету імені Івана Франка
Прокопенко Ірина Петрівна – кандидат історичних наук, доцент кафедри правознавства Житомирського національного агроекологічного університету

Формування особистості студента: держава, суспільство, професія: збірник матеріалів ІХ студентської міжвузівської науково-практичної конференції (19 квітня 2018 р., м. Житомир). – Житомир: ЖНАЕУ, 2018. – 114 с.

Збірник матеріалів містить наукові статті та тези доповідей подані на ІХ студентську міжвузівську науково-практичну конференцію «Формування особистості студента: держава, суспільство, професія», яка відбулася в ЖНАЕУ (м. Житомир) 19 квітня 2018 року.

Збірник адресовано науково-педагогічним працівникам, магістрантам, студентам і всім, хто цікавиться проблемами формування суспільно-політичних, філософсько-культурологічних та соціально-психологічних ціннісних орієнтацій студентської молоді.

Матеріали конференції надруковано в авторській редакції.

ЗМІСТ

Передмова	5
Негер А. Проблема державності в період Гетьманщини.....	6
Паламарчук В. Релігійна політика радянської влади в Білоруській РСР у 1920-х – 1930-х рр.....	9
Пасенко В. Проблеми соціально-економічного та релігійного розвитку Західної Білорусі у складі Польщі (1921-1939 рр.).....	12
Ахмедова О. Причини та наслідки поділу Чехословаччини (1992).....	15
Лазаренко А. Україна на шляху євроінтеграції.....	20
Бугира І. Багатство vs бідність: тенденції та перспективи.....	24
Корнійчук В. Інформація як чинник розвитку сучасного суспільства.....	27
Черниш Ю. Основні характеристики блогерства.....	30
Вавренюк Н. Інтернет як засіб соціальної комунікації молоді.....	33
Кос А. Інтернет-залежність молоді.....	37
Орлова О. Вплив інформаційних технологій на свідомість молоді.....	41
Бугайчук А. Соціально-психологічні аспекти натовпу.....	45
Сич К. Технологія керування масовою свідомістю.....	48
Остапчук А., Баб'як О. Вплив комп'ютерних ігор на психофізіологічний стан людини.....	57
Курис І. Молодіжні субкультури в Україні.....	61
Ярошук М. Сім'я: традиції та сучасність (про небезпеку нетрадиційних стосунків).....	64
Хомин О. Чи потрібне Україні узаконення одностатевих шлюбів?.....	68
Макарчук І. Світ у контексті філософських роздумів.....	72
Данилюк А. Проблема життя та смерті з точки зору філософії, науки та релігії.....	76
Черняк Я. Проблема свідомості у філософії.....	79
Домбровська В. Проблема щастя у сучасному світі.....	83
Климик Л. Ціннісні орієнтації сучасної молоді.....	86
Сирота Т. Самотність як ознака існування сучасної людини.....	90

Мішина Я. Проблема самотності у сучасному суспільстві.....	93
Левченко С. «Ідеальна держава» Платона та сучасність.....	96
Єзерський В. Філософія Івана Франка і сьогодні.....	100
Шульга С. Античний філософ Аристотель як засновник біологічної науки.....	104
Домінський В. Особливості професійної інженерної етики.....	107
Маринич Ю. Історія Межигірського монастиря: створення, розвиток, занепад.....	110

ПЕРЕДМОВА

19 квітня 2018 року в Житомирському національному агроекологічному університеті відбулася ІХ студентська міжвузівська науково-практична конференція «Формування особистості студента: держава, суспільство, професія». Організатором конференції стала кафедра суспільних наук ЖНАЕУ за підтримки деканату факультету обліку та фінансів і ректорату університету. До участі у конференції долучилися студенти усіх факультетів ЖНАЕУ, а також студенти і магістранти ЖДУ імені Івана Франка.

Ідея провести таку конференцію вперше була реалізована у 2004-2005 н.р. Відтоді конференція стала щорічною. Після кількарічної перерви кафедра суспільних наук відродила цю практику у 2016-2017 н.р. і продовжила у 2017-2018 н.р.

Проведення такої конференції в агроекологічному університеті містило певні ризики, оскільки в негуманітарних закладах освіти дисципліни соціально-гуманітарного циклу, як правило, набувають статусу «другорядних». Але активна участь студентів у конференції засвідчила їх небайдужість і позитивне ставлення до вивчення суспільних та гуманітарних дисциплін. Більше того, озвучені на конференції доповіді підтвердили формування у студентів досить стійких наукових інтересів до історичних, філософських, політологічних, соціологічних, психологічних та культурологічних проблем.

Міждисциплінарний характер конференції дав можливість визначити найбільш цікаві і актуальні для студентської молоді питання сучасного суспільно-політичного та історичного розвитку України та світу, а також загальнофілософські проблеми, соціально-психологічні та професійні аспекти формування особистості студента.

Результати конференції є запорукою підготовки університетом не просто фахівця, а особи з ВИЩОЮ освітою!

Координатор конференції **Світлана Марченко**

Негер Адріана,
студентка II курсу факультету екології і
права ЖНАЕУ
*Науковий керівник – канд. іст. наук
Сініцький А.Ц.*

ПРОБЛЕМА ДЕРЖАВНОСТІ В ПЕРІОД ГЕТЬМАНЩИНИ

На середину XVII ст. у зв'язку з прийняттям «Березневих статей» будову Української держави було практично завершено. В межах її території функціонували свої адміністративний поділ (полки, яких у різні часи було 36, 26, 16, а пізніше стало 10) та судова система, склалася відповідна структура господарських та фінансових органів (Скарб Війська Запорозького), діяли власні військові загони. Увінчувала піраміду політичних інститутів (сотенних, полкових і найвищої - Генеральної канцелярії у складі обозного, судді, писаря, військового підскарбія, осавулів, хорунжого, генерального бунчужного) посада гетьмана України. За традицією старшинські посади у Війську Запорозькому лишалися виборними. Найвищим органом влади у козацькій державі вважалася загальновійськова рада, на якій вирішувалися всі найважливіші політичні та економічні питання [1, с. 119]. Проте життя вносило значні корективи в традиційні козацькі порядки.

Так, смерть у 1657 р. гетьмана Богдана Хмельницького, організатора і керівника Національно-визвольної війни та соціальної (козацько-селянської) революції в 1648–1657 рр., творця відновленої Української держави у форматі Гетьманщини, поставила перед козацькою старшиною (провідною верствою українського народу) головне запитання: хто успадкує гетьманську владу і не тільки збереже, а й посилить Гетьманат? В останні роки свого життя гетьман Богдан керував Гетьманщиною авторитарно й багато важливих державних питань вирішував майже одноосібно. Незважаючи на козацькі демократичні звичаї щодо виборів власних очільників (сотників, кошових, гетьманів), за декілька місяців до смерті, а саме навесні 1657 р., за вказівкою гетьмана генеральна старшина обирає спадкоємцем Богдана його

ж сина Юрася (бл. 1640–1685) із важливим зауваженням, що всю повноту влади він отримає лише після вічного упокоєння батька [2, с. 243].

Б. Хмельницький вважав, що саме монарх і монархічна форма влади допоможуть Україні й українцям зберегти відновлену українську державність, опанувати всі українські етнічні землі, згуртувати етнічну спільноту в монолітну козацьку націю. Загалом цей монархічний дискурс у Європі XVII-XVIII ст. мав право на існування, незалежно чи це Захід, Центр, Північ, Південь, чи Схід. Але при цьому дуже вагомим чинником була сама особистість правителя-монарха, а в українських реаліях – гетьмана.

Загальновідомо, що козацьке самоврядування ґрунтувалося на демократичних засадах і обирало козацтво своїх ватажків передусім за визначні військові, організаторські, лицарські, моральні чесноти. Зрозуміло, що згодом принцип «перший серед рівних» був дещо видозмінений. Окрім пересічних козаків, з'явився впливовий старшинський прошарок, відбулося соціальне економічне розшарування на реєстровців і випищиків, на голоту і дуків і т.д. І все-таки під час виборів очільника перевага надавалася насамперед харизматичним особистостям, таким як Тиміш Хмельницький (1632–1653), передчасна загибель якого стала трагедією для Богдана, й аж ніяк не легкодухим, юним і малодосвідченим особам на кшталт Юрася [3, с. 55-56]. Допоки жив Б. Хмельницький, генеральна старшина не виказувала спротив цьому рішенню, але смерть гетьмана невдовзі змусила юнака-владоможця передати свої повноваження І. Виговському. Проте він недовго побув гетьманом, і в 1659 р. на чолі Гетьманату знову став Ю. Хмельницький.

На превеликий жаль, у цей час так званої Руїни (кінець 50 – середина 80-х років XVII ст.) терени України стають ареною як внутрішньої запеклої громадянської війни, так і театром військових дій та протистояння потужних геополітичних гравців на зразок Оттоманської Порти, Речі Посполитої, Московського царства та ін. Врешті решт, колись єдина Гетьманщина розпалася на два Гетьманати – Правобережний і Лівобережний, а Україна

й українці зазнали величезних людських і матеріальних втрат [4, с. 205].

Отже, чи мала Українська держава після 1654 р. перспективи для свого розвитку? Відповідь може бути однозначною - ні, не мала. І мова йде не про «безхарактерність» та «безвільність» українських гетьманів, «підступність» і «брехливість» російських царів. Причини цього явища корінилися в об'єктивних реаліях другої половини XVII-XVIII ст. Логіка історичного процесу полягала в тому, що у складі абсолютистської монархічної Росії Українська держава з її республіканською, демократичною формою правління була позбавлена цих перспектив. Нові державні інститути рано чи пізно повинні були розчинитися в загальноімперських органах управління. Так воно й трапилося. Наступні десятиріччя працювали проти Української держави. Йшов поступовий, але невблаганний процес втрати нею своїх етнічних рис, ліквідації окремих, а згодом цілих суспільних інститутів. Самодержавна стихія заповнила весь суспільно-політичний устрій Гетьманщини.

Список використаних джерел

1. Єрмолаєв В. М. Органи влади і управління Української держави (друга половина XVII–XVIII ст.): навч. посіб. /В. М. Єрмолаєв// – Х. : Право, 2002. – 176 с.
2. Смолій В., Степанков В. Українська національна революція XVII ст. (1648–1676). /В. Смолій, В. Степаков// – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2009. – 448 с.
3. Бульвінський А. Основні проблеми в оцінці подій Конотопської битви 1659 року /А. Бульвінський// Воєнна історія. – 2009.– № 3(45). – С. 52–62.
4. Кульчицький В.С., Тищик Б.Й. Історія держави і права України: Навчальний посібник /В.С. Кульчицький, Б.Й. Тищик// – К.: Атака, 2006. – 352 с.

Паламарчук В'ячеслав,
студент IV курсу історичного факультету
ЖДУ імені Івана Франка
Науковий керівник - канд. іст. наук
Власюк І. М.

РЕЛІГІЙНА ПОЛІТИКА РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ В БІЛОРУСЬКІЙ РСР У 1920-Х - 1930-Х РР.

З перших днів радянської влади став зав'язуватися трагічний конфлікт з Російською Православною Церквою (РПЦ). Непримиреність більшовиків щодо церкви була заснована на двох передумовах:

- 1) світоглядного не поєднання вчення марксизму з релігійною вірою;
- 2) ставленням до церкви, як до союзниці царизму, а після повалення самодержавства – експлуаторського ладу.

У роки НЕПу влада не залишала спроб підпорядкувати РПЦ, поставивши її під свій повний контроль. У 1921-1922 рр. було розроблено операцію по внутрішньому розколу і розкладанню церкви. Результатом став так званий обновленський рух. Ліберальне, головним чином біле духовенство, лояльне до радянської влади, отримує підтримку від уряду і право створити своє церковне управління та ієрархію. Після арешту Патріарха Тихона і його вимушеної відмови 12 травня 1922 р. від керівництва РПЦ, обновленці більше року домінували в церковному житті країни. Після смерті 7 квітня 1925 р. Патріарха Тихона, місце патріаршого престолу РПЦ займає митрополит Петро (Полянський), який 28 липня 1925 р складає послання, де він виступає проти обновленців, забороняючи православним навіть бути присутніми на їх зборах. Незабаром 10 грудня 1925 р. він був заарештований, і керівництво перейшло до митрополита Сергія (Страгородського). Той же в свою чергу після довгих коливань обрав шлях компромісу з радянською владою і пішов на поступки, завдяки чому нехай і

не вийшло згорнути репресії щодо церковнослужителів і віруючих, але дозволило зберегти церкву як таку [2, с. 180].

На рубежі 1928-1929 рр. відбулася істотна зміна всього курсу політики по відношенню до релігійних організацій. 8 квітня 1929 р. було прийнято декрет «Про релігійні об'єднання», що забороняв будь-яку церковну діяльність за стінами храмів, крім відвідування хворих, які помирають і поховання померлих. Під контроль держави ставилася все життя релігійних організацій. У травні 1929 року було внесено зміни до 4 ст. Конституції РРФСР. Тепер замість свободи релігійної та антирелігійної пропаганди дозволялось лише «свобода релігійних сповідань і антирелігійної пропаганди». На початку 1930 р. «Союз войовничих безбожників» прийняв план першої «безбожної п'ятирічки», який викликав масовий протест населення. Наприклад, 12 березня 1930 р. в с. Сузаревці Могильовського округу під час зняття ікон сталася перестрілка. Було заарештовано 10 осіб. В той же день в с. Велешкевич натовп у 500 чоловік ледь не побили вчителя і робітників, які проводили перебудову церкви під клуб.

Неодноразово парафіяни висловлювали своє невдоволення антицерковною політикою радянської влади. Так, зібрання на антирелігійну тему, яке відбулося 13 квітня 1930 р. в 9-й залізничній школі, пройшло особливо бурхливо. Робочі обурювалися закриттям церкви. Частими були невиходи на роботу по великих церковних святах: «Не вийшов на роботу, тому що у мене паска, і я ходжу до церкви і надалі буду відвідувати, я народився християнином і помру їм». Так, у перший день Пасхи 1930 р. не вийшло на роботу 60% усього складу гомельських робітників. Як наголошується у звітах відповідних органів, «під попівським впливом» виявилися не лише безпартійні, а й члени партії, а відвідуваність церкви на Великдень в 1930 р. в Гомелі значно зросла порівняно із минулим роком. У серпні 1934 р. РНК БРСР прийняв спеціальну постанову про використання молитовних будинків під зерносховище. Опір населення жорстоко придушувався. У грудні 1936 р. під клуби було зайнято 855 молитовних

будинків, віддано під зерносклади або зруйновано 1006, порожніми стояли 238 храмів. За даними НКВС БРСР, в дореволюційній Білорусі було 1445 православних храмів, 704 синагоги, 148 костелів та каплиць. До січня 1937 р. офіційно було закрито 1371 церкву, 633 синагоги, 95 костьолів. А до 21 червня 1938 р. діючих церков залишилося тільки 2 – в Орші і Мозирі. Гоніння на священослужителів посилювалися з початком колективізації. Вже до 30 травня 1930 р. в БРСР було засуджено 93 «церковника», 25 з них розстріляно, 68 відправлено у концтабори [1, с. 164].

Влада у боротьбі з церквою використовувала податкове обкладення духовенства, розкуркулення, встановлення високих норм розкладки. Так, священник церкви в Червенському районі був обкладений податком 1972 руб., у той час як його доходи при максимальному підрахунку не перевищували 50 руб. на місяць. Злісні неплатники податків каралися суворо – від 1 до 5 років виправно-трудова таборів. А якщо священослужитель виявляв хоча б ознаки обурення, покарання збільшувалася до 10. Незважаючи на жорсткий державний пресинг, віра в народі не вмирала. Ухвалення Конституції СРСР 1936 р. породило в народі деяку надію на повернення храмів. Якщо в 1936 р. нібито на прохання «трудолюбивих» було закрито 81 церкву, 22 синагоги, 9 костелів, то заяв на відкриття церков було подано 158, синагог – 51, костелів – 16. 6 січня 1937 р. при проведенні перепису населення по військових частинах, розташованих в БССР, було відзначено порівняно велика кількість військових, які заявили про себе, як про віруючих. Віруючі були навіть в частинах НКВС – 21 особа. Усього в рядах Червоної армії на території БРСР віруючих нарахували 2833 чол. Наприкінці 1930-х рр. органами НКВС було інсценовано процеси над ієрархами Православної церкви, проти яких було висунуто звинувачення у шпигунській діяльності [3, с. 347].

Боротьба держави з церквою мала трагічні наслідки для суспільства. Комуністична ідеологія не змогла замінити величезний морально-етичний потенціал, яким володіють тексти Біблії. Духовність кількох поколінь, позбавлених християнської віри, виявилася збитковою. Наслідком боротьби

держави з церквою вже в 1930-х рр. стали зростання злочинності і побутове розкладання. Але найнебезпечніше – відбувалося знецінення людського життя, нівелювання особистості, чого і домогалася тоталітарна система.

Список використаних джерел:

1. Шкаровский, М. В. Русская Православная Церковь при Сталине и Хрущеве. М.: Изд-во Крутицкого подворья, О-во любителей церков. истории, 2005. 423 с.
2. Косик, О. В. Голоса России: Очерки истории сбора и передачи за границу информации о положении Церкви в СССР (1920-е – начало 1930-х годов). М.: Изд-во ПСТГУ, 2011. 280 с.
3. Протьюко, Т. С. Становление советской тоталитарной системы в Беларуси (1917–1941 гг.). Минск: Тесей, 2002. 688 с.

Пасенко Вікторія,
студентка ІV курсу історичного факультету
ЖДУ імені Івана Франка
Науковий керівник - канд. іст. наук
Власюк І. М.

ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ТА РЕЛІГІЙНОГО РОЗВИТКУ ЗАХІДНОЇ БІЛОРУСІ У СКЛАДІ ПОЛЬЩІ (1921-1939 РР.)

Дослідження проблем соціально-економічного та релігійного розвитку Західної Білорусі у складі Польщі в 1921–1939 рр. є важливим завданням не лише білоруських, а й українських істориків з огляду на порівняльний аналіз розвитку цього регіону із становищем Західної України та Білоруської РСР цих же років.

Ризький мирний договір (березень 1921 р.) між Радянською Росією та Польщею поділив білоруський народ, залишивши близько 2 млн. білорусів у межах II Речі Посполитої.

Як зазначає білоруський дослідник Н. Б. Нестерович, польський уряд навмисно згортав ті галузі промисловості регіону, які могли підірвати

монопольне становище польських виробників на місцевому ринку. З цією метою він, наприклад, наприклад, заборонив будувати тут промислові підприємства без спеціального на те дозволу військового відомства, встановив пільгові тарифи лише на вивезення сировини із ЗБ та ввезення сюди промислових товарів. Економіка була зорієнтована переважно на видобуток та переробку сировини і сільгосппродукції, а не на виробництво промислових товарів. Впродовж усього міжвоєнного періоду польські офіційні особи самі визнавали, що урядова політика націлена на обмеження економіки західнобілоруського краю [4, с. 230-231].

Польський уряд грубо порушував положення Версальського трактату, Ризького мирного договору й польської конституції 1921 р., що гарантували вільний розвиток національних меншин. На усі посади у воєводствах, повітах та гмінах ЗБ обирались лише поляки, як правило уродженці Польщі, вихідці із заможних верств суспільства, з відповідним ступенем освіти. Уся система місцевих органів державної влади базувалася на принципі бюрократичного централізму, без врахування місцевих інтересів [2, с. 164]. Білоруси не допускалися на державну службу, а в польські поштово-телеграфні відділення не приймалися листи й телеграми, написані білоруською мовою навіть латинським шрифтом. Переслідувалася також прогресивна білоруська преса. Проводилися політика полонізації білоруського народу, заходи по ліквідації білоруської мови.

Становище Православної церкви Західної Білорусі у складі міжвоєнної Польщі було складним та суперечливим. Наприклад, білоруський історик О. Г. Цимбал зазначає, що проголошення автокефалії Православної церкви, підбурюване поляками, було неканонічною акцією, та стало головною причиною внутрішнього розколу і конфліктів в церкві та суспільстві. Поляки використовували цю політику з метою послаблення російських позицій в церкві та створення підґрунтя подальшої полонізації білоруської церкви. А. Загідулін вважає, що поляки намагалися закріпити тут свій вплив через католицизм, а Православну церкву зробити підзвітною організацією; при

цьому формально займаючи роль справедливого арбітра у негативних наслідках відбирання православних церков на потреби католицьких громад. Головною метою польської влади у відношенні до Православної церкви було прагнення призвичаїти її до умов Польської держави, зробити цю церкву засобом впливу на православних Західної Білорусі. Досягалося це різними методами: конфіскація частини майна, закриття або знищення храмів, репресії православних священників, призначення державної дотації духовенству, що ставило його у залежність від держави, ополячення церкви та кліру [3, с. 48].

О. Буравський, І. Власюк, аналізуючи думки сучасної білоруської історіографії щодо проблем розвитку Західної Білорусі у міжвоєнний період, відмічають, що в аналізі політики владних структур Польщі щодо Західної Білорусі частина білоруських істориків знаходить й позитивні моменти; білоруські історики вказують на негативні наслідки політики полонізації цієї території; дослідження конфесійної історії Західної Білорусі виявляють нові аспекти становища і діяльності Православної та Римо-католицької церков на цій території, що дає можливість порівнювати політику польської та радянської влади; нові архівні документи, спогади людей вносять корективи у розуміння процесів, що відбувалися тут. З архіву усної білоруської історії цього періоду можна дізнатись за спогадами людей похилого віку, що у Західній Білорусі міжвоєнного періоду до приходу радянської влади антирелігійна робота не проводилася. Усі були віруючими: католики відвідували костел, православні – церкву. Одна жінка, наприклад, згадує, що її сім'я не відчувала міжнаціональної чи релігійної ворожнечі. Однак, мати, будучи не католичкою, не могла працювати в школі. Не дозволяли розмовляти білоруською мовою, навіть за межами школи мали розмовляти польською. Жінка також говорила про те, що вони проживали поруч із польськими осадниками (колоністами), які отримали землі за заслуги перед Польщею; дружили з їхніми дітьми; ворожнечі не було; допомагали один одному, коли було скрутно [1, с. 41-42].

Отже, проблеми соціально-економічного характеру у Західній Білорусі міжвоєнного періоду полягали у відповідній політиці польської влади на цій території, небажанні її допускати до управлінських посад неполяків і намагаючись полонізувати білорусів. На це була спрямована й політика щодо Православної церкви, що мала бути підпорядкована Польській державі, хоча становище церкви було порівняно кращим ніж в СРСР, де у ті роки проводилась антирелігійна політика і репресії проти священників.

Список використаних джерел

1. Буравський О. А., Власюк І. М. Проблеми історії Західної Білорусі (1921–1939 рр.) у сучасній білоруській історіографії та спогадах людей // Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. К., 2016. Вип. 104 (1). С. 37-42.
2. Борка А. І. Мяццовыя органы дзяржаўнага кіравання і самакіравання ў Заходняй Беларусі (1921 – 1939 гг.) : манагр. Гродна : ГрДУ, 2011. 139 с.
3. Власюк І. М. Становище Православної церкви у Західній Україні та Західній Білорусі в міжвоєнний період (1921–1939 рр.): огляд сучасної історіографії // Гуржіївські історичні читання: Збірник наукових праць / Ред. кол.: В. А. Смолій, О. І. Гуржій, А. Г. Морозов та ін. Черкаси: Вид. Чабаненко Ю. А., 2013. Вип. 6. С. 47-50.
4. Нестерович Н. Б. Характер западнобелорусской экономики в 1921 – 1939 гг. // Заходні рэгіён Беларусі вачыма гісторыкаў і краязнаўцаў: зборнік навук. артыкулаў / Гродз. дзярж. ун-т; рэдкалегія: І.П. Крэнь, У.І. Навіцкі, В.А. Белазааровіч (адк. рэдактары) [і інш.]. Гродна: ГрДУ, 2006. С. 228-232.
- 5.

Ахмедова Ольга,
магістрантка історичного факультету
ЖДУ імені Івана Франка
Науковий керівник-канд. іст. наук
Власюк І. М.

ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ ПОДІЛУ ЧЕХОСЛОВАЧЧИНИ (1992)

1990–1991 рр. були роками демократичних змін у суспільному та політичному житті Чехословаччини, що відбувались після подій «оксамитової» революції 1989 року, сприяли активізації прав чехів та

словаків на самовизначення і національної самосвідомості. Національний чинник, на думку Т. В. Мелешенко, відіграв одну з головних ролей у поділі Чехо-Словаччини [3, с. 115]. Г. Луцик, досліджуючи проблему вирішення словацького питання у ЧССР в 1960-х – 1980-х рр., зазначає, що авторитарний режим Густава Гусака після подій Празької весни 1968 р. не зміг забезпечити реальної автономії Словаччини [2, с. 84].

Водночас в країні було підготовлено базу та розпочалось проведення ринкових економічних реформ. Було, зокрема, прийнято закони: про приватне підприємництво, реституцію для проведення малої приватизації (1990), лібералізацію цін, валютний закон (1991). Разом з тим, нерівномірність економічного розвитку обох частин держави в умовах проведення «шокової терапії» урядом Вацлава Клауса особливо боляче вдарила по Словаччині. Важко було обом, але словацька економіка, на відміну від чеської, не була готова так швидко адаптуватись до ринкових умов; відбулося падіння життєвого рівня пересічних громадян, виникло масове безробіття [1]. Це призвело до складних соціальних наслідків та посилення національних настроїв у Словаччині.

Країна отримала нову назву – Чеська і Словацька Федеративна Республіка; було обмежено повноваження федеральних органів влади, згідно конституційного закону. Після ряду демонстрацій у Словаччині у грудні 1990 року було прийнято Закон про розмежування компетенції між федерацією і республіками (центральні органи мали компетенцію у питаннях оборони, зовнішньої політики, фінансів і створення умов для єдиного ринку). Впливові політичні організації Словаччини почали вимагати перетворення федерації на конфедеративне утворення двох народів. На початку 1991 року суспільно-політична ситуація ще більше загострилася у зв'язку з вимогою лідерів політичних організацій і рухів Моравії та Сілезії реорганізувати Чехо-Словаччину у федерацію трьох республік: Чеської, Моравсько-Сілезької та Словацької. У той час, коли моравська проблема не набрала дальшого розвитку, у Словаччині виникла політична криза [3, с. 115].

Відбулися парламентські вибори, на яких переміг Громадянський форум (1990). На зовнішньополітичній арені ЧСФР стала членом Ради Європи, Міжнародного валютного фонду (МВФ) і Міжнародного банку реконструкції і розвитку (МБРР); створено нову міжнародну регіональну організацію «Вишеградська група» (Чехо-Словаччина, Польща, Угорщина) (лютий 1991 р.); відбулось остаточне виведення з країни радянських військ, підписання протоколу про розпуск ОВД та РЕВ (1991).

У Словаччині було сформовано новий уряд на чолі з Я. Черногорським (1991), який вимагав більшої самостійності республіки та конфедеративних відносин [5, с. 622-624].

1992 р. став складним та суперечливим роком для подальшої долі Чехо-Словаччини: перехід до ринкових відносин викликав невдоволення чеського та словацького населення, призвів до нових соціально-економічних проблем (особливо безробіття); суспільство було корумпованим, розколотим, переважали негативні емоції; громадську думку формували нові авторитетні політики.

Посилились відцентрові тенденції в країні у зв'язку із боротьбою за владу між чеськими та словацькими партіями; посилились протиріччя і претензії чеських та словацьких органів влади один до одного; активізувався національний рух у Словаччині, прагнення до самостійності у багатьох сферах розвитку.

На виборах до парламенту у 1992 р. в Чехії перемогла Громадянська демократична партія (ГДП), у Словаччині – Рух за демократичну Словаччину (РДС). Посилились протиріччя між урядами В. Клауса (Чехія) та В. Мечіара (Словаччина); вони підписали спочатку політичний договір про створення тимчасового федерального уряду, пізніше – про майбутній поділ федерації [5, с. 622].

Президент Чехо-Словаччини Вацлав Гавел у напруженій політичній ситуації, коли його президентство не було підтримано, подав у відставку (20.07.1992). Він залишився єдиним політичним лідером, який виступав за

збереження цілісності держави і запропонував вирішити проблему єдності держави за допомогою референдуму, на який би винеслося питання про майбутній устрій ЧСФР та проект угоди про розподіл державних функцій керівництва обох республік у спільній державі. Однак референдум не було проведено через амбіції провідних політиків країни прем'єр-міністра держави Вацлава Клауса та лідера Руху за демократичну Словаччину Володимира Мечіара. Наприклад, Вацлава Клауса не засмучувала втрата Словаччини, економіка якої після комуністичного господарювання була катастрофічною і потребувала чималих зусиль та матеріальних засобів для відбудови [3, с. 119].

Соціологічне опитування громадян у 1992 р. показало, що за поділ федерації виступає лише 35% чехів та словаків.

Федеральні збори прийняли рішення про припинення федерації (25.11.1992). Майно між Чехією та Словаччиною було вирішено поділити у співвідношенні 2:1. Чеська та словацька національні ради затвердили нові конституції (вересень 1992 р. – СНР, грудень 1992 р. – ЧНР). З 31 грудня 1992 р. республіки стали незалежними державами [5, с. 626].

Колишній голова Федеральних зборів і перший президент Словацької Республіки Міхал Ковач вважає, що вирішальну роль у поділі Чехословаччини відіграли депутати федерального рівня, а не провідні чеські та словацькі лідери [6].

Отже, причинами розпаду ЧСФР були: соціально-економічні проблеми при переході до ринкових відносин в республіці; боротьба між провідними чеськими та словацькими політичними партіями за владу, непримиреність їх позицій, небажання йти на поступки один одному; невирішеність національного питання у соціалістичній Чехословаччині; пасивність населення у питанні про подальшу долю федерації; небажання влади у Словаччині провести відповідний референдум та ін.

Наслідками поділу став подальший розвиток вже незалежних республік Чехії та Словаччини, які між собою продовжували співпрацю в різних

сферах. Однак перехід до ринку в Словаччині виявився більш складним та проблематичним через недостатній промисловий потенціал порівняно з Чехією, розвал військово-промислового комплексу та інші чинники. Через два десятиліття після поділу більшість чехів та словаків були переконані в тому, що таке вирішення проблеми було необхідним; за федерацією жаліли жителі прикордонних районів [4]. З 2004 року обидві країни є членами ЄС та НАТО. Цікаво, що Чехія, маючи високі показники у розвитку економіки, зберігає свою грошову одиницю – крону, а Словаччина, яка уступає в цьому Чехії, стала членом єврозони.

Список використаних джерел

1. Вовканич І. І., Свеженцева О. І. Особливості постсоціалістичної трансформації в Чеській республіці в 90-х роках ХХ ст. URL: www.nbuv.gov.ua/portal/soc.../st03.pdf.
2. Луцик Г. Спроби вирішення словацького питання у ЧССР в 60-80 роках ХХ ст. URL: www.nbuv.gov.ua/portal/.
3. Мелещенко Т. В. Мирне розділення Чехословацької Федеративної республіки та позиція Гавела у цьому процесі. URL: www.nbuv.gov.ua/portal/.../П14_doc.pdf.
4. «Разделение Чехословакии было глупостью», говорят жители приграничного региона. URL: www.radio.cz/ru/kto-est-kto.
5. Яровий В. І. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн. ХХ століття: Підруч. для вищих навч. закл. К.: Генеза, 2005. 816 с.
6. 10 лет после распада Чехословакии: что думают словаки? URL: www.radio.cz/ru/kto-est-kto.

Лазаренко Артем,
студент IV курсу факультету лісового
господарства ЖНАЕУ
Науковий керівник – канд. іст. наук
Марченко С.Д.

УКРАЇНА НА ШЛЯХУ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Навіщо нам Інтеграція України до Європейського союзу? Більша частина українців щодня чують новини на цю тему, але ще менше задумуються до чого це призведе і чи потрібно воно нам.

Відносини Україна-ЄС — це двосторонні відносини між Україною та ЄС у галузі міжнародної політики, економіки, освіти, науки, культури тощо.

Європейський Союз є політичним, економічним і культурним об'єднанням з ознаками конфедерації, до якого входять 28 європейських держав з населенням понад 507 млн. осіб.

Протягом багатьох років правовою основою відносин між Україною та ЄС є Угода про партнерство та співробітництво від 14 червня 1994 (набула чинності 1 березня 1998 р.). Ця угода започаткувала співробітництво з широкого кола політичних, торговельно-економічних та гуманітарних питань. Крім того, укладено низку галузевих угод та документів міжнародно-правового характеру, згідно з якими здійснюється співробітництво між Україною та ЄС. Україна співпрацює з ЄС в рамках проекту «Східне партнерство» [7], одним із завдань котрого є підготовка до вступу України до Європейського Союзу.

Виходячи з вищесказаного, зрозуміло, що така співпраця та відносини мають лиш корисні перспективи для нас і таке партнерство розпочалось доволі таки давно. Отож щоб розібратися чому ми досі не в Євросоюзі та які кроки були зроблені, повернемося до деяких важливих історичних подій.

13 січня 2005 року Європарламент практично одногolosно (467 «за», 19 «проти») прийняв постанову про наміри Європарламенту щодо

наближення позицій з Україною щодо членства. Єврокомісія відзначає, що, хоча ще має пройти певний підготовчий період, прийняття нових членів не виключено. На що президент В. Ющенко відповів про свої наміри подати заявку на членство «у близькому майбутньому» [5].

Також, напрямок України до членства у Євросоюзі зафіксований у статті 11 Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики»: *«забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в Європейському Союзі»* [6].

Українське громадянське експертне середовище здійснювало власну оцінку виконання дійсного в минулому Плану дій Україна — ЄС, та проводить оцінку виконання зобов'язань в рамках чинного Порядку денного асоціації. У травні 2010 року в Україні стартував Громадський моніторинг Порядку денного асоціації Україна-ЄС. У 2013 році був оприлюднений моніторинговий звіт щодо прогресу у виконанні зобов'язань у сфері охорони довкілля в рамках Порядку денного асоціації Україна — ЄС та виконання Дорожніх карт Східного партнерства за 2012 рік [3]. Доповнення до Порядку денного асоціації, зроблені у 2010 та 2012 роках, стосуються популяризації сталого розвитку та "зеленої економіки", а також заснування Спільної системи інформації щодо навколишнього природного середовища, для України її двосторонній вимір фокусується на питаннях адаптації національного законодавства країни до законодавства ЄС, а багатосторонній вимір реалізується через широке коло проектів з відповідних питань у сфері зміни клімату, співпраці та адаптації до європейського екологічного законодавства, упровадження принципів "зеленої" економіки в країнах Східного партнерства [3].

На цей час проведено всі 21 раунди переговорів та готується XVII саміт Україна — ЄС, який очікувався на 22 листопада 2013 року. Саміт відбувся 28 листопада 2013 року [8], але обіцяну асоціацію В. Янукович не підписав після таємної зустрічі з Путіним. Внаслідок цього в листопаді в Києві, а

згодом і по Україні піднявся масовий протест, відомий як Євромайдан. Він продовжувався три місяці, перетік у революцію та загальну нестабільність, пов'язану з агресією Росії і призивів до зміни української влади. Ключовими подіями стали підписання політичної частини Угоди 21 березня 2014 р., [4] а 27 червня 2014 р. — економічної (тобто вже повністю) Угоди про Асоціацію (ратифіковано 2017року).

Коментуючи дані події висновок, що при президенстві В. Ющенко та В. Януковича ми мали всі шанси активно співпрацювати з ЄС, хоча це було не в інтересах наших президентів, але інтереси народу були головнішими, тому наслідок – революція. Також слід зазначити політичний вплив Президента Росії В. Путіна, він проти даної інтеграції і скористався нестабільністю України в цей час, анексувавши Крим та ввівши війська на Сході.

18 грудня 2015 Європейська комісія підтвердила готовність України до безвізового режиму з ЄС. При чому додаткових вимог висуватися не буде, але потрібно буде виконати вже взяті Україною обов'язки. Орієнтовний час введення безвізового режиму — від 3 до 7 місяців, орієнтовно з кінця літа 2016 року.

Навесні 2017 року Європейський Союз завершив усі процедури для запровадження безвізового режиму для України. Опівночі на 11 червня громадяни України з біометричними паспортами отримали право на безвізові поїздки до країни ЄС та деяких окремих членів Шенгенської зони [1].

Дані події відбуваються при Президентстві Петра Порошенка, який активно діє в напрямку інтеграції України з ЄС. Хоча безвізовий режим має свої обмеження в строках та не дозволяє працювати закордоном, а лише бути в якості мандрівника, але це значно полегшує процес перетину кордону для нашого народу.

Щоб приєднатися до Євросоюзу, держава-заявник має задовольняти політичним і економічним умовам, загальновідомим як Копенгагенські критерії [2] (були ухвалені на саміті в Копенгагені в 1993 році), а саме мати демократичний уряд, що визнає верховенство закону і відповідних свобод та

інститутів. Відповідно до Маастрихтського договору кожна поточна держава-член, а також Європарламент повинні прийти до згоди з приводу будь-якого розширення.

Вступ до ЄС відбувається в кілька етапів:

1. підписання Угоди про асоціацію;
2. включення в офіційну програму розширення ЄС;
3. подача заявки на вступ;
4. отримання статусу кандидата в члени ЄС;
5. вступ до ЄС.

Україна пройшла лиш перший, але важливий з цих етапів: 1 вересня 2017 року набула повної міжнародно-правової чинності Угода про асоціацію між Україною і Європейським Союзом, включаючи створення поглибленої і всеосяжної зони вільної торгівлі [9].

Отже, інтеграція України до Європи відбувається не так швидко і впевнено як хотілося б. Відбулось багато важливих подій, які як сприяли інтеграції (безвізовий режим [1], Угода про асоціацію ЄС-Україна 2017 [9]), так і навпаки перешкоджали інтеграції до ЄС (неконкретність намірів В. Ющенко та В. Януковича щодо інтеграції та негативний економічно-політичний вплив В. Путіна, що перешкоджали руху до інтеграції). Але на даному етапі розвитку Української політики ми впевнено йдемо до своєї мети і цей шлях вірний, адже вступивши до ЄС ми відкриємо для себе безліч можливостей та матимемо надійну підтримку для відродження України.

Список використаних джерел

1. Безвізовий режим між Україною та ЄС запрацював– [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-40219742>
2. Копенгагенські критерії – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/page/open/id/774>
3. Моніторинговий звіт щодо прогресу у виконанні зобов'язань у сфері охорони довкілля в рамках Порядку денного асоціації Україна — ЄС та виконання Дорожніх карт Східного партнерства за 2012 рік. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

- <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/ekologichna-politika-jak-instrument-zblizhennja-ukrajini-z/>
4. Підписання політичної частини Угоди 21 березня 2014 р. . – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/news/2014/03/21/7019791/>
  5. Постанова про наміри Європарламенту щодо наближення позицій з Україною щодо членства – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://flot2017.com/item/history/35014>
  6. Стаття 11 Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики»– [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>
  7. Східне партнерство – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukraine-eu.mfa.gov.ua/ua/ukraine-eu/eu-policy/east-partnership>
  8. Саміт Україна-ЄС 28 листопада 2013 року 2014 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://tsn.ua/politika/sogodni-u-vilnyusi-vidkrivayetsya-dolenosniy-dlya-ukrayini-samit-shidnogo-partnerstva-322497.html>
  9. Угода про асоціацію між Україною і Європейським Союзом 1.09.2017– [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/2296693-ugoda-pro-asociaciu-ukrainaes-nabula-cinnosti.html>

Бугира Інна,
студентка І курсу технологічного
факультету ЖНАЕУ
*Науковий керівник – канд. філос. наук
Мельничук В.В.*

БАГАТСТВО VS БІДНІСТЬ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Поширеною є думка, що шляхом до успіху, задоволеності, реалізації сподівань на бажане життя є багатство. Воно розуміється як засіб переходу до кращого стану існування і отримує своє втілення у феномені грошей. Є засоби (гроші) – є можливості, немає – відповідно, не варто й сподіватись на реалізацію бажаного. За такої позиції багатство – це процес та результат нагромадження такої кількості матеріальних благ, що не тільки забезпечують гідне життя людини та суспільства, але і формують надлишок. Проте, такий підхід до розгляду багатства виявляється обмеженим. Сучасний вимір поняття багатства зміщує акценти від власне володіння й розпорядження

більш ніж достатньою кількістю матеріальних благ до більш глибокого його розуміння. Ще давньогрецький філософ Біант зазначав, що хоча й в багатстві можна вбачати рушійну силу всякої справи, проте людина, що володіє багатством належить не собі, а йому.

Соціально-філософське дослідження багатства не можливе без звернення до феномену бідності. Економічні науки визначають бідність як таку характеристику економічного стану індивіда чи соціальної групи, при якому стає неможливим самозабезпечення необхідними благами для життєдіяльності. Соціально-філософський аналіз бідності дає змогу поглянути на людину крізь призму всієї її екзистенції. Бідність можна визначити як нестачу в чомусь, соціальну невизначеність, незатребуваність, невлаштованість, нереалізованість, нестабільність, страх за майбутнє. Бідність та багатство – два взаємопов'язані поняття, діалектика зв'язку між якими лежить в суперечливих соціальних відносинах. Бідність та багатство є невід'ємними атрибутами соціального, системами самоусвідомлення та зовнішньої суспільної оцінки [1]. Зважаючи на це, зосередимось на соціально-філософському аналізі феномену багатства

На мою думку, багатство – це завжди праця, терпіння, вміння долати перешкоди, а також знання, думки, стійкість, сила. Проте, часто це поняття зводять до позначення ним окремої характеристики визначеного суспільного досвіду. Найчастіше це стосується людини, яка володіє надлишком матеріальних благ: «багатий». В сучасному світі, зокрема в Україні, поширеною є думка, що той хто володіє більш, ніж достатньою кількістю матеріальних благ має певні привілеї. У такому світлі соціальних трансформацій питання чи виправдовує ціль засоби, вирішилось на користь засобів: вони виправдані. Той, хто реалізував свою ціль, не вибираючи засобів, стає зацікавленим, щоб його багатство, гроші, власність, влада тощо не стали засобом, як і він сам для інших. Звідси така чільна турбота про отримання поваги за рахунок фіктивної освіченості, написання книг під ім'ям замовника, присвоєння вчених звань тощо. На такому етапі багатство стає

небезпечним. Людина, що має владу, власність повинна бути розумною, розсудливою, відповідальною, адже, на жаль, хто сьогодні має багатство, той має право на вирішальний голос. Володіння багатством в такому його розумінні створює ілюзію всездозволеності. Проте це поняття можна розглядати і в іншому аспекті.

Менш вживаним воно є відносно внутрішнього світу людини, її досвіду, багажу знань. Багатою можна назвати людину, у якої є міцна сім'я, близькі друзі, улюблена справа. Та людина багата, яка має змогу реалізувати власні мрії, плани, фантазії, висловити особисту думку, жити у відповідності до своїх переконань та інтересів. Багатством виступає життєва мудрість людини, не даремно кажуть: «Мої роки – моє багатство [3,с.47–50]. Я вважаю, що одним з найважливіших багатств для людини є її здоров'я. Багатою також є людина, яка у своїх потребах та інтересах відчуває і усвідомлює себе такою, що реалізувалась. Багатство в досягненні сталості у характері розвитку, повноті людського буття. Повнота життя визначається вмінням людини цінувати кожний день, мить, адже вони, як і життя в цілому, неповторні. Людина є багатою коли не відчуває дискомфорту, коли її життя є гармонійним. Багатство – це завжди «багато», але у сенсі самодостатності, завершеності, цілісності [2]. Воно здобувається людиною у діяльності, зокрема у праці та в спілкуванні з іншими людьми і, слід зауважити, сама діяльність може виступати як багатство.

Отже, я вважаю, що багатство є соціально-значущим феноменом. Поняттям багатства означають широкий спектр різних явищ, зокрема, таких як надлишок матеріальних благ, національних надбань, характеристики внутрішнього світу людини, її досвіду, багажу знань тощо. Варто пам'ятати, що поняття багатства є комплексним та означає такий стан духовного та тілесного існування людини коли подоланий стан невизначеності, нестатку у чомусь, тобто бідності, реалізована стабільність, захищеність, впевненість у завтрашньому дні. Досягнення багатства, вміння людини бути багатою

полягає у щоденній праці над собою, у діяльності на обраному професійному полі, у спілкуванні з іншими.

Список використаних джерел

1. Амінова О. В. Багатство: соціально-філософський вимір поняття. [Електронний ресурс] / Амінова О. В. // Режим доступу: <http://www.info-library.com.ua/books-text-11401.html>

2. Свінціцький В. М. Філософія глобальних проблем сучасності / Свінціцький В. М. – К.:КНЕУ, 2003. – 90 с.

3. Сергієнко О. Бідність в Україні – теорії та реалії / Сергієнко О. // Україна: аспекти праці. – 2003. – №5. – С. 47–50.

4.

Корнійчук Валерія,
студентка I курсу технологічного
факультету ЖНАЕУ
*Науковий керівник – канд. філос. наук
Мельничук В.В.*

ІНФОРМАЦІЯ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Термін «інформація» походить від латинського слова «information», що означає відомості, роз'яснення, переклад, просвіта, ознайомлення. Поняття інформації відносно нове. Давньогрецькі мислителі багато розмірковували про форму і про знання, а не про форму існування знання та про його передачу [3]. Незважаючи на широке поширення цього терміна, поняття інформації є одним з найбільш дискусійних. У наш час наука намагається знайти загальні властивості й закономірності, які відповідають його багатогранності. Але поки його розуміння лишається на інтуїтивному рівні [3]. Зауважимо, що розширення значення інформації з кожним днем відкривається по-іншому в певній галузі людської діяльності і разом з тим створює складність однозначного визначення. Виникає багато запитань. Чому зараз саме це слово стоїть на межі між розвитком суспільства і

розвитком світу в цілому? А що ж тоді таке «інформація» в наш час? Як ми розуміємо та сприймаємо її?

З давніх-давен людство користувалось найбільш примітивним, з одного боку, та найбільш вагомим чинником розвитку, з іншого, так званою передачею суспільної думки. Як нам відомо, кожен мислитель, науковець чи суспільний діяч намагався не тільки зберегти власні помисли та наміри щодо роботи, як фізичної, так і духовної, а й передати їх іншим: людям, організаціям, і нарешті поколінням. Високоосвічені мудреці, які розуміли істинну міць давньої мудрості, навчилися боятися її потужного потенціалу [2,с.171]. Адже коли невідома раніше інформація поширювалась у широкі маси суспільства, то спричиняла щонайменше сплеск обурення, тому що людство не хотіло сприймати нове і невідоме для себе. Наприклад, перші наукові відкриття, перші новітні, для свого часу, прилади і т. д. Залежно від розуміння тієї чи іншої галузі, проявлявся з часом глибший інтерес до неї.

Ми часто чуємо різні трактування самого слова «інформація». І чим більше ми дізнаємось нового, тим гострішою постає проблема фільтрації отриманих знань. Інформація, в нашому шаленому ритмі життя, набуває все нових граней. Інформація – це і повідомлення, це і опис вдало проведеного дня, це і усвідомлення наукового прогресу людиною або групою людей. Але з іншого боку: чим більше ми маємо знань, тим простіше нам відділити у істинне знання від абсурдного.

Сучасне наукове поняття про інформацію дуже точно сформулював Норберт Вінер, якого вважають «батьком» кібернетики. Інформацію він характеризував як позначення змісту, отриманого із зовнішнього світу в процесі нашого пристосування до нього й пристосування до нього наших почуттів [1, с.71].

Інформація має багато властивостей. *Цінність інформації* полягає в корисності та здатності сприяти необхідним умовам для реалізації задуманого. *Достовірність інформації*, яка має властивість відображати процеси та явища, які відбуваються навколо нас, достовірною вважається

інформація, яка містить безпомилкові та істинні дані [3]. І, звісно ж, *актуальність інформації*, яка відповідає вимогам сьогодення. Можна визначити ще один аспект, який тісно пов'язаний із актуальною властивістю. А саме – старіння інформації, головною причиною якого є поява нової інформації, з надходженням якої попередня інформація втрачає свій своєчасний інтерес, стає схожою на помилкову або невірну, втрачає можливість адекватно доносити свої вихідні джерела до людей [3]. На нашу думку, в сучасних умовах дуже важливо враховувати ці властивості інформації.

Отже, щодня ми сприймаємо різносторонні потоки інформації. І нам доволі важко іноді реагувати, не визначивши свої власні інтереси. Інформація виступає як чинник формування не тільки загального розуміння нюансів життєвих реалій, а й, перш за все, формування свідомості кожної людини. Оскільки, як відомо, свідомість – це здатність людини пізнавати навколишній світ та саму себе за допомогою мислення та розуму, в результаті чого формується інтелект особистості. Зрозуміло, що розповсюдження і засвоєння інформації формує відповідний стан особистості. Ви помічали, як впливає суспільна думка на нашу власну? Адже біологічно закладена здатність людини існувати в групі людей впливає на її сприйняття дійсності. Людина є істотою суспільства, проте не завжди повинна слідувати за розповсюдженими діями чи сліпо вірити в ідеал, який їй намагаються нав'язати. На даному етапі розвитку суспільства людина має право поширювати свою думку, пропагувати її серед інших, а також, щоб поважали її власний доробок. Розповсюдження інформації сприяє реалізації індивідуальних досягнень, а також може впливати на розвиток суспільства чи соціальної групи.

Зважаючи на вищезазначене, можна зробити висновок, що інформація була, є і буде одним із найбільш вагомих чинників розвитку суспільства, адже наше сприйняття, розуміння дійсності залежить від достовірного інформування, яке ми сприймаємо на свій розсуд і яке має вплив на наш

світогляд. Інформаційні потреби є різновидом нематеріальних потреб людства, яке має колосальний вплив на його розвиток. Тому ми повинні правильно та водночас критично користуватись інформацією, вміти виділяти найбільш вагомі для нас відомості і, за можливості, вдало примножувати їх для передачі наступним поколінням.

Список використаних джерел

1. Вінер Н. Кібернетика / Норберт Вінер // Сім променів. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://7promeniv.com.ua/naukovi-doslidzhennia/metodolohichni-pidkhody/71-systemnyi-pidkhid/15-norbert>
2. Втрачений символ: роман /Ден Браун; пер .з англ. В.Горбатька. – 4-те вид. – Харків: Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»,2016. – 608 с.
3. Інформація [електронний ресурс] // Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Інформація>

Черниш Юрій,
студент III курсу факультету інженерії та енергетики ЖНАЕУ
*Науковий керівник – канд. філол. наук
Талько О. Б.*

ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ БЛОГЕРСТВА

Блог виник як публічний он-лайн щоденник, в якому автори публікували свої думки, своє бачення певних проблем, огляди, статті на вільну тему та таке інше. Перший блог був заснований у 1992 р. британцем Тімом Бернерс-Лі, автором багатьох розробок у галузі інформаційних технологій, який публікував новини на своїй інтернет-сторінці.

В Україні перша хвиля популярності блогів на платформах типу *LiveJournal*, *Blogger.com* та *Twitter* припала на середину минулого десятиліття. Зараз же можна говорити про «друге життя» української блогосфери, адже є можливість вести особистий щоденник у форматі відео (*YouTube*) чи фото (*Instagram*).

Вміст блога можна уявляти собі як стрічку, на яку в хронологічному порядку згідно з датами їхньої публікації блогером йдуть дописи, так звані пости, один за одним. Оскільки з часом у блозі накопичується багато постів, зазвичай ця стрічка займає кілька веб-сторінок.

Розрізняють наступні різновиди блогів:

1. За автором (авторами):

- особистий (авторський, персональний) блог – ведеться однією особою (як правило – його власником);
- «примарний» блог – ведеться від імені чужої особи невизначеною персоною;
- колективний або соціальний блог – ведеться групою осіб за правилами, які визначає власник;
- корпоративний блог – ведеться усіма співробітниками однієї організації.

2. За наявністю мультимедіа:

- текстовий блог – блог, основним змістом якого є тексти;
- [фотоблог](#) – блог, основним змістом якого є фотографії;
- музичний блог – блог, основним змістом якого є музичні файли;
- подкаст і блогкастинг – блог, основний зміст якого надиктовується та викладається у вигляді [аудіофайлів](#), наприклад, [MP3](#)-файлів;
- відеоблог – блог, основним змістом якого є відео файли.

3. За особливостями змісту:

- контентний блог – блог, який публікує первісний авторський текст;
  - мікроблог – блог, дописами в якому є короткі щоденні новини з власного життя користувачів;
  - мониторінговий блог – блог, основним змістом якого є відкоментовані посилання на інші сайти чи блоги;
  - цитатний блог – блог, основним змістом якого є цитати з інших блогів;
- Сплог – спам-блог.

4. За технічною основою:

- блог Stand-alone – блог на окремому хостингу та рушії ([CMS](#));
- блог на блог-платформі – блог, який ведеться на потужностях блог-служб ([LiveJournal](#), [LiveInternet](#) та ін.);
- моблог – мобільний блог, який наповнюється з мобільних чи портативних пристроїв.

Надзвичайна популярність блогів зумовлена двома головними обставинами: по-перше, публікувати інформацію в Інтернеті за допомогою блогів досить легко – шляхом набирання тексту у відповідному полі та відправки його на сервер через натисканням кнопки «Публікувати» ([англ. Publish](#)) або подібної. Після цього пост зберігається на сервері, який автоматично формує веб-сторінки, різні посилання, додає стиль форматування тощо (такі серверні програми називаються [системами управління змістом](#) – англ. Content Management Systems або CMS). Тому користуватися блогом не важче, ніж простим текстовим редактором. Друга причина – це моментальна доступність в Інтернеті опублікованої інформації; існують декілька безкоштовних блогівих платформ (наприклад [Wordpress](#) або [Livejournal](#)), де будь-хто може зареєструватися та вести свій блог. Блоги періодично скануються Інтернет-пошуковиками, такими як [Google](#), [Yahoo!](#), та ін.

Саме з цих характеристик – мобільності та доступності блогів – випливає їх визначна роль у творенні інформаційного простору, реалізації свободи слова, боротьбі за права людини у світі, та й просто у комунікації та обговоренні будь-яких ідей поміж людьми.

Визнанням великої соціальної ролі блогосфери у боротьбі за права та свободи людей стала нещодавня публікація так званого «Довідника блогерів та кібер-дисидентів» ([Handbook for Bloggers and Cyber-dissidents](#)) асоціацією «Репортери без кордонів» ([Reporters without Borders](#)), який є вільним для використання та поширення і служить прекрасним вступом як до основ ведення блогу і різних його аспектів, так і до застосування блогів як зброї для боротьби з тоталітарними урядами та цензурою. Одним з багатьох прикладів

соціальної ролі блогів можна вказати відомий [Interdictor's блог на LiveJournal](#), який був присвячений урагану «Катріна» і вівся хлопцем, який залишився у Новому Орлеані і кожні кілька годин сповіщав про розгортання трагічних подій, що у той час сприяло підбуренню суспільної думки проти занадто повільної реакції Білого Дому.

Більшість блогів приватного характеру становлять інтерес лише для невеликої групи людей, які можуть бути знайомі з автором або цікавляться його думками та коментарями щодо подій у світі, фахової діяльності, родинного життя, мистецтва тощо. Тільки деякі з них стають відомими блогерами, нові пости яких можуть отримувати десятки або сотні коментарів.

Список використаних джерел

1. Айзексон, Волтер. Інноватори: Як група хакерів, геніїв та піків здійснила цифрову революцію. Київ: Наш Формат. С. 488.
2. Блогерство /аспекти модного заняття /
<https://www.radiosvoboda.org/a/29089158.html>
3. <https://lifehacker.ru/12-prichin-pochemu-bloger-luchshayaprofessiyavmire>

Вавренюк Наталія,
студентка I курсу факультету ветеринарної
медицини ЖНАЕУ
*Науковий керівник – канд. філос. наук
Мельничук В.В.*

ІНТЕРНЕТ ЯК ЗАСІБ СОЦІАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ МОЛОДІ

Напевно кожна людина XXI століття знайома зі словами «Інтернет» та «соціальні мережі», більше того ми вживаємо ці слова ледь не щогодини. Мільярди людей з різних куточків світу на сучасному етапі розвитку людства активно користуються Інтернетом у своєму повсякденному житті. За його

допомогою ми купуємо собі одяг, предмети для дому та й самі будинки, читаємо улюблені книги, дивимося фільми і телесеріали. За допомогою Інтернету ми спілкуємося! За останні роки надзвичайно популярними стали соціальні мережі. Усі чули про Facebook, Вконтакте, Twitter, Instagram і про багато-багато інших мобільних додатків. Насправді ми дуже прив'язані до Інтернет-спілкування, яке задовольняє наше постійне бажання підтримувати комунікацію з людьми.

Термін «соціальна мережа» в контексті інформаційного середовища вперше використав у 1954 році соціолог Джеймс Барнс. Сьогодні під цим терміном найчастіше розуміють віртуальну платформу, Інтернет-сайт, веб-сервіс, портал в Інтернеті, мета якого – об'єднати якомога більшу кількість людей, надавши їм максимум можливостей комунікації між собою. Першими комп'ютерними соціальними мережами були групи людей, що використали для створення і підтримки соціальних зв'язків електронну пошту [2,с.153]. У 1971 р. військовими в мережі ARPA Net було відправлено перше повідомлення на віддалений комп'ютер, Це був перший крок до створення Інтернету та сучасних соціальних мереж [3]. На даний період розвитку соціальними мережами користуються 82% від всіх інтернет-користувачів у світі – це 1,2 млрд. людей. Високий рівень їх поширення відображає один з головних трендів глобальної мережі – як тільки люди підключаються до Інтернету, вони негайно починають спілкуватися з іншими людьми [1].

Ми активно користуємося Інтернетом вдома, на роботі, використовуючи для цього мобільні телефони і смартфони. Що дало нам можливість практично весь час перебувати on-line. З розвитком Інтернету, з'явилася можливість використовувати всі його досягнення в різних його проявах. Одним з таких проявів стали соціальні мережі, які набули на сьогодні статусу невід'ємного атрибуту нашого життя.

Завдяки соціальним мережам ми можемо долати кордони, спілкуватися з людьми різної національності, не переживаючи про швидкість передачі листа та навіть можемо бачити свого співрозмовника. Можемо вчитися навіть не

виходячи з дому, а без музики та фільмів ми просто не можемо уявити свого життя. Не дивлячись на те, що Інтернет дає нам надзвичайно багато переваг, потрібно пам'ятати про небезпеки, що виникають від появи соціальних мереж.

Звичайно, людина соціальна істота і їй властиве спілкування, зокрема у соціальних мережах. Проте спілкуючись з людьми в соціальних мережах, ми не можемо бачити їхні емоції, адже букви та смайли не можуть передати те, що зараз відчуває твій співрозмовник. Не бачимо міміку, жести та справжні, непідробні емоції. Адже живе спілкування завжди набагато краще. Дотики та погляди це те чого не можна передати через телефон або комп'ютер.

Залежність від «соціальних мереж», що з'явилася кілька років тому за кордоном, охопила всі куточки світу. Інтернет надав можливість людям, які раніше мали спілкування, знаходити один одного і налагодити контакт. Активно займаючись пошуком друзів і родичів, людина не помічає, як віртуальне життя виходить на перший план, наполегливо зміщуючи реальне. Залежність від віртуального світу є надзвичайно актуальною проблемою. Живе спілкування тепер з легкістю замінює вербальне спілкування в мережі. При частому спілкуванні в мережі, у людини на підсвідомому рівні, розвивається фобія спілкування з реальними людьми. Їм в реальному житті стає складно заводити нових друзів, вони перестають спілкуватися зі своїми однолітками, і як наслідок усього цього, зовнішній світ їх починає сприймати як відлюдників.

Ще одна причина, через яку слід обмежити час проведення в соціальних мережах, це те, що, більшість людей, видають себе в мережі за того, ким у реальному житті вони зовсім не є. Жертвами такого обману можуть стати люди, які розміщують правдиву інформацію про себе. Насправді, спілкування в Інтернеті має безліч психологічних пасток, які спочатку видають себе за привабливі можливості. Мережеві «відносини» надзвичайно легко почати, їх дуже просто закінчити. Немає необхідності турбуватися про те, як ви виглядаєте, яке враження справляєте на оточуючих:

інші побачать вас, тільки якщо ви цього захочете, і таким, яким ви захочете. Виникає чарівна, захоплива ілюзія повноцінної життя, позбавленої ти недоліків і труднощів, які приносить реальне спілкування. У чому небезпека. Відносини, які ми будемо в реальному житті, завжди вимагають значної роботи, їх створення та підтримки. Інтернет-відносини майже не вимагають емоційних трудовитрат. Результатом стають численні короткі і порожні віртуальні відносини, страх створювати відносини реальні, бажання притупити почуття самотності новими і новими віртуальними відносинами. Слід також пам'ятати про те, що будь-яка інформація, яка викладається в соціальну мережу, може мати велику загрозу для майбутнього даного користувача. Нажаль при реєстрації більшість мереж збирає інформацію про людей більше ніж це потрібно [4,с.13].

Отже, соціальні мережі мають багато переваг, допомагають розширити свої можливості та стерти кордони, підвищують самооцінку та позбавляють від комплексів, але, варто пам'ятати, всього завжди має бути в міру. Нездорове захоплення соціальними мережами може негативно вплинути на психологічний і психічний стан. Тому, на мою думку, треба нарешті вийти з Інтернет-світу і насолодитися реальним спілкуванням, справжніми поглядами, ніжними дотиками і приємною компанією. Не потрібно жити соціальними мережами, адже це фальшивий світ, він знаходиться лише десь там далеко на одній з павутин Інтернету. Навколо стільки всього цікавого, справжнього та щирого, не треба ховатися за постами та переписками з людьми, яких ви навіть не знаєте. У світі стільки людей, виходьте на вулицю, ламайте свої стереотипи, знайомтеся та насолоджуйтесь живим спілкуванням.

Список використаних джерел

1. Вчені про вплив соціальних мереж // [Електронний ресурс] / Режим доступу: [/Glunews/](#).

2. Палій С. В. Соціальні мережі як засіб комунікації електронного навчання / С. В. Палій // Управління розвитком складних систем. – 2013. – С.153.

3. Перші соціальні мережі/SEO/Історія виникнення соціальної мережі [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://igroup.com.ua/seo-articles/sotsialna-merezha/>

4. «Що мені слід знати про соціальні мережі?» Частина друга /Товариство «Вартова башта». 2011. – С.13.

Кос Анастасія,
студентка I курсу факультету ветеринарної
медицини ЖНАЕУ
Науковий керівник – канд. філос. наук
Мельничук В.В.

ІНТЕРНЕТ-ЗАЛЕЖНІСТЬ МОЛОДІ

За всю історію людства не було ще такого часу, коли люди б не страждали від яких-небудь залежностей. Сучасною залежністю є комп'ютерна, яка розвивається надзвичайно стрімко, достатньо півтора року. Діти, які ночують у приміщенні комп'ютерних залів, – реальність сьогодення. Наслідки для молодого організму регулярного багатогодинного сидіння у приміщенні, перенасиченому випромінюваннями від комп'ютерів, виявляються не одразу, згодом, наприклад, у безплідді – і жіночому, і чоловічому, а ще втрата зору, дратівливість, підвищена збудливість і стомлюваність, порушення сну або, навпаки, сонливість. Підлітки все більше часу проводять за комп'ютером, віддаючи перевагу віртуальному світу над реальним. Західні психіатри навіть запропонували спеціальний термін «Інтернет-залежність. Якщо для формування традиційних видів залежності потрібні роки, то для Інтернет-залежності цей термін різко скорочується. За даними К. Янг, 25% залежних набули залежності протягом півроку після початку роботи в Інтернеті, 58% – протягом другого півріччя, а 17% – за рік. Відтак, Інтернет є сьогодні важливим фактором соціалізації

великої кількості підлітків, що здійснює інформаційний вплив на їхню особистість. Тому об'єктом дослідження є залежність від Інтернету як соціальне явище, небезпечні її прояви та наслідки. Розглянемо деякі її аспекти.

1. Надмірна захопленість пошуком інформації. Соціальна небезпека виявляється в необмеженому витрачанні часу з метою пошуку цікавої інформації, своєрідного «інформаційного вампіризму», що створює ілюзорне відчуття власної значущості. Особлива небезпека стати залежним від Інтернету підстерігає тих, для кого комп'ютерні мережі стають основним засобом комунікації зі світом. Для небезпечним є неконтрольований доступ до небезпечної для психіки (а іноді для життя) інформації. Це – матеріали антигуманного та порнографічного змісту, пропаганда насилля та наркотиків. Для підлітка — це нова цікава інформація, що містить елементи «дорослого життя», яка потрібна для задоволення цікавості, самоствердження. Це може призвести до дефектів самосвідомості, засвоєнню соціально-небезпечної інформації, недостовірних фактів. На ґрунті цієї інформації можуть бути засвоєні девіантні моделі поведінки [2, 70–79].

2. Непомірне спілкування «он-лайн» з друзями в соціальних мережах.

Соціальні мережі – особливий тип соціальних відносин або зв'язків великих груп людей (різновид соціальних кіл, тобто квазігруп – не стійкі, тимчасові, в яких об'єкти легко змінюються), що виникають для обміну різного роду інформацією за допомогою Інтернету. Тут не існує ієрархії, формальних обов'язків, а лише власне бажання спілкуватися. Залежність від соціальних мереж викликана бажанням спілкуватися з великою кількістю знайомих та незнайомих за допомогою Інтернету. Спочатку цю залежність людина не відчуває до того часу, поки отримує те, від чого залежить. Але як тільки вона втрачає доступ до соціальної мережі, як відразу виникають симптоми залежності: проблеми зі сном, відчуття тривоги або страху, незадоволеність, роздратованість, перепади настрою тощо. Позбавитися від такої залежності дуже складно. Психологи радять переключити увагу на

реальне спілкування с друзями, які в свою чергу повинні допомогти людині вилікуватися. Соціальна небезпека для підлітка виявляється в заміні безпосереднього спілкування віртуальним. Найбільш привабливі риси віртуального спілкування: відповідати не потрібно одразу, є час подумати та сформулювати відповідь, що дозволяє виглядати більш розумним; віртуальне спілкування опосередковане, тому можливо поставити більш відверті питання, не соромлячись; можливо скласти інший, бажаний, нереальний власний образ, більш привабливий та цікавий. Вони мають необмежену аудиторію для потенційного спілкування та великі можливості для самовираження. Користувачі можуть виразити себе різноманітно: за допомогою тексту, фото, аудіо та відеоматеріалів. Шкода для особистості виявляється в невмінні та небажанні здійснювати реальне спілкування, побоюванні його, втечі в світ ілюзій.

Ще одною небезпекою є те, що в цих мережах можливо спілкування з кіберзлочинцями (злочинець дізнається про особливості розпорядку дня родини та використовує ці дані для здійснення злочинного замаху, шантажу з використанням фотомонтажу з фотографією дитини та інше), психічнохворими людьми та збоченцями, які видають себе за однолітка, та наполягають на спілкуванні та зустрічі. До груп ризику належать саме підлітки, тому що в них найбільш актуальною є потреба в самоствердженні, спілкуванні с однолітками, пошуку нових емоцій, демонстрації себе, та разом з цим недосвідченість, бажання ризикувати.

3. Комп'ютерна ігроманія – це патологічна пристрасть людини до постійного проведення часу за комп'ютером з метою зміни свого психічного стану шляхом надмірної фіксації на певних видах комп'ютерних ігор. Соціальна небезпека для гравця, що виникає внаслідок комп'ютерної залежності, характеризується наступним:

— наростання агресивності (особливо у дітей) завдяки наявності в цих іграх жорстокості, великої кількості крові та переоцінка моральних цінностей (можливість робити те, що недозволено в реальному житті, можна приймати

будь-яке рішення і не боятися відповідальності). Це відбувається завдяки процесу співучасті та активного отожднення гравця з героєм;

— втрата часу, що потрібен на соціально-корисні справи (навчання, спорт, спілкування) та виконання своїх обов'язків (сімейних, дружніх, професійних), викликає проблеми в реальному житті. Виникають труднощі в міжособистісних стосунках, порушення дисципліни на виробництві та в закладах освіти, конфлікти та розлучення. Людина зупиняється в особистому розвитку, навіть деградує;

— дискомфорт, невпевненість у собі, навіть можливі приступи депресії у гравця, якщо він протягом якогось часу не отримує «порцію задоволення» від гри;

— нездатність досягти позитивних емоцій та задоволення поза грою, постійне бажання «втекти» від реального світу у віртуальний для отримання необхідного відчуття повноти існування. Зникає відчуття реальності. Виникає неможливість перемкнути свою увагу на щось інше [1]

Отже, на підставі наведених даних можна підсумувати, що залежність молоді від Інтернету є серйозною загрозою для її психічного і фізичного здоров'я. Активне непомірне і безконтрольне використання підлітками Інтернету дозволяє зробити висновок, що дослідження даної проблеми повинно здійснюватися не тільки психологами, психіатрами, соціальними працівниками та іншими фахівців з психічних захворювань людини, а й потребує осмислення з точки зору суспільних наук, адже Інтернет-залежність є ознакою існування сучасної молоді.

Список використаних джерел

1. Арестова О. Н., Бабанин Л. Н., Войскунский А. Е. Мотивация пользователей Интернета [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.relarn.ru/human/motivation.txt>
2. Корытникова Н. В. Интернет-зависимость и депривация в результате виртуальных взаимодействий // Социологические исследования. – 2010. – № 6. – С. 70–79.

Орлова Олена,
студентка I курсу факультету ветеринарної
медицини ЖНАЕУ
Науковий керівник – канд. філос. нау
Мельничук В.В.

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА СВІДОМІСТЬ МОЛОДІ

В наш час вплив комп'ютерних технологій на окрему особистість та суспільство в цілому постійно збільшується. Це зумовлено зростанням інформаційного потоку, що потребує обробки великих обсягів інформації, здебільшого в дуже короткий термін. З появою інформаційних технологій людство дуже змінилося. Ми вже не уявляємо своє життя без сучасних комп'ютерних технологій, соціальних мереж та он-лайн ігор. Проте, використовуючи ці пристрої, ми навіть не замислюємося над тим, який вплив вони надають на психічний стан людини, а особливо молоді та дітей. Саме тому проблема взаємодії людини з інформаційним середовищем набуває такої актуальності. Індивід зазнає впливу від ЗМІ, соціальних мереж, комп'ютерних ігор, реклами тощо. Кожна із запропонованих сфер має негативний вплив на психічне здоров'я людини, адже все, що впливає на нас, формує відповідний світогляд. Джерелами загроз інформаційного простору є суперечності певних інтересів, систем цінностей, протиріччя цілей особистості й суспільства, вплив на свідомість окремого індивіда чи групи людей, маніпулювання громадською думкою[1]. Варто розглянути детальніше їх вплив на свідомість людини.

ЗМІ. Те, що засоби масової інформації мають величезний вплив на особистість та, дуже часто повністю, формують суспільну думку, незаперечний факт. Ми щодня отримуємо з преси новини та інформацію, яка на сімдесят відсотків не підлягає перевірці. Особливо сильний вплив засобів масової інформації здатні чинити на формування особистості підрастаючого покоління. Молодь – це така соціальна група, яка максимально використовує

ЗМІ та постійно споживає інформацію різного змісту. За даними соціологічних досліджень, телебачення займає одне із провідних місць і, в силі виховного впливу після сім'ї та школи, являється каналом інтенсивної соціалізації. Суттєвою особливістю сприйняття світу молоддю є перевага емоційного відношення до об'єктів дійсності при відсутності глибоких знань про них.

В наш час особливо гострою стала проблема телевізійного насилля. Практично у всіх сучасних серіалах, фільмах, і навіть мультфільмах існує відеоінформація розбою. Термін «телевізійне насилля» давно використовується в науковій лексиці та об'єднує в себе демонстрацію нанесення пошкоджень або шкоди персонажам телевізійних програм або фільмів. Існує безліч досліджень, результати яких свідчать, що перегляд сцен насилля по телепрограмам та фільмам орієнтує молодь до наступної агресії. Було доведено, що телевізійне насилля може стати причиною збудження агресивної поведінки.

Окрім негативного впливу ЗМІ на молодіжну поведінку, можна виділити декілька позитивних моментів:

- ЗМІ тримають молодь в курсі подій, що відбуваються, таким чином, втамовуючи «інформаційний голод»;
- підвищують загальну, в тому числі і політичну культуру населення;
- є засобом взаємного інформування влади та населення;
- знімають соціальну напругу;
- ЗМІ створюють характерні для сучасної масової культури ідеальні особистісні зразки та норми поведінки, які проектується на молодіжну субкультуру та теми поведінки [2].

Комп'ютерні відеоігри. Особливо сильно на розвиток особистості впливають комп'ютерні ігри. Комп'ютерна гра як самостійний (нехай і віртуальний) світ має свої характерні риси, а саме своєрідний перебіг часу для гравця і зміна уявлень про простір, що розширює межі мислення,

додаючи йому гнучкість, пластичність і деяку парадоксальність. З іншого боку – веде до відриву від реальності і неминучої дезадаптації. Основна частина людей, що захоплюються комп'ютерними іграми – підлітки, головне завдання яких на даному віковому етапі – розвиток своєї особистості, а не комп'ютерного героя, оволодіння знаннями, уміннями й навичками, корисними в реальному житті, а не навичками вбивства й насильства, корисними у віртуальній реальності.

Віртуальний світ комп'ютерних ігор найчастіше жорстокий і нещадний, настроєний вороже до віртуального героя. Сам же герой протистоїть цьому світу, маючи для цього все необхідне: силу, розум, знання, зброю, засоби захисту й т.д. Людина, перебуваючи тривалий час у такому середовищі, переносить її закони на реальний світ: починає почувати себе більше уразливим, вважає, що більшість людей вороже настроєний і світ у цілому є більше небезпечним, чим є насправді [3].

Комп'ютерна мережа – Інтернет.

Досвід розвитку світових відкритих мереж, Інтернету, дозволяють говорити про початок нової ери розвитку засобів та систем перероблення інформації. В таких мережах користувач сприймає себе та сприймається іншими як невід'ємний компонент єдиного інформаційного суспільства. Одним із негативних ефектів глобальної комп'ютерної мережі є широке розповсюдження різноманітної інформації сумнівного змісту. Варто зауважити, що існують інформаційні впливи, які прямо загрожують психічному або фізичному здоров'ю людини. Досить часто вони формують морально-психологічну атмосферу в суспільстві, живлять кримінальне середовище та сприяють росту психічних захворювань. Плюси Інтернету визначаються тим, що мережа пропонує освітній та корисний досвід, правильне використання якого може покращити їх успішність у школі або інституті. Проте, і тут є свої недоліки, такі як неточні дані [2].

Отже, проблема впливу інформаційних технологій на свідомість людини є надзвичайно актуальною. З кожним днем ЗМІ, соціальні мережі, реклами, комп'ютерні ігри все більше поглинають людство. Ми повинні замислитися над цією проблемою адже все більше молоді надає перевагу життю в віртуальному світі, а не в реальному.

Комп'ютеризація може сприяти розвитку пізнавальних потреб особистості, надаючи людині такі знання, які вона не може одержати без її допомоги, а також може дати могутній стимул розвитку зовнішньої, престижної мотивації. Комп'ютер може бути як засобом більш повного освоєння світу, так і засобом відчуження від нього. До чого призведе існування людини у світі комп'ютерних технологій покаже час, але одне зрозуміло вже зараз: взаємодіючи з комп'ютерами, ми неминуче стаємо іншими.

Список використаних джерел

1. Слінько А.С. Деякі психологічні аспекти впливу інформаційних технологій на розвиток людини/ Слінько А.С. // X Всеукраїнська студентська науково-технічна конференція «Природничі та гуманітарні науки. актуальні питання» – С. 86–87.
2. Вплив ЗМІ на свідомість людини [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://volodarka-rda.gov.ua>
3. Тягай В.Є., Юрченко Т.М. Вплив ІТ-технологій на становлення особистостей дітей і підлітків // Безпека дітей в Інтернеті: попередження, освіта, взаємодія: Матеріали обласної науково-методичної Інтернет-конференції [Електронний ресурс] / Укладачі М. С. Чала, А. В. Частаков, О. В. Литвиненко. – Кіровоград, 2014. – С. 73–89. – Режим доступу: <http://konf.koippo.kr.ua/blogs/index.php/blog2/>

Бугайчук Анастасія,
студентка I курсу факультету екології і
права ЖНАЕУ
Науковий керівник - канд. психол. наук
Шевченко О. М.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ НАТОВПУ

Метою нашої роботи є дослідження соціально-психологічних аспектів натовпу та способів впливу на нього.

Вивчення психології натовпу є явищем не новим. Її родоначальником є відомий французький вчений Гюстав Ле Бон. Саме він, вперше, у своїй праці «Психологія народів та мас» 1895 року вказав на те, що поведінка особистості наодинці з собою та у натовпі не однакова. Тому і способи впливу на неї окремо та в оточенні інших людей значно різняться. Окрім цього Лебон вважав, що сучасна йому цивілізація була продуктом інтелектуальної творчої еліти, але життя європейського суспільства на порозі ХХ ст. знаменувало собою початок якісно нового етапу розвитку: на заміну «ери еліти» приходить «ера натовпу», «ера маси».

Поява мас у нього виступає наслідком таких процесів, як модернізація промисловості, швидка урбанізація та переселення великих груп людей із сіл у міста, розповсюдження засобів масової інформації та посилення їх уніфікуючого впливу. Настання «ери натовпу» Лебон розглядає як початок занепаду цивілізації. Масове суспільство соціолог характеризував як сліпу, руйнівну силу, де індивіди втрачають почуття відповідальності, потрапляють у владу догматизму, нетерпимості, всемогутності тому що ними керує закон «духовної єдності народу». На основі цих міркувань він виступав проти всіх форм соціальної рівності і демократії.

Натовп, на думку Ле Бона, це – група людей, охоплених спільними настроями, прагненнями й почуттями [1].

Основними ознаками натовпу є:

Чисельність; висока контактність (кожен учасник натовпу знаходиться на близькій відстані з іншими, фактично входячи в їх персональний простору); емоційна збудженість (типові психологічні стани у натовпі: підвищене емоційне збудження, неповна усвідомленість і спонтанність поведінки, його імпульсивність, хвилювання людей, відчуття неподільності і єдності і т.п.); неорганізованість (натовп часто утворюється стихійно, слабо організований, а при наявності організованості може легко втрачати її); нестійкість мети (коли йдеться про безцільність натовпу як її властивості, то мається на увазі відсутність загальної, усіма усвідомлюваної мети); анонімність; деструктивність; агресивність; легковірність і піддатливість зовнішнім впливам; швидке зараження руйнівними ідеями; розчинення індивідуальності у натовпі; визнання над собою вождів, що виступають у ролі гіпнотизерів натовпу; втрата почуття відповідальності [3, 284 с.].

Також, Ле Бон та його послідовники вважали, що будь який натовп неможливий без існування у ньому ватажка.

«Як тільки певна кількість живих істот збереться разом, все рівно, чи буде це стадо тварин чи зборище людей, вони інстинктивно підкорюються владі свого вождя. У натовпі людей вождь часто буває тільки ватажком, але, проте, роль його значна. Його воля представляє те ядро, навколо якого кристалізуються і поєднуються думки. Він складає собою перший елемент організації різнорідного натовпу і готує в ній організацію сект. Поки ж це не наступить, він керує нею, тому що натовп являє собою раболіпну зграю, що не може обійтися без властителя.

Ватажок зазвичай спочатку сам був у числі тих, кого ведуть; він так само був загіпнотизований ідеєю, апостолом якої зробився згодом. Звичайні ватажки не належать до числа мислителів – це люди дії. Вони не мають проникливості, тому що проникливість веде звичайно до сумнівів і бездіяльності. Найчастіше ватажками бувають психічно невірноважені люди, напівбожевільні, що знаходяться на межі божевілля. Якою б не була безглуздою ідея, яку вони захищають, і ціль, до якої вони прагнуть, їхнього

переконання не можна похитнути ніякими аргументами розуму. Презирство і переслідування не справляють на них враження чи ж тільки ще сильніше збуджують їх. Особистий інтерес, родина – ними приноситься в жертву. Інстинкт самозбереження у них зникає до такої межі, що єдина нагорода, до якої вони йдуть, – це мучеництво. Напруженість їхньої власної віри додає їх словам величезну силу вселяння. Натовп завжди готовий слухати людину, обдаровану сильнішою волею і яка вміє діяти на нього значним чином. Люди у натовпі втрачають свою волю й інстинктивно звертаються до того, хто її зберіг [2].

Для того щоб протистояти впливу натовпу потрібно дотримуватись таких правил:

- Не піддаватись загальному психозу
- Вимкнути емоції та покладатись лише на власну логіку та здоровий глузд
- Проаналізувати ситуацію, що склалась навколо вас
- Ніколи не вірити чуткам, що поширюються у натовпі
- Керуватись принципом: «Вірю тільки тому, що бачу»
- Намагатись відволіктись, зокрема за допомогою аутотренінгу
- Намагатись протверезити себе вдаривши по обличчю, виливши на обличчя води або ж ущипнувши себе
- Не забувати про людей, які прийшли з вами до цього натовпу та триматись з ними поруч
- Виробити власну думку, щодо подій навколо вас. Але не озвучувати вголос свої думки
- Шукайте подібних до себе «ізгоїв». Це можливо за виразом обличчя, поглядом, або при спілкуванні з іншими членами натовпу. Намагайтесь триматись разом з ними і не висловлювати свої опозиційні думки, щодо головної цілі та ідеї натовпу.

Отже, ідеї Ле Бона мали значний вплив на розвиток соціальної психології, а також доктрин «масового суспільства», поширених у західній

психології. Його робота над психологією натовпу стала важливою впродовж першої половини 20 століття, коли її використали дослідники сфери медіа Хадлі Кентріл і Герберт Блюмер для опису реакцій нижчих груп до медіа.

Роботи Ле Бона вивчали такі видатні діячі, як Сорель, Сталін, Муссоліні, Гітлер, Ганото, З. Фрейд. Його книга «Психологічні закони еволюції народів» була настільною у Теодора Рузвельта і Леніна. Парадокс і трагедія автора в тому, що, за невеликим винятком, в цьому столітті роботи цього знаменитого вченого-енциклопедиста поглиблено вивчались лише потенційними диктаторами і не отримали уваги з боку тих, кому власне і були адресовані його застереження і на диво точні передбачення.

Список використаних джерел

1. Гюстав Ле Бон Психологія народів та мас. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://univer.nuczu.edu.ua/tmp_metod/664/Psihologiya_narodov_i_mass.pdf.
2. Овчаренко В. Й., Грицанов А. А. Социологический психологизм. – Минск: 1990.
3. Психологія: підручник та практикум для академічного бакалаврату / під заг. ред. А. С. Обухова. – 2-е вид., перероб. та доп. – М.: видавництво Юрайт, 2016. – 404 с.
4. Юридична психологія: Підруч. для студ. юр. вищ. навч. закл. і фак. / В. Г. Андросюк, Л. І. Казимиренко, Я. Ю. Кондратьєв ті ін. – К.: Видавничий дім «Ін Юре», 1999. – 352 с.

Сич Карина
студентка I курсу факультету економіки
та менеджменту ЖНАЕУ
*Науковий керівник – доктор іст.нук
Мельничук І.А.*

ТЕХНОЛОГІЯ КЕРУВАННЯ МАСОВОЮ СВІДОМІСТЮ

У кібернетичну еру особистість усе більше й більше піддана маніпуляції. Робота, споживання, дозвілля людини маніпулюються за

допомогою реклами й ідеологій. Людина втрачає свою активну, відповідальну роль у соціальному процесі; стає повністю "відрегульованою" і навчається тому, що будь-яка поведінка, дія, думка або почуття, що не укладається в загальний план, створює їй великі незручності.

Е. Фромм

У книзі "Маніпульована людина" (1964) Герберта Франке дається таке визначення: «Під маніпулюванням в більшості випадків слід розуміти психічний вплив, який виробляється таємно, а отже, і на шкоду тим особам, на яких він спрямований. Найпростішим прикладом цього може бути реклама».

Г. Шіллер стверджує, що для досягнення успіху маніпуляція повинна залишатися непомітною. «Успіх маніпуляції гарантований, коли маніпульований вірить, що все, що відбувається природно і неминуче. Тобто, для маніпуляції потрібна фальшива дійсність, в якій її присутність не буде відчуватися». Перша й головна умова успішної маніпуляції полягає у тому, що в переважній більшості випадків значна частина громадян не бажає витратити душевних і розумових сил, часу на те, щоб засумніватися в отриманих повідомленнях.

Важливим є вивчення безпосередніх маніпулятивних технік та прийомів, маніпуляція куди більш ефективна на вже «підготовленому» людському матеріалі. Якщо реальні еліти не зацікавлені в появі занадто великого числа дійсно мислячих людей, то вони цілком здатні цьому перешкодити [1].

Розглянемо основні прийоми маніпуляції, що виділяються С. Г. Кара-Мурзою в книзі «Маніпуляція свідомістю»:

Мова - найголовніший засіб підпорядкування.

«Ми - раби слів», - сказав Маркс, а потім це буквально повторив Ніцше. Гітлер писав в "Mein Kampf": «Силою, яка привела в рух великі історичні потоки у політичній чи релігійній області, була з незапам'ятних часів тільки

чарівна могутність вимовленого слова. Велика маса людей завжди підкоряється могутності слова» [2].

Знакові системи. Якщо людина сприйняла абсурдне кількісне твердження, його вже майже неможливо витиснути не тільки логікою, але й кількісними аргументами.

Тиша. Щоб запобігти можливості зародження власних груп інтелігенції у масі керованих, її потрібно повністю позбавити тиші. Складається таке звукове та шумове оформлення навколишнього простору, що середня людина не має достатніх проміжків тиші, щоб зосередитися і додумати до кінця зв'язну думку.

Соціальні стереотипи. Жодна людина не може прожити без «автоматизмів» у сприйнятті і мисленні - обдумувати заново кожен ситуацію у нього не вистачить ні психічних сил, ні часу. Стереотипи можуть бути використані як мішені для маніпуляції. Якщо вдається підштовхнути великі маси людей бачити якесь громадське явище через потрібний маніпулятору стереотип, то незгодним стає дуже важко звернутися людей до здорового глузду, переконати їх зупинитися, подумати, не приймати поспішних небезпечних рішень. Ніцше зауважив: «Так як бракує часу для мислення та спокою у мисленні, то тепер вже не обговорюють незгодних думок, а задовольняються тим, що ненавидять їх».

Почуття. Можна сказати, що у великій маніпуляції свідомістю гра на почуттях - обов'язковий етап. Засновник вчення про маніпуляції свідомістю маси Г. Ле Бон писав: «Маси ніколи не вражаються логікою мовлення, але їх вражають почуттєві образи, які народжують певні слова та асоціації слів».

Уява. Ле Бон писав у книзі «Душа натовпу»: «Могутність переможців і сила держав саме і ґрунтуються на народній уяві. Не факти самі по собі вражають народну уяву, а те, яким чином вони розподіляються і подаються юрбі. Хто володіє мистецтвом справляти враження на уяву юрби, той і володіє мистецтвом нею управляти».

Увага. Завдання маніпулятора - переконати. Для цього треба насамперед привернути увагу до повідомлення.

Потім треба, щоб людина запам'ятала це повідомлення, бо багато разів перевірений закон говорить: переконливо те, що залишається у пам'яті.

Пам'ять. З одного боку, треба, щоб людина запам'ятала або завчила до автоматизму якусь думку, метафору, формулу ("Так, так, немає, так!"). З іншого боку, буває необхідно "відключити" її короткострокову чи історичну пам'ять - вони створюють психологічний бар'єр проти навіювання. Людина, яка не пам'ятає нічого з історії свого колективу (народу, країни, родини), випадає з цього колективу і стає абсолютно беззахисною проти маніпуляції. Це - важлива умова для можливості підривок і підмін предмета тверджень. Якщо люди швидко забувають реальність, то будь-яку проблему можна уявити помилково, поза реального контексту[3].

Відзначимо головні методичні прийоми, які підвищують ефективність маніпуляції свідомістю:

Фабрикація фактів - такий метод полягає в ланцюговому з'єднанні реальних фактів, що дійсно мали місце, з вигаданими правдоподібними і неправдоподібними подіями. Щойно сумніви аудиторії щодо фактів другої категорії будуть розв'язані, вона без вагань повірить й у факти третьої категорії. Крім того, варто мати на увазі, що факти можна створювати й у буквальному значенні - створюючи, як це прийнято говорити сьогодні, "інформаційний привід".

Анонімний авторитет. Цей прийом введення в оману відноситься до так званої «сірої пропаганди». Давно доведено, що одним з ефективних методів впливу є звернення до авторитету. Авторитет, до якого звертаються, може бути релігійною чи вагомою політичною фігурою, діячем науки тощо. Наприклад, "Вчені встановили. . .", "Доктори рекомендують. . .", "Джерело з президентського оточення повідомляє.

"Які вчені? Які доктори? Яке джерело? Інформація, що повідомляється таким чином, в більшості випадків є брехнею. Посилання на неіснуючий

авторитет додають їй солідності й ваги в очах пересічних громадян. При цьому джерело не ідентифіковане і відповідальності за помилкове повідомлення журналісти не несуть.

Буденна розповідь. Якщо потрібно "привчити" людей до насильства, крові, вбивств, усякого роду лиходійств, то щодня в ЗМІ повідомляється про найтяжчі з них. Через декілька тижнів такої обробки населення перестає реагувати на найжахливіші злочини і масові вбивства, що відбуваються в суспільстві. (Наступає психологічний ефект звикання).

Такий прийом дозволяє ЗМІ зберегти ілюзію об'єктивного висвітлення подій, але, в той же час, девальвує значимість того, що відбулося, створює у масової аудиторії уявлення про дану подію як про щось малозначне, що не потребує особливої уваги і, тим більше, суспільної оцінки.

Ефект бумеранга. Це ті граблі, на які регулярно наступають можновладні угруповання. При організації тотального цькування свого опонента, вони "забивають" його до такої міри, що в результаті він починає викликати жалість і симпатію у широкої аудиторії. Те ж саме трапляється, коли влада вирішує боротися з поширеними в суспільстві негативними чутками — довіра до чуток тільки підсилюється. Ефект бумеранга може мати і протилежну дію. Так, перенасиченість ефіру рекламою того або іншого кандидата починає викликати роздратування аудиторії.

Ефект присутності. Прийом був введений в практику нацистською пропагандою. Включає низку трюків, які імітують реальність, їх використовують при "репортажах з місця бою" та в кримінальній хроніці, фабрикуючи заднім числом зйомку "реального" затримання бандитів чи автокатастрофи. Ілюзія достовірності надає сильного емоційного впливу і створює відчуття автентичності подій, ніхто не підозрює, що це лише дешевий трюк.

Інформаційна блокада. Лишити противника можливості публічно розкрити свою позицію — одне з головних завдань пропагандистської війни. Інформаційна блокада завжди тісно пов'язана з інформаційним

домінуванням. До них вдаються як під час збройного конфлікту, так і за мирного часу (під час виборів). Заангажовані ЗМІ створюють інформаційний ажіотаж тільки навкруги свого кандидата. При цьому його опонент повністю позбавляється можливості розкрити в ЗМІ свою позицію та дати відповідь на випади в свою адресу.

Використання медіаторів. Дана техніка ґрунтується на двох постулатах. По-перше, встановлено, що більшого ефекту на формування думки з якого-небудь питання у "середньостатистичної людини" досягають не масовані пропагандистські кампанії в ЗМІ, а міфи, чутки і плітки, які циркулюють в суспільстві. Другий постулат витікає з першого: ефективний інформаційний вплив на людину здійснюється не безпосередньо від засобів масової комунікації, а через значущих для неї, знайомих їй авторитетних людей ("лідерів думки") — трансляторів думок і чуток.

Класифікатори, по суті, є словами-приправами для будь-якого інформаційного повідомлення. По-перше, це слова і поєднання, корисні для опису власної "позитивної і конструктивної позиції".

По-друге, це "контрастуючі слова" для того, щоб охарактеризувати опонента в негативному ключі.

Типовий варіант повідомлення в новинах: "акція проводиться на гроші... (Б. Березовського; іноземних спецслужб...); "метою акції є. (дестабілізація ситуації; створення негативного іміджу держави.); "державні органи. (пропонують вирішити питання цивілізованим способом; демонструють готовність до діалогу); "прості громадяни. (засуджують дій правоохоронних органів; схвалюють дії глави держави).

Коментарі. Повідомлення про факт супроводжується інтерпретацією коментатора, який пропонує читачеві або глядачеві декілька варіантів пояснення. Від спритності коментатора залежить можливість зробити необхідний варіант найбільш правдоподібним.

Констатація факту. Бажаний стан речей подається ЗМІ як факт, що відбувся. Розрахунок на те, що більшість людей мислить стереотипами: "Диму без вогню не буває", "Раз про це всі говорять — значить так воно і є".

У людини штучно створюється відчуття себе в меншості. В результаті вона стає безініціативною, віддаючи пріоритет тому, кого вона вважає представником "більшості".

Такого роду пропаганда зазвичай подається під виглядом новин або результатів соціологічних досліджень.

Псевдосоціологічні опитування (коли під час ефіру глядачі голосують по телефону) частіше за все є лише способом формування громадської думки, а не його реальним віддзеркаленням, тобто різновидом звичайної пропагандистської маніпуляції. Питання формулюються так, щоб створити в аудиторії "правильний погляд" на ту чи іншу проблему.

Відволікання уваги. Для будь-якого виду маніпуляції важливим завданням є придушення психологічного опору людини навіюванню. Тому будь-яка пропаганда повинна бути комбінацією розважального, інформаційного і переконливого компонентів. Виключно сильним відволікаючим впливом володіють безпрецедентні події (вбивства, катастрофи, терористичні акти, гучні скандали). Під їх прикриттям політики зазвичай поспішають повернути всі темні справи.

Метод "унеможливлення фрагментації" базується на поданні інформації нерозчленованим цілісним потоком, через який вловити якусь певну тенденцію виявляється досить складно й аналітику, а відтак для масового споживача інформації це стає взагалі практично нездійсненним завданням. Найяскравішим прикладом методу унеможливлення фрагментації може слугувати прийом "Білий шум": зниження якості сприйняття фактів унаслідок подачі такої кількості новин, що людина відмовляється їх класифікувати.

Метод "об'єктивного підходу" - це уміле винайдення фактів і "майстерному" їх коментуванні шляхом долучення або виключення деяких

маловідомих фактів. У цей спосіб можна не тільки "виявити" неіснуючу тенденцію, але й "запустити" її в масову свідомість як справжню. Вплив цього методу названо "ефектом Едипа".

Метод "дезінформація" - досить грубий, але завжди ефективний прийом маніпулювання масовою свідомістю. Сила його в тім, що дезінформація викидається зазвичай у момент прийняття якогось важливого рішення, тож коли з'ясується правда, мета дезінформування вже буде досягнута. Як правило, спростування дезінформації у більшості випадків залишається непоміченим і вже не впливає на сформовані за допомогою неправди соціально-психологічні установки.

Метод "історичних аналогій" вельми вигідний у багатьох аспектах. По-перше, пропагандист отримує змогу підлеститися до аудиторії, апелюючи до її ерудованості: "Адже ви пам'ятаєте, що..." По-друге, в історії й справді можна підібрати приклади чи не на всі випадки життя. Цей метод до того ж допомагає в конструюванні "історичних" метафор, котрі програмують об'єкт впливу, а також і потрібних "історичних міфів", що використовуються в стратегічній перспективі.

Метод "міфів", основою будь-якого маніпулювання масовою свідомістю є соціальний міф - твердження чи ідеї, які сприймаються переважно на віру, без будь-якого критичного осмислення.

Навіть США, які так пишаються тим, що буцімто в їх суспільстві немає ідеології мають і підтримують свої соціальні міфи, визначені Г. Шиллером:

- про індивідуальну свободу і особистий вибір громадян;
- про нейтралітет основних політичних інститутів: конгресу, суддів, ЗМІ, зокрема, тощо;
- про незмінно егоїстичну природу людини, її егоїзм і схильність до споживацтва;
- про відсутність в суспільстві соціальних конфліктів, експлуатації і гноблення;

- про плюралізм ЗМІ, які насправді контролюються великими рекламодавцями і урядом.

Г. Шіллер стверджує, що кінцева мета маніпулювання свідомістю - пасивність індивіда.

Метод "маніпулювання семантичною структурою висловлювань" полягає в ретельному доборі слів, які викликають або позитивні, або ж негативні асоціації, й поєднанні їх у такий спосіб, що зумовлює "потрібний" ракурс сприйняття інформації [4].

Висновок: Маніпулювання, безперечно, є повсякденним явищем, оскільки не існує групи людей чи корпорацій засобів масової комунікації, які б ніколи не вдавалися до маніпулювання. З іншого боку, не кожен знає про те, де починається і де закінчується маніпуляційний вплив, а тому, частіше стає мовчазною жертвою, чи, в найкращому випадку, спостерігачем в ситуації порушення психологічної безпеки, ініціатор якого залишається за фокусом спостереження.

Засоби масової інформації стали головним інструментом для розповсюдження повідомлень, що впливають на суспільну свідомість. Вони фактично контролюють всю нашу культуру, пропускаючи її через свої фільтри, виділяють окремі елементи із загальної маси культурних явищ і додають їм особливу вагу, підвищують цінність однієї ідеї, знецінюють іншу, поляризують таким чином усе поле культури. Те, що не потрапило в канали масової комунікації, у наш час майже не має впливу на розвиток

Список використаних джерел

1. <http://problema-manipulyaciyi-masovoyu-svidomistyuy?page=2>
2. <http://ms-detector.media/ethics/manipulation/upravlinnya-masovoyu-svidomistyuy-yak-chastina-globalnogo-upravlinnya/>
3. <http://Problema-manipulyaciyi-masovoyu-svidomistyuy?page=9>
4. <http://sd.net.ua/2012/03/06/manipulyaciya-j-manipulyativni-texnologiyi.html>

Остапчук Артем, Баб'як Олександр,
студенти III курсу факультету інженерії та
енергетики ЖНАЕУ
Науковий керівник – канд. філол. наук
Талько О. Б.

ВПЛИВ КОМП'ЮТЕРНИХ ІГОР НА ПСИХОФІЗИЧНИЙ СТАН ЛЮДИНИ

Цей світ чудовий, але не забути б мені повернутися.

Брати Стругацькі

Термін «комп'ютерна залежність», або адикція, з'явився в 90-х роках ХХ ст. Психологи класифікують її як різновид емоційної «наркоманії», спричиненої технічними засобами. Особливу небезпеку становить комп'ютерна залежність для дітей та молоді.

Дослідники стверджують, що комп'ютерна залежність з'являється у підлітковому або більш пізньому віці. І хоча вона не є такою небезпечною, як алкоголізм чи наркоманія, однак негативно впливає на особистість людини, яка стає «надмірно дратівливою», «запальною», емоційно нестійкою.

Для ігрового адикта реальний світ нудний, нецікавий і повний небезпеки, бо більшість залежних геймерів – люди, які погано адаптуються у соціумі. Внаслідок цього людина намагається жити в іншому світі – віртуальному, де все дозволено, де вона встановлює правила гри.

У активних комп'ютерних гравців часто спостерігаються депресивні відхилення у сфері емоційних психічних станів. Психолог М.Іванов виділяє три основні причини:

1. Наявність постійної потреби в комп'ютерній грі, водночас неможливість повного задоволення цієї потреби.
2. Суб'єктивне переживання на свідомому рівні практичної марності комп'ютерних ігор і внаслідок цього – марності власного існування.
3. Неадекватне ставлення до себе в результаті невідповідності «Я реального» і «Я віртуального».

На базі своїх досліджень вчений робить припущення, що загальний емоційний стан ігрових комп'ютерних адиктів відхиляється від норми в бік депресії, а також, що рівень тривоги як критерій дезадаптації, вищий за норму.

Виділяють такі стадії залежності:

– Стадія легкого захоплення. Коли людина один чи кілька разів пограла у рольову комп'ютерну гру. Вона входить у смак, їй починає подобатися комп'ютерна графіка, звук, сам факт імітації реального життя чи якихось фантастичних сюжетів.

– Стадія захоплення. Фактором, що свідчить про перехід людини на цю стадію формування залежності, є поява в ієрархії потреб нової потреби – грати в комп'ютерні ігри. Гра в комп'ютерні ігри на цьому етапі має систематичний характер. Якщо людина немає постійного доступу до комп'ютера, можливі досить активні дії з усунення цієї перешкоди.

– Стадія залежності, яка може оформлятися в одній з двох форм: соціалізований та індивідуалізований. Соціалізована форма ігрової залежності відрізняється підтримкою соціальних контактів із соціумом (хоча переважно з такими ж ігровими фанатами). Ці гравці люблять грати за допомогою комп'ютерної мережі один з одним. Така форма залежності менш згубна для психіки, ніж індивідуалізована форма, оскільки гравець не відривається від соціуму, не усамітнюється в собі.

Для людей з індивідуалізованою формою залежності крайньою формою залежності є руйнація взаємодії з навколишнім світом. Порушується основна функція психіки – вона починає відбивати не вплив об'єктивного світу, а віртуальну реальність. Багатогадинна гра наодинці робить потребу в грі однією з основних фізіологічних потреб.

Саме в дитинстві формується уявлення про світ. Часто ігри, ціль яких – убити якнайбільше ворогів, провокують людину на агресію і безглузду жорстокість, черствість та бездушність.

Стрес руйнує нервову систему гравця. У результаті – порушення сну, заїкуватість, уповільнений розвиток. Геймер перебуває у стані нервового перенапруження, його мозок не відпочиває, а це призводить до страшних наслідків. Страхи породжують фобії, а фобія – крок на шляху до манії переслідування. Гра може провокувати порушення пам'яті, в'язкість мислення, патофізичні ілюзії (коли до відчуттів додаються невідповідні уявлення). Коли зло постійно повертається, а добро не перемагає, – зміщуються моральні принципи.

Фотостимуляція – миготіння на екрані – провокує епілептичні напади. Захоплення комп'ютерними іграми, як і просто тривала робота на комп'ютері, можуть призвести до серйозних травм рук.

Протилежну точку зору висунули вчені Чиказького університету. Вони займалися вивченням складних соціальних взаємодій і прийшли до висновку, що комп'ютерні online-ігри приносять людям користь. Професор Телмадж Райт стверджує, що ігри, які будуються на співпраці гравців і необхідності покладатися один на одного, зміцнюють дружбу. Люди воліють грати з тими, кого знають, а коли в грі з'являється незнайомиць, стиль спілкування і поведіння змінюється.

Ці ігри корисні не тільки дітям, а й дорослим. Вони розвивають мислення, логіку, стимулюють мозкову діяльність. Людина учиться порівнювати, аналізувати, прораховувати свої ходи. Якщо бої маленькі, вони цілком припустимі, оскільки акцент робиться не на безглузду жорстокість, а на тренінг уваги. Це важливо, бо діти часто не можуть зосередитися. Завдяки цим іграм можна виробити здатність концентрувати увагу.

Вчені визначили наступні симптоми комп'ютерної залежності:

1. Психологічні симптоми:

- відчуття ейфорії чи піднесеності під час роботи за комп'ютером;
- нездатність зупинити роботу за комп'ютером;
- стрімке зростання часу, яке затрачається на комп'ютерні ігри;
- ігнорування друзів та сім'ї;

- відчуття порожнечі, депресії та роздратованості поза комп'ютером;
- перекладання повсякденних турбот на плечі членів сім'ї.

2. Фізичні симптоми:

– Зап'ястний тунельний синдром – оніміння та зниження чутливості пальців;

- сухі очі;
- головні болі (схожі на мігрень);
- болі у спині;
- нерегулярне харчування – відсутність апетиту;
- недотримання гігієни;
- приймання їжі під час комп'ютерної гри;
- розлади сну.

Ознаками комп'ютерної залежності є:

– пропускання занять через гру вдома або відвідування комп'ютерного клубу;

- просиджування біля комп'ютера у нічний час;
- асоціювання себе з героями комп'ютерних ігор;
- брак інших захоплень, окрім комп'ютерних ігор;
- перевага комп'ютерних ігор перед спілкуванням.

Таким чином, надмірне захоплення комп'ютерними іграми не лише спричиняє соціальну дезадаптацію, відставання у навчанні та стрес, а й шкодить фізичному здоров'ю.

Список використаних джерел

1. Грязнова Е.В. Философский анализ концепций виртуальной реальности / http://e-notabene.ru/fr/article_278.html
2. Носов, Н.А. Словарь виртуальных терминов /Н.А. Носов // Труды лаб. виртуалистики. Выпуск 7. Труды Центра профориентации. – М., 2000. – С. 16.
3. <http://www.personal-plus.net/268/3193.html>
4. <https://phm.kspu.kr.ua/nauka/naukovo-populiarni-publikatsii/866-zapochatkuvannya-ta-rozvytok-system-virtualnoyi-realnosti.htm>

Курис Ігор,
студент III курсу факультету інженерії та
енергетики ЖНАЕУ
*Науковий керівник – канд. філол. наук.
Талько О.Б.*

МОЛОДІЖНІ СУБКУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ

Субкультура – це спільність людей, чії переконання, погляди на життя і поведінка відмінні від загальноприйнятих або просто приховані від широкої публіки.

Під молодіжною субкультурою розуміють культуру певного молодого покоління, яке володіє загальними стилем життя, поведінки, цінностей та переконань. У складний період переходу із дитинства в доросле життя виникає дуже багато проблем, які не здатні вирішити молоді люди. Їм необхідна група ровесників, яким властиві ті ж проблеми, які мають схожі цінності та ідеали.

Особливістю української молодіжної субкультури є те, що вона орієнтована або на проведення відпочинку, або на передачу і поширення інформації. На Заході альтернативний рух, який виріс із молодіжних субкультур 60-70 років активно бере участь у соціальних програмах, допомагає хворим, інвалідам, наркоманам.

Коротко охарактеризуємо найвідоміші сучасні різновиди молодіжних субкультур, поширених в Україні.

Субкультура **хіпі** є однією із найстаріших на території України та Росії. Цей рух розвивався хвилями. Перша хвиля – кінця 60-х початку 70-х, друга – у 80-х, всередині 90-х – третя хвиля. Зовнішній вигляд хіпі третьої хвилі досить традиційний: довгі розпущені коси, джинсовий одяг, на шиї ксивник (невелика шкіряна сумочка). На руках – фенічки (саморобні браслети із бісеру). Новим є такий атрибут, як колечка у вухах, пірсинг. Представникам

цієї субкультури властивий потяг до самопізнання. Вони сповідують змішану філософію, в якій переплелись буддизм та вірування індійців.

Індіаністи вивчають культуру індіанців та прагнуть її в точності відтворити. Це щось середнє між клубом любителів американських індіанців та релігійно-містичним рухом. Їх також характеризує колективізм та екологічна культура.

У молодіжній культурі 80-х – 90-х роках з'явився **толкіністичний рух**. Він пов'язаний з іменем відомого англійського письменника Дж.Толкіна. Його книжки «Володар кілець», «Сільмаріліон» та інші відносять до жанру фентезі – казкової фантастики.

Толкін – майстер особливої атмосфери розповідей, при якій читач уявляє себе героєм книжки. Цей фактор викликав соціально культурний феномен – рольові ігри по книжкам Толкіна. Рольова гра близька до сценічної постановки. Приділяються ролі, готується реквізит, і гравці проходять, так би мовити, екзамен на знання фантастичного світу.

Байкери – мотоциклісти, яких ще називають рокерами. Вітчизняна субкультура байкарів є досить поширеною.

Хакери (комп'ютерні фанати) – молодіжна субкультура, яка знаходиться в процесі формування. Чисельна кількість хакерів поки що незначна. Вони спілкуються через комп'ютерну сітку. Досконало володіючи комп'ютером, вони можуть ламати паролі, використовувати конфіденційну інформацію, перенаправляти рух банківських фінансів тощо.

До субкультур гедоністично-розважальних належать **рейвери** (від англ. незв'язна мова). Вони виникли у 80-х роках у США, а у нас отримали поширення лише в 90-х. Стиль рейверів – наслідок злиття стилю техно і ейсид-хаус. Для цієї субкультури характерно захоплення нічними дискотеками з гучним звуком, яскравий одяг. Поширення цієї культури йшло паралельно із поширенням наркотиків, зокрема «екстазі». Прийняття наркотичних речовин стало невід'ємною частиною рейверської культури.

Мажори – загальна назва молодих людей, чиє життя та майбутнє переважно забезпечили їхні впливові або високопоставлені батьки, через що воно стало легким та безтурботним, а самі вони стали його марнотратниками.

З музикою пов'язані витoki молодіжної субкультури **реперів**. Крім власне музики – «читання репу», у реперів є своєрідний танець – «брейкданс» та малюнок – графіті. У реперів яскраво-червоні широкі куртки, штани – так звані спущені труби, на багато розмірів більші, ніж потрібно. На відміну від репу чорних американців, сучасний український реп не надто агресивний. Репери менше захоплюються наркотиками та спиртними напоями, бо це заважає їм танцювати.

На початку ХХ століття, в Америці, слово *punk* вживається в основному лексиконі в значеннях «бруд», «гниль», «покидьок».

Своєрідність зовнішнього вигляду **панків** проявляється у фарбованому в яскраві неприродні кольори волоссі, епатажних зачісках (ірокез). В одязі головний атрибут – куртка-косуха. Носять панки напульсники і ошийники із шкіри з шипами, клепками і ланцюгами. Багато панків роблять татування.

Емо – це скорочення від «емоційний». Сьогодні ця субкультура набула широкого поширення. Головна риса емо – це вираження та неприйняття своїх емоцій. У емо свої погляди на життя, яке складається з двох основних кольорів: чорного (символізує несправедливість, жорстокість світу) та білого (щасливі емоції, кохання, приємне переживання).

Енергети – специфічний молодіжний рух, орієнтований на пошуки цінностей у містичних традиціях. Вони захоплюються філософією, чорною та білою магією. Психолог В. Волошина вважає, що «у прагненні пізнати себе та світ, енергети заходять дуже далеко. В їхньому середовищі трапляються самогубства, і зовсім не під впливом наркотиків чи депресії – підлітки хочуть пірнути в інший світ, вони вірять у нього більше, ніж у світ реальний. Рух споріднений зі способом життя, за якого проблеми вирішуються за допомогою нереального світу».

Отже, неформальних рухів багато. Неформальний спосіб життя притаманний людям підліткового віку, а належність до тієї чи іншої субкультури – це своєрідний спосіб продемонструвати дорослим свої власні погляди на життя. Тим більше, що підліткам взагалі характерне протиставлення себе дорослим і, мабуть, тому вони об'єднуються з іншими однодумцями та демонструють те, що у них є власні життєві позиції.

Список використаних джерел:

1. Субкультура // Енциклопедія освіти / Академія пед. наук України; головний редактор. В. Г. Кремін. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – С. 884.
2. Аберкромби Н., Хилл С., Тернер Б.С. Социологический словарь / пер. с англ., под ред. С.А. Ерофеева. – М: Экономика, 2004. – С. 325.
3. <http://subcultures1.blogspot.com/2012/12/blog-post.html>

Ярошук Марина,
студентка IV курсу факультету
екології і права ЖНАЕУ
*Науковий керівник – канд. філос. наук
Шевчук С.Ф.*

**СІМ'Я: ТРАДИЦІЇ ТА СУЧАСНІСТЬ
(ПРО НЕБЕЗПЕКУ НЕТРАДИЦІЙНИХ СТОСУНКІВ)**

В усі часи сім'я була і залишається найважливішим правовим та соціальним інститутом суспільства. Зміни, які відбуваються у сім'ї, змінюють її роль у суспільстві, впливаючи на його стан і розвиток. Тому кожне суспільство зацікавлене у стійкій, духовно і морально здоровій сім'ї.

При вступі України в Євросоюз постала проблема легалізації одностатевих шлюбів. Законодавча ініціатива легалізувати нетрадиційні союзи розглядається суспільством в даний час, але 70% українців негативно ставляться до представників сексуальних меншин.

Зміцнення устоїв сім'ї, шлюбно-сімейних відносин тісно пов'язане з оновленням нашого суспільства, духовним відродженням української нації, державотворенням, економічним і духовним поступом України, тому для того, щоб з'ясувати деякі питання стосовно одностатевих шлюбів, звернімось до історії.

З початком промислового перевороту відбувається перша революція в сімейному житті: зниження віку вступу до шлюбу, підвищення рівня народжуваності, поширення жіночої праці, дозвіл розлучення за судовим рішенням тощо.

Кардинальні зміни у репродуктивній поведінці населення розвинутих країн призвели до трансформації шлюбно-сімейних відносин. Демографічний розвиток цих країн характеризувався зниженням рівня шлюбного партнерства, нестабільністю шлюбних відносин та високим рівнем розлучень, а також поширенням позашлюбної народжуваності.

Українська сім'я розвивалася в умовах демографічної кризи. Кризою сім'ї, на думку А. І. Антонова, може бути названий «ціннісний конфлікт особи і суспільства щодо народження і соціалізації дітей, що зумовлює невиконання репродуктивної і соціалізаційної функції сім'ї, супроводжується ослабленням сім'ї як союзу батьків і дітей, союзу подружжя тощо» [1,с.111].

За А.І. Антоновим, сім'ї є посередником у протистоянні особи і суспільства « суспільство ніби чекає від сім'ї нових поколінь, і не простого їх поповнення, а такого, коли відтворюються загальнолюдські, національні та інші загальнозначущі цінності» [2,с.11]

Оскільки відтворення населення – основна функція сім'ї, то і криза полягає в невиконанні нею основних функцій щодо народження і вихованню дітей. Основними аргументами є погіршення базових демографічних показників – зниження рівня народжуваності, зростання кількості розлучень, істотне зростання кількості осіб, що живуть самі або живуть разом без оформлення стосунків тощо.

Виникнення альтернативних форм сімейних стосунків, є підтвердженням розпаду моногамної сім'ї. А.І.Антонов вважає, що «різноманіття типів сім'ї – це міф. Є одна початкова форма сім'ї – багатопоколінна, багатодітна, багатолітня (довічний шлюб)». [3,с.64]

Інший підхід застосовують прибічники адаптаційної концепції, які виходять із того, що різні види трансформації сімейних стосунків є їх доцільною адаптацією до змінних умов суспільного життя, що об'єктивно свідчать при цьому про високу стійкість і авторитетність інститутів шлюбу і сім'ї, які зберігаються в сучасному суспільстві.

Поборники «сексуальної революції» найбільшим її досягненням вважають звільнення людини від багатовікових заборон у галузі статевих стосунків, але, як добре сказав болгарський письменник Б.І. Райнов, «коли обтяжливі обмеження замінюються свавіллям, коли на місце зайвої соромливості приходить зухвала безсоромність, коли таємниця інтимного життя перетворюється на нахабно розкладений і пропонований на кожному розі товар, коли природна необхідність переростає в розпусту, в протиприродні безчинства, доречно запитати: яка цінність такого звільнення і чи не є це звільненням від усього людського?». На наш погляд, таким протиприродним безчинством є одностатеві стосунки.

Одностатевий шлюб – це співжиття гомосексуальної пари. У багатьох країнах Заходу (Данія, Норвегія, Швеція, Бельгія, Франція, Чехія), а також в країнах деяких регіонів Північної та Південної Америки одностатевим парам дозволено укласти шлюб. Утім, зрозуміло, що одностатеві пари мають низку природних особливостей, адже в такому союзі не може бути спільних біологічних дітей (хоча можуть бути прийомні). У більшості країн, зокрема і в Україні одностатеві шлюби не визнаються і не реєструються.

Сьогодні можемо помітити, що статеві стосунки втрачають статус чогось виняткового, незвичного. Людина, що деградує як морально-духовна істота, перетворюється на тварину особливого роду. Однак, якщо у тварин

злягання відбувається задля продовження роду, то у людини статеві зносини стають різновидом розваг.

Любов між чоловіком і жінкою, зараз практично зникає, замість цього широко рекламується сексуальний потяг людей однієї статі. З'являються книги, створюються фільми й телепередачі, в яких йдеться про гомосексуальні стосунки. Шириться боротьба за права сексуальних меншин, гаслом яких є вимоги узаконення гомосексуальних зв'язків. Без сумніву, гомосексуалізм є патологією, тому не можна застосовувати практику кримінального переслідування, щодо гомосексуалів, що існувала в деяких країнах.

Соціологічні дослідження показують, що традиційна сім'я дає кращі результати у вихованні дітей і надає їм «соціальні блага». У таких сім'ях соціальні стосунки чоловіка і жінки скеровані таким чином, що працюють на користь усім членам сім'ї та суспільства загалом. Це також допомагає чоловікам та жінкам провадити більш відповідальне та продуктивне життя. Традиційна сім'я перешкоджає чоловічому імпульсу до непорядкованих статевих зв'язків. Вона робить чоловіків батьками, а жінок - матерями, утримуючи батьків разом заради виховання дітей. Така структура дає кращі результати у сфері здоров'я, економічного добробуту, душевної рівноваги усіх членів сім'ї. [4,с.209]

Отже, на нашу думку, потрібно взяти заходів для припинення пропаганди гомосексуалізму в Україні та захисту традиційних цінностей нашого суспільства. Не слід піддаватись тиску, копіювати і вносити в Україну те гірше, що є в деяких європейських країнах: пропаганду гомосексуалізму, одностатеві шлюби, всиновлення дітей гомосексуалістами тощо. Це може загрожувати душевному та біологічному здоров'ю нації, сприяти духовній деградації українського суспільства, яке намагаючись перебороти негаразди минулого, рухається на зустріч новим.

Список використаних джерел

1. Антонов А.И. Социология семьи / А.И. Антонов, Медков В.М. - М.: Изд-во МГУ, 1996. – с.304
2. Жизнедеятельность семьи: тенденции и проблемы / отв.ред. А.И. Антонов.- М.:Наука, 1990. – с.128.
3. Антонов А. И. Действительно ли небо упало на землю?/А.И. Антонов //Вестник МГУ. Серия 18. Социология и политология. – 1996. - №3 – с. 64
4. Куприянова И.С. Гомосексуальная ориентация в структуре гендерной идентичности мужчины // Материалы конференции «Человек. Власть. Общество». – Саратов, 2001.

Хомин Олег,
студент IV курсу факультету
екології і права ЖНАЕУ
Науковий керівник – канд. філос. наук
Шевчук С.Ф.

ЧИ ПОТРІБНЕ УКРАЇНІ УЗАКОНЕННЯ ОДНОСТАТЕВИХ ШЛЮБІВ?

Перебуваючи на роздоріжжі між Сходом і Заходом, Україна повільно, але послідовно все ж крокує в Європу.

Одним з таких кроків стало встановлення пріоритету прав людини, проголошено фундаментальними цінностями: людську гідність, свободу та рівність.

Сьогодні в Україні цілеспрямовано пропагується гомосексуалізм, зокрема через ЗМІ. Людей намагаються переконати, що це є нормальним. При цьому часто використовуються аргументи, які суперечать науковим фактам. Наприклад, кажуть, що "гомосексуалісти такими народились", хоча багато ідентичних близнюків мають різну сексуальну орієнтацію. Поширюються міфи про те, що сексуальна орієнтація людини є незмінною, бо вона визначається чисто біологічними факторами, однак наукові дані свідчать про те, що гомосексуалісти часто (набагато частіше ніж люди з

нормальною орієнтацією) змінюють сексуальну орієнтацію. Насправді, одностатева сексуальність є наслідком вільного, але помилкового, аморального і гріховного вибору людини. Пропаганда гомосексуалізму, неправильне виховання, пережите в дитинстві сексуальне насильство та інші причини можуть підштовхнути до такого вибору.

Сутність людини визначається не стільки біологічними, як соціально-культурними факторами. Тому ми хочемо навести декілька причин, чому гомосексуальні союзи не повинні бути легалізовані як шлюби, рівнозначні гетеросексуальним, і чому держава не повинна руйнувати традиційне визначення шлюбу як «добровільного союзу між одним чоловіком та однією жінкою, який виключає з себе інших людей» [1].

По-перше, шлюб між чоловіком та жінкою унікальний своєю біологічною взаємодоповнюваністю. Це єдиний вид стосунків, який природним шляхом веде до народження нової людини та завдяки стабільності і взаємним зобов'язанням забезпечує новонародженому найкращі умови для виховання і розвитку. Статева відмінність батьків є ключовою для шлюбу. Двоє гомосексуалістів чи дві лесбійки неспроможні народити нову людину. Навіть якщо лесбійка вдається до штучного запліднення, вона все одно не може обійтися без «чоловічого начала» – потребує сперми. Отже, у такої дитини все одно є батько. Такий стан справ несправедливий щодо дитини, позбавленої права знати свого батька, а в разі закріплення гомосексуальних «шлюбів» державою, це перейде в системну несправедливість. Ніякі супертехнології або політичні доктрини не замінять факту, що для народження людини потрібні жінка і чоловік.

По друге, гей-«шлюби» підривають і ослаблюють традиційний шлюб. Прецедентарне мислення суспільства: щойно певна модель поведінки схвалена, як наступне покоління вже сприймає її як щось правильне. Визнання гомосексуальних «шлюбів» означатиме зрівняння цих моделей у свідомості наступних поколінь. Наступним кроком буде подальше

розмивання самого поняття шлюбу через включення до нього інших моделей стосунків [2].

По-третє, одностатеві інтимні зв'язки приводять до смертельних захворювань. Гомосексуальний спосіб життя пов'язаний зі страхом СНІДу та інших венеричних захворювань, оскільки це постійний ризик такого способу життя. Наприклад, у вересні 2010 року американський Центр контролю та попередження захворювань в Атланті (підпорядкований міністерству охорони здоров'я США) оприлюднив статистику щодо здоров'я гомосексуалістів у Штатах. Попри те, що тільки 4% чоловіків у США мали гомосексуальні контакти, саме вони становлять 50% хворих на СНІД. У той же час агенція Reuters написала, що епідемія СНІДу серед гомосексуалістів Франції виходить з-під контролю і система охорони здоров'я не знає, як діяти.

По-четверте, зміна визначення самого поняття «шлюб» не зупиниться на гомосексуалістах. Щойно людина зламає традиційне бачення шлюбу, як розчиняються двері для потоку хаосу в стосунках. Поява нових структур сім'ї – уже питання часу. Якщо все базується на статевому прагненні і людському бажанні, то чому б не узаконити полігамію? Тоді знадобиться захист законом мусульманського способу життя, а представниці радикального фемінізму та язичницьких релігій заявлять, що до них також потрібно ставитися з повагою, і узаконити багатомужество [3].

По-п'яте, школи будуть змушені навчати дітей новому визначенню шлюбу. Якщо гомосексуальні стосунки дістануть законний статус шлюбу, то школи будуть зобов'язані навчати дітей, що гомосексуальні стосунки є морально прийнятними. Вчителі, які на це не згодяться, матимуть проблеми з керівництвом шкіл і втрачатимуть роботу. У багатьох школах Західної Європи і США вивчення гомосексуального способу життя вже включено в уроки сімейного виховання. Деякі школи змушують проводити т.зв. День мовчання – на знак солідарності з гомосексуальним рухом і на честь жертв репресій проти гомосексуалістів. Що буде з батьками, які захочуть забрати

своїх дітей з таких уроків? Незгідні будуть відсторонені як фанатики, можливо, виключені з батьківських комітетів.

Статистичні дані свідчать, що чоловіки з нетрадиційною сексуальною орієнтацією в 4,28 разів частіше намагаються покінчити життя самогубством, а жінки з нетрадиційною сексуальною орієнтацією в 3,5 разів частіше мають залежність від наркотиків ніж особи з нормальною сексуальною орієнтацією [1].

Варто дійти висновку, що Україна є самостійною незалежною державою яка не повинна піддаватись тиску і спрямовувати в Україну найгірше, що можна взяти з досвіду європейських країн. Отже, пропаганда гомосексуалізму, одностатеві шлюби і всиновлення дітей гомосексуалістами – не покращить морального здоров'я Української нації і може призвести до руйнування традиційних основ суспільства.

Список використаної літератури

1. Просимо вжити заходів для припинення пропаганди гомосексуалізму та захисту традиційних сімейних цінностей / Петиції, на які триває збір підписів / Електронні петиції Кабінет міністрів України / Офіційний сайт Верховної Ради України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://petition.kmu.gov.ua/kmu/Petition/View/1462>;

2. Переваги та недоліки одностатевих сімей / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.dobrenok.com/ua/news/9997-perevagi-ta-nedoliki-odnostatevih-simey.html>;

3. 15 причин, чому суспільство не повинно легалізувати одностатеві «шлюби» / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : CREDO: <http://credo.pro/2012/04/61638>.

Макарчук Інга,
студентка I курсу агрономічного
факультету ЖНАЕУ
Науковий керівник – доктор.іст.наук
Романюк Н.Й.

СВІТ У КОНТЕКСТІ ФІЛОСОФСЬКИХ РОЗДУМІВ

Існують питання, на які за тисячі років кращі мудреці людства не змогли дати прийнятної відповіді. Наприклад: як і чому є те, що є? або що є? як воно є і чому?

Німецький філософ-екзистенціаліст Мартін Хайдеггер, який віддав сорок років життя вивченню проблеми буття, зазначив, що «З самого початку західно-європейського мислення і до сьогоднішнього дня буття означає те ж саме, що і присутність. Буття як присутність визначається через час» [5]. Зрозуміти сенс настільки широкої філософської думки, значить насамперед виявити, які коріння вона має в реальному житті людства.

Теорія буття прагне пізнати сутність того, що існує, з'ясувати внутрішні істотні властивості предметів. Буття - це не якась конкретна річ чи явище. Дати йому логічне визначення (через рід і видову ознаку) неможливо, бо у Буття немає родового поняття,- немає такого поняття, в яке входило б Буття поруч з однорідними йому частинами[1]. Буття не доступне чуттєвому спостереженню, воно доступне лише розуму і таким чином являється наслідком процесу абстрактного мислення. *Буття – це філософська категорія найвищого рівня. Буття - це все, що існує. Поруч з зазначеним категорія БУТТЯ виконує в філософії ще й функцію першопочатку. **Буття є те, що передує всьому, а йому не передує нічого.***

Відправляючись від Буття, ми можемо раціонально, доказово, логічно і послідовно досягнути всю дійсність. Над цим завданням до певної міри успішно працював Гегель. За словами Гегеля,- перед Буттям уже нічого не стоїть, другими словами - за Буттям стоїть НІЩО. А НІЩО, будучи нічим, не потребує ніякого обґрунтування. Для Ніщо нічого не потрібно, бо в ньому

нічого немає, в ньому немає що обґрунтувати. Далі Гегель каже,- Що в Бутті, як і в НІЩО, теж нічого немає, бо в ньому, як я вже зазначила, немає ніяких властивих йому ознак. Воно – всезагальне[2].

Уперше поняття буття у філософії було введено у вжиток ще в V-IV ст. до н.е. давньогрецьким філософом Парменідом. Для нього буття - це єдність існування в його ідеальних і матеріальних основах, всезагальне буття, котре не вимагає подальшого розвитку. Тому Парменід вважає, що по суті все незмінне.

Геракліт започатковує іншу, прямо протилежну думку у тлумаченні буття: стабільного, стійкого буття зовсім нема, сутність буття у вічному становленні, в єдності буття і небуття.

Існуючи в єдності, що утворює цілісний світ явищ, процесів, предметів, речей, буття є диференційованим, структурованим, істотно різноманітним. Серед основних форм буття виділяють:

1. Буття речей, процесів, станів природи, вироблених людиною культурних цінностей

2. Буття духовного, яке містить у собі існування індивідуального й об'єктивного духовного. Індивідуальне духовне – це духовний світ свідомої людини, її почуття, переживання, думки, дії, підсвідоме. Об'єктивне – суспільна свідомість, духовна культура суспільства.

3. Буття людини, що поділяється на власне людське (справжнє) існування і перебування людини у світі речей (несправжнє), функціональне існування.

Мудрець зауважив, що Буття кожної людини – це безпосередня єдність її тіла і духу.

4. Буття соціального, яке має індивідуальний і суспільний виміри [3, с. 197].

Невід'ємною складовою частиною вчення про буття є знання про світ. Поняття світ - складне і багатоманітне. У філософському вжитку, світ – це

визначене буття, універсальна предметність, в якій людина самовизначається як суб'єкт діяльності, котрий створює власний світ – світ людського буття.

Найважливішою особливістю людської самосвідомості є прагнення знайти своє місце серед оточуючих, визначити власне становище в космічній і природній ієрархії. Це завдання вирішується за допомогою поняття «картина світу»: воно означає як би зримий портрет світобудови. Це поняття тісно пов'язане з категорією «світогляд». «Картина світу» малює світ сам по собі, «світогляд» – наше ставлення до нього.

У суспільній свідомості паралельно співіснують кілька картин світу, які будуються на різних підставах, за допомогою різних мовних засобів: буденна, наукова, релігійна і філософська.

Розкриваючи поняття “Буденна картина світу”, ми розуміємо, що воно відповідає на питання: що являє собою світ для людини, зануреної в повсякденність. Повсякденність - це світ, де він головна фігура. Ніякі інші світи (природний, космічний, божественний або інший) для людини, зайнятої буденними справами, просто не цікавлять. Це єдиний, головний, реально чуттєвий даний, безпосередньо пережитий світ. Він завжди різноманітний, індивідуальний.

Специфіка філософських картин світу полягає в тому, що всі вони будуються навколо відносин світ-людина. Головна тема філософії - співвідношення людини і світу, взяте у всіх ракурсах. Саме тому філософських картин світу безліч і вони не схожі одна на одну. Їх об'єднує між собою інтелектуальність розгляду і критичність, вічний сумнів у власних твердженнях. Це різко відрізняє філософське уявлення про світ від звичайних або релігійних поглядів і ріднить філософію з наукою.

Важливою проблемою філософського усвідомлення світу є проблема його єдності. З давніх-давен філософи опікались цією проблемою. Але дійшли висновку, що єдність світу у філософському розумінні – не в ідеальному началі і не в окремих конкретних речах, і не в тому, що людина здатна мислити про світ як про щось єдине, а в його матеріальності, а

матеріальність доводиться довгим і важким розвитком філософії і природознавства. Це твердження спричинює висновок, що предмети, суспільство, ідеї існують реально, але форми їх існування різні[6].

Питання про те, як все існує, розглядається в онтології. Онтологія - це вчення про системи найзагальніших понять буття, за допомогою яких здійснюється осягнення дійсності [4, с.188].

Із попереднього випливає висновок: Що буття – все суще. Безперечно можна ще чимало міркувати з приводу цієї теми, однак на завершення стане така думка: Що за кожним скінченим сущим прихована нескінченність буття. Відтак йдеться саме про те, що утворює в сущім його буття. Ось це Буття сущого збагнути найважче.

Все, що є, якщо ми хочемо спіймати його, щоразу здається, ніби ми хапаємо руками повітря. Буття, за яким ми повсякчас уболіваємо, майже таке, як і ніщо. Але воно сприяє лише тій людині, яка здатна вслухатися і вчутись у нього!

Список використаних джерел

1. Ісаєв А. А. Буття й існування як філософські поняття. дис, ... канд.. філос.. наук: 09.00.01/ Андрій Анатолійович Ісаєв. – Уфа, 1997
2. Мамлеєв Ю. В. Судьба бытия// Вопросы философии. –1998. –№ 11
3. Сартр Ж. Буття і Ніщо. Нарис феноменологічної онтології (фрагменти)// Філософська і соціологічна думка. –1995. –№5,9.
4. Філософія: підручник/ С. П. Щерба, О.А. Заглада. – [7-е вид.] – Житомир. «Полісся», 2011.– 548 с.
5. Readbookz.net/book/181|6309.html
6. www.refine.org.ua/pageid-4525-1

Данилюк Артем
студент I курсу факультету економіки
та менеджменту ЖНАЕУ
*Науковий керівник – доктор іст.нук
Мельничук І.А.*

ПРОБЛЕМА ЖИТТЯ ТА СМЕРТІ З ТОЧКИ ЗОРУ ФІЛОСОФІЇ, НАУКИ ТА РЕЛІГІЇ

В житті кожної людини рано , чи пізно настає момент, коли вона питає сама себе про конечність свого існування. Людина - єдина істота, яка усвідомлює свою смертність і може робити її предметом роздумів. Але факт власної смерті сприймається людиною не як безперечна істина, а викликає, як правило, емоційне потрясіння, зачіпає найбільші глибини її внутрішнього світу.

Першою реакцією, яка слідує за усвідомленням власної смерті, може бути почуття безнадійності та розгубленості. Однак людина все життя існує, знаючи про свій неминучий кінець. І це знання стає керуючим в подальшому духовному розвитку людини. І тоді перед людиною постає питання про сенс і мету життя та її скінченність [1].

Роздумуючи над цим питанням для багатьох людей є початковим пунктом в опрацюванні того, що прийнято називати основною «лінією» життя. Відхилення від цієї «лінії» нерідко призводить до тяжких моральних колізій в життєдіяльності, а її втрата - до аморальної , або і до фізичної загибелі людини. Мета і сенс індивідуального життя кожної людини тісно пов'язана з соціальними ідеями і діями, які зумовлюють мету і сенс всієї людської історії, суспільства, в якому людина живе і працює, людства як цілого, його призначення і відповідальність на Землі і у Всесвіті. Цією відповідальністю чітко окреслюються межі того, що можуть і чого не можуть ні при яких умовах робити на індивідуальному і соціальному рівні людства і людство.

Але навіть якщо людина керується в своєму житті певними моральними цілями і використовується для їх досягнення адекватні їм засоби, він знає, що не завжди і не в усіх випадках може досягати бажаного результату, який в моральних категоріях означався в усі часи як добро, правда, справедливість.

Усвідомлюючи кінець свого земного існування і запитуючи самого себе про сенс життя, людина починає випрацьовувати власне ставлення до життя і смерті. І тому зрозуміло, що ця тема можливо є найважливішою для кожної людини займає центральне місце в усій культурі людства. Історія світової культури розриває віковий зв'язок пошуків сенсу людського життя з намаганням розкрити таємничість небуття, а також з бажанням жити вічно і якщо не матеріально, то хоча б духовно перемогти смерть.

Пошуками відповіді на це питання займалися і займаються: міфологія, різні релігійні вчення, мистецтво, багато чисельні напрями філософії.

На відміну від релігії і міфології філософія, якщо вона не є догматичною, апелює передусім до розуму людини і виходить з того, що людина має шукати відповідь самостійно, прикладаючи до цього власні духовні зусилля [2].

З об'єктивно-наукової позиції - смерть представляється регулятором і організатором життя. Всі організми за сприятливих умов розмножуються в геометричній прогресії. Цей потужний "натиск життя" дуже швидко перетворив би земну біосферу в згусток організмів. Тільки в такій схемі сприятливі умови для еволюції організмів. Це повною мірою має значення і до людини. З іншого боку, і страх перед смертю є природним і корисним відчуттям. Адже він служить попереджуванням про небезпеку, що насувається. Втративши його, людина як би втрачає свою захисну броню. Утримуючи людину від вчинків і дій, небезпечних для життя, страх сприяє збереженню людського роду. Але страх одночасно пригнічує, бо людина, замість того щоб остерігатися будь-якої конкретної небезпеки, починає боятися всього.

З релігійних позицій "смерть - не тільки позбавлення від хвороб, вона – позбавлення від всякого роду страждань". Така думка М. Монтеня. У багатьох традиціях релігійного життя людини - це страждання, карма, випробовування, покарання тощо. Тому смерть протиставляється як благо, як вічне блаженство, як звільнення. Безсмертна душа покидає безтілесну в'язницю і спрямовується в свою вічну оселю . Виникають каверзні питання. Якщо відділення душі від тіла - благо, то навіщо взагалі її з'єднувати заради недовгого перебування на землі? І смерть немовляти жахливим чином тоді виявляється кращою, ніж смерть старця, який прожив важке життя [3].

Життя і смерть. А хіба це не етапи одного і того ж процесу? Хіба вмирання не частина життя ? Складні питання пробують задавати нині філософи і вчені. Тільки неясно, в якій мірі ми вміємо сьогодні відповідати на них. Не розучилися чи остаточно? Чим можна бути корисним живому компотенту при обговорення такої занедбаной теми? Хіба що досвідом свого життя - так він у кожного є свій. Досвідом власної смерті ? Це вже цікавіше. Але тут зазвичай починаються складні ігри: «Звідти ще ніхто не повернувся», «а чи повернуться взагалі, немає доказів, що вони дійсно там побували», «пів дороги, ще не шлях» і т.д.

Розмірковуючи над проблемою життя та смерті, неминуче приходиш до необхідності відповісти на запитання: за що людина може відповідати , а за що - ні? Адже рівень відповідальності за своє, відбулося або не відбулося життя залежить від ступеня свободи вибору їм альтернатив свого життя. Проблеми життя і смерті розроблялися філософами і етиками протягом століть. Чому ж ми знову звертаємося до них? Тому що це - вічні проблеми, над якими завжди, поки існує людство, будуть замислюватися люди. Постійно накопичується новий соціальний і моральний досвід і виникає знову необхідність ставити питання, давати їм нове рішення. А соціальний і моральний досвід ХХ століття дав особливо багато матеріалу для узагальнення. Тому питання життя і смерті і стали в наш час величезно гострою.

Список використаних джерел

1. https://studopedia.ru/16_76799_problema-smislu-zhittya-smerti-ta-bezsmerttya-u-filosofii.html
2. http://pidruchniki.com/1029022837616/filosofiya/sens_zhittya_lyudini
3. <https://studfiles.net/preview/5081101/page:4/>

Черняк Ярослав,
студент I курсу агрономічного
факультету ЖНАЕУ
*Науковий керівник – доктор іст.наук
Романюк Н.Й.*

ПРОБЛЕМА СВІДОМОСТІ У ФІЛОСОФІЇ

З філософським вченням про матерію безпосередньо пов'язане і вчення про свідомість. Співвідношення матерії і свідомості становить суть основного питання філософії.

Проблема свідомості - одна з найважливіших і загадкових. Вона як філософська категорія має складну і суперечливу історію, характеризується багатозначністю підходів і тлумачень. І це свідчить, водночас про пильну увагу філософів до проблеми свідомості, актуальність якої полягає в тому, що без з'ясування природи людської свідомості не можна визначити місце і роль людини в світі і всі сучасні суспільні проблеми тісно пов'язані з дослідженням свідомості. Насамперед це стосується проблем суспільного розвитку [3.].

То що ж ми називаємо свідомістю? Прийнято вважати, що:

Свідомість – це вища форма психічного відображення і саморегуляції, що властива людині, як суспільно-історичній істоті і пов'язана з мовою ідеальна сторона цілеспрямованої діяльності.

Свідомість виникла внаслідок еволюційного ускладнення матерії. В цьому тривалому і складному періоді відбувся перехід від неживого до живого і від живого до мислячого. Це дало можливість для появи певних біологічних і соціальних підстав виникнення свідомості [4.].

До біологічних передумов свідомості належать: наявність центральної нервової системи, вища нервова діяльність, рефлекторна діяльність, дія першої та другої сигнальних систем.

Та перелічені біологічні передумови, які сприяли виникненню свідомості людини, тільки підготували можливість появи нового явища. Вирішальну роль у виникненні і розвитку свідомості відіграли соціальні умови.

Першим фактором становлення свідомості стала праця. Трудовий процес підштовхнув людину абстрагувати і робити висновки щодо ознак предметів і можливості їх використання.

Другим фактором виникнення та розвитку свідомості є мова. Тільки за допомогою мови людина може виразити свої думки, обмінятися інформацією, щоб загальними зусиллями вирішити проблему.

Але разом з тим мова є необхідною умовою процесу мислення. Процес мислення неможливий без мови, яка виступає формою реальності думки.

Ще одним фактором виникнення свідомості є общинний лад. У спілкуванні людина отримує потрібну інформацію, формує спосіб діяльності, шляхом наслідування засвоює емоції, почуття, форми поведінки.

Таким чином, для виникнення свідомості були необхідні певні біологічні передумови хоч вони безпосередньо і не створюють її. Свідомість виникає на соціальній основі і є продуктом суспільства і суспільного розвитку.

Одним із важливих філософських питань завжди було і залишається питання про зв'язок між свідомістю і буттям.

Згідно тлумачень старого матеріалізму людина є річчю серед речей. І це твердження є справедливим по відношенню до того, що первинною умовою

існування людини є функціональність її тіла. Але таке твердження справедливе і до інших природних об'єктів, що робить людину спільними з ними.

Проте людина – це не лише фізичне тіло, а й жива істота, частина живої природи. Як доказ кожна людина прагне задовольнити свої потреби. Чого не можемо сказати про інші природні об'єкти. Задоволення природних потреб нерозривно пов'язане з психікою. А оскільки психіка є продуктом людського мозку, то і свідомість, як властивість виключно високоорганізованої матерії притаманна лише людині.

Засвоєння змісту вчення про свідомість формує погляди людей на роль в історії, їх діяльності і спонукає зайняти активну життєву позицію під час вирішення складних суспільних проблем.

У науці і філософії немає складнішої теми ніж свідомість. Свідомість і досі залишається загадковим і таємничим явищем, що і є підставою для виникнення містичних і релігійних уявлень про її суть і походження.

Люди ще у стародавні часи задавали собі питання чому людина мислить, як сприймає світ, як думає. Звичайно вона не могла дати на ці питання об'єктивної відповіді і тому пояснювала все по-своєму. Через це стародавні люди пояснювали здатність свідомості, як прояв душі. Але разом із тим піднімає нове в філософії питання, що таке душа.

Релігія дає власне пояснення суті душі людини. У релігії душа людини з самого початку розглядається як вияв надприродного розуму, так звана «Божя іскра». І Бог наділяє людину цією «іскрою» і навпаки карає її відбираючи цю іскру.

В даний час існуюче розуміння сутності людини, її душі не має реалістичних уявлень тому що відсутній реальний об'єкт про який іде мова. Всі говорять про душу, свідомість, але не знають їх призначення.

Для дійсного розуміння душі необхідно мати уявлення будови нематеріального світу, як реально існуючого.

Однак наука, не маючи обґрунтованих пояснень духа, ігнорує реалістичне бачення духовного світу і справжнього розуміння душі і свідомості.

У подальшому історико-філософському процесі проблема свідомості набувала найрізноманітніших тлумачень.

Ідеалістичні погляди на природу свідомості протягом століть набували різного змісту, але зводились до такого: свідомість – первинна, матерія – вторинна. Об'єктивний ідеалізм наділяє свідомість надприродним характером. Свідомість не має ніякого відношення до мозку і живе своїм життям [1.].

З точки зору дуалістів, матерія та свідомість – самостійні, рівноцінні начала. А це означає, що за свідомістю визнається повна незалежність від матерії. Як і матерія, свідомість є вічною, вона не виникла і не народжувалась. Саме тому і відпадала необхідність вивчення її походження [1.].

Новий підхід у розумінні свідомості пов'язаний із виникненням діалектного матеріалізму. З точки зору цього напрямку свідомість є похідною від матерії, вона вторинна і активна щодо неї. Джерела усього живого і свідомості знаходяться в матерії, яка може рухатися і розвиватися самостійно. Діалектний матеріалізм розглядає свідомість як продукт історичного розвитку матерії [1.].

Отже, свідомість – це специфічно людське відображення і духовне освоєння дійсності, властивість високоорганізованої матерії, яка полягає у створенні суб'єктивних образів об'єктивного світу і вирішенні певних завдань. Свідомість є суспільно-історичним продуктом і виникає разом із людським суспільством.

Проблема свідомості у філософії – одна з найскладніших і недостатньо досліджених проблем сучасної науки. Проблемою свідомості займаються психологія, психіатрія, медицина, біологія, логіка, релігія, антропологія і

філософія. Складність її для дослідження полягає в тому, що вона не фіксується ніякими приладами, акти свідомості залишаються невловими.

Список використаних джерел

1. Основи філософії: навч. посіб. /О. Г. Данильян, В. М. Тараненко. — Х.: Право, 2003. — 352 с.
2. Сучасний словник із суспільних наук/за ред. О. Г. Данильяна, М. І. Панова. - Х.: Прапор, 2006. — 432 с.
3. Філософія: курс лекцій/В. Л. Петрушенко. - [2-ге вид. виправл. і доопр.] - К.: Каравела, 2002. — 544 с.
4. Філософія: підручник/С. П. Щерба, О. А. Заглада. — [4-е вид.] - Житомир: "Полісся", 2010. — 548 с.
5. Філософія. Твої кроки до Мудрості: авториз. конспект-практикум/А. М. Черній, З. І. Тимошенко. – К.: Європ. Ун-т, 2001. – 200с.
6. Філософія медицини: підручник/Ю. Л. Шевченко. — М.: "ГЕОТАР-МЕД", 2004. - 480 с.
7. ХХ століття. Підсумки: посібник/П. Ю.Саух. — [2-е, допов. і переробл.] — К.: Леся, 2009. — 283 с.

Домбровська Василина,
студентка I курсу факультету ветеринарної
медицини ЖНАЕУ
Науковий керівник – канд. філос. наук
Мельничук В.В.

ПРОБЛЕМА ЩАСТЯ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

В ХХІ столітті велика частина людей страждає від нестачі щастя, проте чи правильно вони розуміють сенс цього слова? Безумовно, у кожного свої погляди, вірування та цінності: для когось ніщо не несе в собі стільки радощів, як новинка з магазину, рахунок у банку для інших – безцінні хвилини розмов з рідними, прогулянка в лісі, подорож тощо. Тобто існує категорія людей, які вбачають щастя в дрібницях. І навіть не потрібні докази видатних вчених, зрозуміло, що ці люди частіше та щиріше посміхаються і вважають себе щасливими.

Існує тенденція, що молоді люди здебільшого щасливіші, ніж старші, і з підвищенням віку рівень щастя знижується. У грудні 2016 року, серед молоді віком 18-29 років щасливими почувалися 74%, серед людей віком 30-39 років – 59%, серед тих, кому 40-49 років щасливими себе назвали 51%, 50-59 років – 48%, 60-69 років – 44%, старше 70 років – 38%. Зв'язок із віком значною мірою обумовлений станом здоров'я – літні люди частіше хворіють, а, як підтверджують дослідження, стан здоров'я має суттєвий вплив на суб'єктивне відчуття благополуччя [1]. На мою думку, не так просто отримати статус щасливої людини. Щастя – це повноцінна життєва позиція, над якою потрібно попрацювати, щоб вона згодом працювала на вас. працюватиме на вас. Японське прислів'я свідчить: «Впади сім разів, встань вісім». Варто виховати у собі звички, які допоможуть кожному стати щасливим та подолати життєві негаразди.

Великий відсоток молоді щодня масово залишає нашу країну, обумовлюючи це низьким рівнем життя. Звісно, кожний має на меті жити в достатку, благополуччі та щасті. Великою мотивацією для міграції слугують самі європейці. Спостерігаючи за їх рівнем життя, більша частина українців вважає, що в іншій країні можна знайти щастя, причину його нестачі вбачають в об'єктивних чинниках. Проте це все стереотипи, оскільки щастя залежить лише від власного «Я», з якого формується «Ми».

На жаль, рівень щастя в нашій країні зменшується. Україна втратила позиції у рейтингу щасливих країн. Дослідження, що проводилися Організація Об'єднаних Націй протягом останніх трьох років, відображають зміни рівня щастя у 156 країнах світу. Україна – 138-ма., хоча в минулому році Україна була 132-ю [3]. Але чому ж ми такі налякані та що варто робити аби стати щасливою нацією? Якщо кожний українець самореалізується, рівень нашого життя буде вищим. Україна стане гідним конкурентом для інших європейських країн.

Отже, завжди пам'ятайте, що ви – індивідуальність, відстоюйте свою позицію. Те що одягаєте, про що думаєте має право на існування (звісно

тільки якщо це не приносить шкоди іншим). І жодна людина не може заперечити. У цьому допоможе звичка бачити плюси. У будь-якій ситуації можна здобути якщо не щастя, то досвід.

Частіше посміхайтесь, адже люди з якими ми спілкуємося тривалий час, мають властивість впливати на наші погляди та світосприйняття. Тому чим більше спілкуємося з позитивно настроєними людьми, тим світліші наші спогади та думки. Живіть по-справжньому. Ніколи не чекайте певного дня, тижня, місяця, пори року. Дійте як тільки щось спало вам на думку. Ніколи не обмежуйтеся та не відкладайте на потім. Іноді буває надто запізно, що в свою чергу може засмутити. Адже час сплинув, а мрії залишилися лише в уяві. Навчайтеся та розвивайтеся, прагніть дізнаватися про світ, людей, технології.

Важливу думку висловив Григорій Сковорода у трактаті «Розмова п'яти подорожніх про справжнє щастя», стверджуючи, що щастя полягає у пізнанні себе. Щоб стати щасливим, не треба багатства, не треба влади, почестей, чинів: «Бути щасливим – це знайти самого себе», – пише мислитель. Людина повинна пізнати себе, свою духовну сутність: свої уподобання, здібності, нахили до певного виду діяльності [2]. Знаючи свої нахили, можна визначити своє місце в суспільстві.

Підсумовуючи вищезазначене, зауважимо, що завжди потрібно цінувати прості моменти та задоволення. Спіймавши зранку у заповненій маршрутці промінь сонечка – посміхніться новому, яскравому дню. Прогулюючись по парку, відчуйте свободу та могутність природи. Насолоджуйтеся красою квітів та посмішками людей, першим снігом, першим проліском навесні. В наше життя приходять щастя, коли у нас є улюблене заняття, є кого любити і є на що сподіватися, тому знаходьте радість у дрібницях і будьте вдячним за все, що у вас є – ось з чого починається справжнє щастя.

Список використаних джерел

1. Більшість українців вважають себе щасливими [Електронний ресурс] // Режим доступу: https://m.dt.ua/UKRAINE/bilshist-ukrayinciv-vidchuvayut-sebe-schaslivimi-228343_.html
2. Філософські роздуми Г. С. Сковороди про людське щастя [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.linguistika.com.ua/skovoroda/f-losofsk-rozdumi-gsskovorodi-pro-lyudske-shchastya>
3. «Чому українці стали менш щасливими» [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://www.google.com/amp/s/nv.ua/ukr/amp/chomu-ukrajintsi-stali-mensh-shchaslivimi-2458152.html>

Климик Лілія,
студентка I курсу технологічного
факультету ЖНАЕУ
*Науковий керівник – канд. філос. наук
Мельничук В.В.*

ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

За останні десятиріччя проблема ціннісних орієнтацій набула особливої актуальності в сучасному суспільстві і досліджується багатьма науками, зокрема філософією, психологією, соціологією, що свідчить про їхню складність та багатоплановість. Як живе сучасна молодь? Що зараз для неї важливо? Чого вона прагне? Саме такі питання постають перед нами. Адже кожна людина, коли і де б вона не жила, повинна усвідомлювати, для чого вона існує, що для неї є цінним, на що їй варто орієнтуватись. Я переконана, що молодь у наш час постала перед складним вибором. Її світогляд формується під впливом глобальної зміни ієрархії загальнолюдських ціннісних орієнтацій.

Сучасні суспільні відносини певною мірою провокують розквіт егоїзму в свідомості людини. Але в процесі гуманізації громадського життя, утвердження свободи особистості і нації, розвитку просвітницької діяльності, національної системи освіти і виховання складаються сприятливі умови для формування у молоді наукового, гуманістичного світогляду [2,с.214].

До вивчення поняття «цінність», а згодом і «ціннісні орієнтації» вчені звернулися ще в ХХ ст. Соціологи розглядали ці поняття як соціальні настанови, що регулюють поведінку індивіда. Ціннісні орієнтації у широкому значенні можна визначити як вибір людиною певних матеріальних і духовних цінностей як об'єктів, що визначають її цілеспрямовану життєдіяльність, спосіб життя [1,с.66].

Науковці, так чи інакше досліджуючи поняття цінностей та ціннісних орієнтацій, дійшли висновку, що ціннісні орієнтації особистості не виникають ні звідкіль, а формуються протягом усього її життя під впливом різних чинників. Цінності, за П. Менцером, це те, що почуття людини диктує визнати важливішим над усім, і до чого можна прагнути, відноситися з повагою та визнанням [4].

Варто зауважити, що формування ціннісних орієнтацій сприяє розвитку особистості в цілому. Як один з елементів структури особистості, вони відіграють вирішальну роль у регуляції поведінки, формуванні світогляду, переконань, виборі життєвого шляху, особливо на етапі становлення професійно-трудової діяльності в юнацькому віці. Базові цінності особистості формуються в період так званої первинної соціалізації індивіда, до 18-20 років, а потім стають достатньо стабільними, суттєво змінюючись лише у кризові періоди життя людини і її соціального середовища. Саме в цей період особистість активно залучається до політичного процесу, громадської діяльності, у молодій людини починають формуватися політична свідомість та самосвідомість, норми поведінки [2,с.216].

Особистісні цінності виступають як своєрідні відношення зі світом, які узагальнені і перероблені досвідом соціальної групи. Тому вони фактично не залежать від ситуативних факторів і, можливо, тому не завжди чітко усвідомлюються, зокрема до того часу, поки не стають об'єктом самосвідомості [3,с.31]

У ряді досліджень зазначається, що юнацький вік сензитивний для утворення ціннісної орієнтації в якості стійкої особистісної властивості, яка впливає на становлення світогляду та відношень з довкіллям. Саме у цьому віковому періоді закладається здатність об'єктивної оцінки самого себе і оточуючого середовища, що найбільше впливає на становлення закономірностей, які згодом вказуватимуть на позицію у житті вже дорослої людини. Провідною у цей час є навчально-професійна

діяльність. Завдяки віковим новоутворенням відкривається можливість обирати життєвий шлях і нести відповідальність за цей вибір. Ціннісні орієнтації людини складаються в певну систему. Серед всієї ієрархії цінностей можна виділити ті, які є загальнолюдськими, або глобальними, тобто властиві переважній більшості людей, наприклад: Свобода, Праця, Творчість, Гуманізм, Солідарність, Чесність, Вихованість, Інтелігентність, Сім'я, Нація, Народ, Діти [2,с.215]. На мою думку, зменшення значення цих цінностей повинно викликати в нормальному суспільстві серйозне занепокоєння.

Сучасні соціологічні дослідження свідчать про те, що за останні роки більшість молодих людей починають переорієнтовуватися на матеріальні цінності. Ціннісні орієнтації формуються в процесі засвоєння людиною певного соціального досвіду і проявляються в її переконаннях, інтересах. У відповідності до орієнтації на певні цінності, молодих людей можна поділити на чотири типологічних груп.

Перша група. Це молоді люди, які зберегли давні цінності або хоча б віддають їм перевагу. В основному такі молоді люди відхиляють шлях ринкових трансформацій, є прибічниками авторитарної свідомості і симпатизують харизматичним лідерам і вождям.

Друга група. Це люди, які протилежні в своїх ціннісних орієнтаціях першій групі. Це юнаки та дівчата, що практично повністю не визнають цінності минулого, відстоюють ідеї трансформації суспільства на основі цінностей, які мають суспільства з розвиненою ринковою економікою, високим рівнем соціального забезпечення громадян.

Третя група. Це дуже незначна кількість молодих людей, яка хоч і критикує цінності соціалістичного суспільства, але повністю не відштовхує їх, а вимагає деякої корекції при збереженні таких обов'язкових атрибутів, як єдина держава й основні принципи суспільного ладу. Якщо трансформаційні процеси у бік суспільства з ринковою економікою будуть розвиватися повільно, швидше за все, вони перейдуть до першої групи, яка рішучіше відстоює цінності соціалістичного суспільства.

Четверта група. Це молодь, для якої характерне не просто відштовхування «старого світу», а й нетерпимість до будь-яких цінностей, окрім власних. Вчені називають цей тип квазіреволюційним, бо ці люди ладні не просто розірвати свої стосунки зі старими структурами, а й зруйнувати їх.

Зважаючи на велике різноманіття ціннісних орієнтацій молоді, їх поділяють на певні категорії: інтелектуально-освітні цінності, культурні цінності, політичні цінності [1,с.28–29]. Розглянемо їх детальніше.

Інтелектуально-освітні цінності необхідно розглядати в ракурсі розумового, творчого потенціалу, який, на жаль, значно знизився за останні роки. В очах молодих продовжує зменшуватися цінність розумової праці, освіти і знань. Навіть студенти не надають великої уваги знанням, не цінуючи їх.

Щодо культурних цінностей сучасної молоді, то суспільство, яке на перший план поставило матеріальне благополуччя та збагачення, формує відповідну культуру і життєві потреби молоді. Культ моди, речей, споживання оволодіває свідомістю молоді і набуває універсального характеру. Класична культура починає втрачати цінність і привабливість.

Аналіз стану політичних вподобань молоді дає можливість стверджувати, що вони в достатній мірі різнополюсні. Кількість молодих людей, які постійно цікавляться політичними подіями в країні становить лише 13,2%, тоді як 33,4% політикою не цікавляться зовсім. Молодь в політичних цінностях є досить прагматичною: політика розглядається молодими людьми як засіб завоювання авторитету та лідерства [4].

Отже, ціннісні орієнтації особистості не тільки визначають мотивацію індивідуальної поведінки, але й складають світогляд людини. Ціннісні орієнтації молоді формуються в процесі виховання і навчання. Через виховання здійснюється передача ціннісних орієнтацій від покоління до покоління як на вербальному, так і на невербальному рівнях. В нинішніх умовах динамічні зміни відбуваються в усіх сферах життєдіяльності людства, тому трансформація ціннісних орієнтацій є характерним явищем розвитку світу у XXI ст. Зважаючи на це, молоді необхідно визначити свої пріоритети і сформувати відповідну систему

цінностей, враховуючи і враховуючи і досвід попередніх поколінь, і сучасні тенденції.

Список використаних джерел

1. Драч С. В. Ціннісні орієнтації студентської молоді українського суспільства: сутність та динаміка / С. В. Драч // Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». – 2010. – № 2. – С. 26–30.

2. Пірен М. Ціннісні орієнтації молоді в українському суспільстві на сучасному етапі / М. Пірен, О. Цілюрик // Освіта регіону. – 2011. – № 4. – С. 213–218.

3. Савченко Л. Вивчення ціннісних орієнтацій сучасної студентської молоді / Л. Савченко // Безпека життєдіяльності. – 2006. – № 1. – С. 30–33.

4. Система ціннісних орієнтацій сучасної молоді [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://osvita.ua/vnz/reports/sociology/9696/>

Сирота Тетяна,
студентка I курсу технологічного
факультету ЖНАЕУ
Науковий керівник – канд. філос. наук
Мельничук В.В.

САМОТНІСТЬ ЯК ОЗНАКА ІСНУВАННЯ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ

Самотність є актуальним питанням у нинішньому суспільстві. Ми можемо відчувати самотність як якесь невизначене почуття, душевну порожнечу, або ти як дуже сильну душевну біль. Почуття самотності може з'явитися в будь-яку хвилину, навіть без явної на те причини. Ми розвиваємо та змінюємося і разом з цим у нас з'являються нові відчуття, точніше ми починаємо сприймати речі трохи по іншому, більш серйозно та зважено. Водночас з очікуванням та хвилюванням, ми також іноді відчуваємо самотність. І не завжди причина криється в тому, що ми на самоті. Ти можеш залишатися один впродовж довгого періоду і не відчувати самотності, з іншої

сторони, ти можеш знаходитися серед друзів і в знайомому місці та відчувати самотність, навіть не підозрюючи у чому ж причина!

Найкращий спосіб зрозуміти самотність, це проаналізувати, як люди переживають це почуття. Ти відчуваєш себе самотнім коли: 1) знаходишся на самоті і відчуваєш, що у тебе нема більше вибору, крім як залишатися на одинці; 2) відчуваєш, що тобі не вистачає спілкування; 3) стоїш перед змінами у житті – нова школа, новий будинок, нові друзі чи будь-які інші зміни; 4) відчуваєш, що тобі ні з ким поділитися своїми почуттями; 5) сприймаєш себе, непривабливим, не вартим уваги, навіть якщо інші не розділяють цієї думки [3]. Все це прояви самотності, яка негативно впливає на саму людину, і навіть її оточення.

Самотні люди схильні недолюблювати інших, особливо товариських і щасливих. Це їхня захисна реакція, яка, у свою чергу, заважає їм самим встановлювати добрі стосунки з людьми. Припускають, що саме самотність змушує деяких людей зловживати алкоголем або наркотиками, навіть якщо самі вони не визнають себе самотніми. Така людина характеризується винятковою зосередженістю на самому собі, на своїх особистих проблемах і внутрішніх переживаннях, їй властива підвищена тривожність і страх катастрофічних наслідків несприятливого збігу обставин у майбутньому [2]. Спілкуючись з іншими людьми, самотні більше говорять про себе і частіше, ніж інші, змінюють тему розмови. Вони також повільніше реагують на висловлювання партнерів по спілкуванню. Самотні люди нерідко бачать в самих собі причину свого стану, зокрема у недоліках характеру, відсутності здібностей, особистій непривабливості більшою мірою, ніж у чинниках, що залежать від свідомого вольового контролю: нестачі власних зусиль, докладених для налагодження контактів, неефективності застосовуваних для цього засобів та ін. [3]. Одним з факторів, що сприяють самотності, є небажання людини опинитися в ситуації міжособистісного спілкування, де вона піддається ризику отримати відмову у встановленні потрібних для нього взаємин, відчути збентеження і розчарування. Ворожість і пасивність як

можливі причини і одночасно наслідки самотності часто супроводжують його. Через побоювання негативних наслідків прояву ініціативи у встановленні міжособистісних контактів людині стає важче долати самотність, і страх, спричинений невдалим досвідом, сприяє створенню ситуації, яка ще більше посилює даний стан [1]. На нашу думку, важливим є питання як подолати самотність, свої страхи та тривоги?

Самотність – це пасивний стан. Іншими словами, якщо не проявляти ніякої активності, для того, щоб змінити ситуацію, можна постійно знаходитися в цьому стані. Ми тримаємо самотність в собі, але заглиблювання у неї може призвести до депресії та відчуття безнадійності, що тільки погіршить ситуацію.

Вважаємо, потрібно визнати те, що ти відчуваєш самотність. Щоб перестати відчувати себе самотнім, ми спочатку повинні визнати це, що іноді зробити дуже складно. Тоді ми повинні виразити свої почуття у якомусь іншому вигляді: можна описати у власному щоденнику, написати листа до уявного друга, намалювати картину, написати пісню. Потрібно робити те, що дозволяє нам виразити свої власні почуття. Вираження власних почуттів змушує нас помічати багато речей, які пов'язані з самотністю: гнів, злість, невпевненість у собі. Оскільки помічаючи деякі зв'язки, ми будемо в змозі почати здійснювати зміни. Адже самотність – це те, що можна змінити.

Відчуття самотності повинно сприйматися як індикатор якихось твоїх потреб, які ти ще не задовольнив. Наприклад, це може бути потреба у більш широкому колі друзів, чи у справжньому товариші, потреба зробити щось тільки для себе [3]. В такій ситуації не треба чекати, що хтось допоможе позбавитись від самотності, першочергова роль належить самій людині.

Отже, самотність не можна вважати ознакою слабкості, іноді це навіть мотив для здійснення змін у своєму житті. Переосмисливши ціннісні орієнтації, потреби, можна переорієнтуватися, змінити свій сенс життя, трансформувати пріоритети, почати якісно новий етап існування.

Список використаних джерел

1. Бардин Н. Проблема самотності в умовах сьогодення/ Бардин Наталія [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://piznajsebe.at.ua/publ/nomer_10/problema_samotnosti_v_umovakh_sogodennja/11-1-0-150
2. Самотність – соціальна проблема [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://stud.com.ua/15734/psihologiya/samotnist>
3. Що таке самотність? [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://teenbloog.org.ua/scho-take-samotnist/>

Мішина Ярослава,
студентка I курсу технологічного
факультету ЖНАЕУ
*Науковий керівник – канд. філос. наук
Мельничук В.В.*

ПРОБЛЕМА САМОТНОСТІ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Проблема самотності є актуальною для будь-якої епохи. Людина, яка ігнорується та заперечується у суспільстві, втрачає впевненість у цінності власної особи. Самотність – це стан, який викликає комплексне і гостре переживання, що виражає особливі форми самопізнання, ставлення до себе та світу. Самотні люди відчувають себе покинутими, непотрібними, загубленими, переживають невимовні страждання, що часто призводить до руйнації їх ролей у соціумі. Тоді людина ще більше поринає у стан самотності, замкненості та тривоги. Ми живемо в той час, коли відбуваються величезні зміни в стилі життя, пов'язані зі змінами у всіх сферах діяльності.

Пошуки смислу власного існування тісно пов'язані з самотністю, яку людина переживає як соціальний чи екзистенційний стан. Такий поділ феномену самотності найчастіше можна зустріти у філософській та психологічній літературі. Щоправда кожному з них цікавлять різні аспекти вияву цього феномену. З точки зору психологів, самотність породжує страхи

та фобії стає джерелом депресивних станів та психозів [4,с.23]. Водночас самотність – це «вічна» філософська проблема багатьох епох.

Це питання розглядали багато філософів починаючи з Арістотеля. Важливе місце тема самотності займає у філософії Блеза Паскаля. На його думку, люди побоюються бути наодинці зі своїми думками і тому шукають порятунку від самотності в розвагах. В роздумах Б. Паскаля, таким чином, феномен самотності постає як незатишність людини наодинці з думками про себе самого. Переваги самотності Б. Паскаль вбачав в тому, що цей стан змушує людей задуматися про можливі шляхи досягнення щастя і про сенс буття, у цьому, стверджував він, полягає «принадність усамітнення» [3]. Ми погоджуємося з цією думкою вченого, адже зрозуміти сенс свого існування надзвичайно важливо для кожної людини.

Значну увагу проблемі самотності приділив М. Бердяєв. У своїх працях він звертає увагу на те, що в попередні епохи люди перебували з просторі, який був відносно невеликим, навіть обмеженим. Однак люди відчували себе більш згуртованими, у них не виникало відчуття відірваності, розгубленості, ізольованості. Саме це багато в чому рятувало від самотності. Сьогодні люди живуть в цілому світі, в нескінченному всесвіті; таким чином, вони починають відчувати порожнечу навколо себе, кожен живе сам по собі, відчуває власну покинутість. На думку М. Бердяєва, відірваність «Я» від «Ти» – це процес самознищення. «Я» перестає існувати, коли всередині існування йому не дано існування «іншого». М. Бердяєв був не згоден з Декартом, який стверджував: «Я мислю, отже, існую». Він, в свою чергу, говорить: «"я" існую, оточений темною нескінченністю, і, отже, мислю ..." Я є первинним». Таким чином, на думку М. Бердяєва, самотність – вияв свідомості, яка може вводити людину в стан самотності, але також вона здатна і вивести з цього стану. Людина самотня в тому випадку, якщо в своїх думках вона відчуває себе нікому не потрібною, покинутою, зайвою [1,с.75].

Однак можна розглядати самотність, не тільки як результат людської діяльності, людського існування, але і як внутрішню сутність, яка була

притаманна людині завжди. Приймаючи те чи інше рішення, здійснюючи той чи інший вчинок, вона повинна зробити його сама, ніхто не здатний здійснити це за неї, ніхто не може проникнути в сутність людського «я». Велику увагу проблемі самотності приділяв Генрік Ельзенберг. Цікаво, що в одній зі своїх збірок, створених наприкінці життя, на обкладинці книжки Генрік Ельзенберг розміщує таку думку, що може слугувати підсумком і вступом до його творчості: «Все вирішується в самотності». І це справді надзвичайно значимо і стосується також його збірки афоризмів під назвою «Клопіт з існуванням». Це своєрідний щоденник мислителя, який він вів протягом близько 60 років. Тут Г. Ельзенберг звертає увагу на найважливіші, на його думку, елементи людської екзистенції, серед яких на перше місце виходить самотність. Така самотність, що не пов'язана лише із індивідуальністю способу людського існування, але також із його аксіологічним, а особливо із етичним виміром [2]. Дійсно, ціннісний вимір є одним з домінуючих у дослідженні проблем сучасного світу.

У наш час проблема людської самотності є актуальною як ніколи. У століття нових прогресивних технологій людина все частіше залишається наодинці з собою. Маючи велику кількість знайомих, друзів в різних соціальних мережах, незважаючи на наявність різних зв'язків на роботі, або в будь-якій іншій діяльності, людина часто залишається одна. Знижується цінність живого спілкування. Все більше поширюються такі явища як анонімність, соціальна відчуженість, що і проводить до самотності і бажанням уникнути суспільство будь-якими шляхами. Для того, аби подолати негативні аспекти самотності, замкненості і відчуження, людина повинна усвідомити себе повноцінним членом соціуму, переосмислити своє існування, сприйняття реальності та розуміння духовності. Людина повинна навчитись керувати своїм життям, вміти використовувати надані їй можливості, матеріальні та духовні цінності не лише для власної вигоди, а й з думкою про інших, тоді вона зможе уникнути духовної кризи і занепаду, віднайде внутрішню гармонію, зможе жити гідно у соціумі.

Список використаних джерел

1. Бердяев Н. А. Философия свободного духа / Н. А. Бердяев. – М.: Республика, 1994. – 480 с.
2. Генрик Ельзенберг – філософ самотності [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.polradio.pl/5/266/Artykul/313193>
3. Паскаль Б. Суждения и афоризмы / Б. Паскаль. – М.: Политиздат, 1990. – 384 с.
4. Смоляренко А. Д. Психологія: підручник / Смоляренко А.Д. – М., 1987 – 386 с.

Левченко Світлана,
студентка I курсу агрономічного
факультету ЖНАЕУ
Науковий керівник – канд. філос. наук
Шевчук С.Ф.

«ІДЕАЛЬНА ДЕРЖАВА» ПЛАТОНА ТА СУЧАСНІСТЬ

У сучасному світі дуже багато говорять про державу, демократію, побудову громадянського суспільства. Всі країни переживають кризовий період, що характеризується не тільки економічним занепадом, а й серйозними політичними проблемами. Для подолання кризової ситуації та гідного виходу часто звертаються до досвіду попередніх епох. В історії політико-правових вчень однією з найвідоміших є праця Платона «Держава», яка була написана у IV ст. до н. е.

Платон описує п'ять типів держав – одну з них вважає ідеальною.

1. Подібно космосу і людській душі, у яких є три початки: розумний, пристрасний і чуттєвий, у держави є три аналогічних початки: дорадчий, захисний й діловий, яким має відповідати три стани: розумному початку душі відповідають філософи - правителі, пристрасному початку - воїни-охоронці, чуттєвому - землероби і ремісники[1]. Платон вважає, що для добробуту держави кожна людина повинна займатися тією справою, для якої вона пристосована найкраще. У розподілі праці Платон бачить фундамент всього сучасного йому суспільного і державного ладу [2]. Якщо людина буде

займатися не своєю справою, але усередині свого класу, то це ще не так згубно для "ідеальної" держави. Коли ж людина незаслужено із шевця стає воїном, або ж воїн незаслужено стає правителем, то це загрожує крахом усій державі, тому такий "перескок" вважається важким злочином проти системи, адже для блага всієї держави в цілому людина повинна робити тільки ту справу, до якої вона найкраще пристосована [3, с.13]. Правителю "ідеальної" держави повинні бути притаманні чотири головні чесноти: мудрість, мужність, розсудливість і справедливість. Мудрістю не можуть володіти всі жителі держави, але правителі-філософи, безумовно, мудрі і приймають мудрі рішення. Мужність повинна бути притаманна не лише правителям-філософам, але й воїнам-правоохоронцям. Якщо перші дві чесноти характерні для двох перших класів людей, то розважливість повинна бути властива всім жителям, бо вона створює гармонію. Основним принципом ідеального державного устрою Платон вважає справедливість. Кожному громадянину держави згідно принципу справедливості відводиться особлива роль і особливе положення. Панування справедливості згуртовує різноманітні, і навіть протилежні частини держави в ціле, що виступає їх єдністю і гармонією. Ідеальній державі повинна бути притаманна, по-перше, сила власної організації і засоби її захисту, достатніми для стримування та протидії ворожого оточення, по-друге, вона повинна здійснювати систематичне постачання всіх членів суспільства необхідними для них матеріальними благами, по-третє, вона повинна турбуватись про високий розвиток духовної творчої діяльності [4, 160с.]. Виконання всіх цих завдань означало б здійснення ідеї блага як вищої "ідеї", що править світом. Справжні філософи - аристократи, які, в ідеалі, повинні бути при владі, не прагнуть влади як такої, але їх правління необхідне для блага всіх інших і держави в цілому. Найважливіше знання для правителів і стражів держави - це знання «блага»[5; с.75-76]. Платон визнає, що розроблений ним проект ідеальної держави важкодосяжний, але цілком можливий.

2. Коли замість розумного начала в державі встановлюється панування запеклого духу - це тимократія (влада військових), заснована на суперництві і честолюбстві [2]. Така держава буде вічно воювати. Люди цієї держави відрізняються жадібністю, грубістю і сріблoloбством. Накопичення тимократичною знаттю багатств призводить до того, що вона починає змінювати закони й підвалини своєї держави. Те, що раніше вважалося нескромним і недоречним, стає загальноприйнятим, моральні норми і підвалини більше не вважаються чимось непорушним.

3. Через війни та розбрати і в результаті скупчення значного багатства у приватних осіб тимократична держава трансформується в олігархію - це лад, що ґрунтується на майновому цензі ; при владі стоять багаті, а бідняки не беруть участі у правлінні [6, с. 19-20]. Якщо при тимократії розбрати і суперництво точаться між окремими громадянами, то при олігархії все суспільство ділиться на два ворогуючих табори - бідняків і багатіїв.

4. Ненависть бідняків до багатіїв призводить до перевороту в державі та встановлення демократії. У результаті проголошується рівність всіх громадян перед законом і виборність посад. При демократії, на відміну від попереднього олігархічного ладу, утворюються три класи населення: багатії, народ і трутні. Останні нерідко займають високі державні пости, для цього вони повинні справити належне враження на виборців. У такому суспільстві до влади може прийти людина, яка не має здібностей до управління, але їй виявляється пошана, якщо вона виявляє свою прихильність до натовпу. Панування притаманних натовпу помилкових думок приводить до переоцінки цінностей: нахабство вони будуть називати освіченістю, розпусту - пишністю, безсоромність - мужністю[2]. Проте, демократія ще більше підсилює роз'єднаність бідних і багатих класів суспільства, виникають повстання, кровопролиття, що може призвести до виникнення найгіршої державної системи - тиранії.

5. З демократії, яка сп'яніла нічим не обмеженою свободою, виростає її продовження і протилежність – тиранія[1]. Тиран добивається влади «як

ставленик народу», який наділяє його необмеженими повноваженнями. Заради збереження своєї влади тирану доводиться переслідувати незадоволених. Тиранія - найгірший тип державного устрою, де панують беззаконня, знищення видатних людей, переслідування за думки, численні страти під надуманим приводом зрад.

Спираючись на типологію держав Платона, можна стверджувати, що більшість нині існуючих держав являють собою найгірший варіант держави. Згідно з Платоном, при демократії, яка вважається найкращою на сьогодні формою державного устрою, утворюються три класи: багатії, народ і трутні. Трутні є і при олігархії, але там вони не користуються повагою. У демократичній же державі вони займають мало не всі державні пости. Надмірна свобода в державі так само небезпечна, як і надмірне підпорядкування громадян правителю. Перше веде до анархії, а друге - до тиранії, і вони можуть чергуватися. Якщо в основу управління державою Платон ставив Справедливість, то цього ніяк не скажеш про нашу сьогоднішню реальність : невідповідність високих цін і низьких доходів більшості її громадян, велика різниця в доходах різних верств населення стали для нас звичними. Перевага суспільного блага над особистими інтересами Платон ставив понад усе. З цим у сучасному світі так само, як і зі Справедливістю: аморальна поведінка громадян спостерігається скрізь; більшість людей думають найперше про себе, а не про загальне благо. За Платоном, щоб побудувати суспільство за законами загального блага і справедливості, влада має належати мудрецам-філософам, чого точно не можна сказати про керуючих світу цього.

Отже, ідеї Платона про мудрого правителя, справедливість, загальне благо, працю за покликанням є актуальними для розбудови української держави.

Список використаних джерел

1. <http://referat-ok.com.ua/politika-politologiya/politichni-poglyadi-platona>

2. <https://ukr.media/politics/200796/>
3. Кондрашова Е.А. Теория и практика античной демократии: методические указания – Новосибирск, 1994. – С. 13-14.
4. Жизнь замечательных людей. Биографич. библи. Павленкова Ф. Сократ. Платон. Аристотель. Сенека. — М.: республика, 1995. — 300 с.
5. Іщенко М. Політологія: Навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / Черкаський національний ун-т ім. Богдана Хмельницького. — Черкаси : Видавництво ЧНУ, 2004. — 387с.
6. Жизнь замечательных людей. Биографич. библи. Павленкова Ф. Сократ. Платон. Аристотель. Сенека. — М.: республика, 1995. — 300 с.
7. Шульженко Ф. Історія вчень про державу і право: Курс лекцій/ Ф.П.Шульженко, М.Ю.Наум; За заг. ред. В.В.Копейчикова; НПУ ім. М.П.Драгоманова. - К.: Юрінком Інтер, 1997. - 191 с

Єзерський Вадим,
студент I курсу агрономічного
факультету ЖНАЕУ
*Науковий керівник – доктор іст. наук
Романюк Н.Й.*

ФІЛОСОФІЯ ФРАНКА І СЬОГОДЕННЯ

Іван Якович Франко був однією з найвизначніших постатей не тільки української, а й світової культури. За порівняно недовгий вік (прожив 60 років) він написав понад 5 000 різних творів українською, польською, німецькою та російською мовами. Його моральні й філософські пошуки, а також творчий доробок мали значний вплив на формування української нації і з особливою повнотою відображають характер його доби, залишаючись актуальними навіть зараз. Особливу актуальність погляди цього видатного мислителя набувають сьогодні, у кризовий період української державності, коли життєво необхідно об'єднати зусилля всіх свідомих українців для збереження своєї незалежності і визначити шляхи подальшої розбудови національної духовності. Тому, щоб збагнути самих себе, наш світ і час, зокрема, перспективи сучасного молодого українця варто поглянути на все

крізь призму національної ідеї, крізь призму Франкового національного ідеалу, крізь призму мислення людини, правота котрої перевірена часом і кров'ю мільйонів українців у ХХ столітті.

Почати хочу з ідеї національного розвитку, яку Франко-мислитель ставив вище інтернаціональних ідеалів. Серцевиною національної ідеї є ідея самостійного політичного та економічного життя народу, ідея державності тієї чи іншої нації, яку І.Франко окреслював як національний ідеал[2]. Національний ідеал виступав в І. Франка рушійною силою як в економічній, так і в суспільно-політичній сферах. У сфері суспільного життя ідеалом Франко вважав *«ідеал повного, нічим не обмеженого життя і розвою нації»*[5, с.284].

Отже, якщо узагальнювати погляди І. Франка на роль національного ідеалу, то треба зробити висновок, що ідеал є спонуканням до діяльності лише тоді, коли виступає в якості Абсолюту. Національна ідея – це Абсолют, який не підлягає сумніву, без якого суспільство не може бути стабільним і динамічно розвиватися. Абсолют – це те, що є в кожній людині, але досягається лише тими індивідами, чії спонукання виходять за межі власного життя, переростають в інтерес нації. Національна ідея в сучасних умовах повинна ввібрати в себе найсуттєвіше екзистенційне прагнення людини – бути в житті особистістю. Далеко не кожна людина здатна розвинути свої здібності до рівня особистості, але суспільство мусить створити всі необхідні умови для вдосконалення людини.

Проаналізуємо крізь призму роздумів І. Франка сучасний стан розвитку українського суспільства. Економічний розвиток Східної та Південної України в радянські часи відбувався поза межами українських ідеалів та традицій. Результат цього руху очевидний: матеріальне розтоптало національний дух. Східна та Південна Україна втрачають національні духовні ознаки, і людина опиняється в тенетах вульгарного матеріалізму, що абсолютно суперечить традиційним духовним основам буття української нації[3].

Отже, Франко-філософ розуміє, що розвиток України можливий лише за умови наявності в суспільстві національного ідеалу. Без нього народ не спроможний до самостійного існування і тому загрожує опинитись у черговій неволі, під чоботом чергового колонізатора. Без цього ідеалу неможливим є вирішення різноманітних суспільно-економічних та культурних проблем на користь народу[1].

Далі інше питання, а саме творення української етнічної нації. Це питання Франко підняв ще на початку 20 століття у праці, що прямо звернена до української молоді, “Одвертому листі до галицької української молоді” і з приводу цього питання він пише наступне:

«Перед українською інтелігенцією відкриється тепер, при свобідніших формах життя в Росії, величезна дійова задача — витворити з величезної етнічної маси українського народу українську націю, суцільний культурний організм, здібний до самостійного культурного й політичного життя, відпорний на асиміляційну роботу інших націй, відки б вона не йшла, та при тім податний на присвоювання собі в якнайширшій мірі і в якнайшвидшім темпі загальнолюдських культурних здобутків, без яких сьогодні жодна нація і жодна хоч і як сильна держава не може остоятися»[4, с. 404].

Франко як пророк передбачив розподіл українців за всіма другорядними ознаками і поставив нащадкам завдання: *«Ми мусимо навчитися чути себе українцями – не галицькими, не буковинськими українцями, а українцями без офіціальних кордонів. І се почуття не повинно у нас бути голою фразою, а мусить вести за собою практичні консеквенції»[4, с. 405].*

Ці слова дуже актуальні і тепер, бо, на жаль, немає цілковитої єдності між українцями, які в повній мірі не відчують себе як одна нація, і діляться, наприклад, на східних і західних, а Франко через століття намагається сказати нам, що немає різниці між українцем зі Львова і українцем з Донецька, бо всі ми один народ.

Прикладів можна навести набагато більше, однак і сказаного уже достатньо, щоб зробити висновок про надзвичайну актуальність Франкового

способу мислення. Запитаємо себе, чому ж усе так діється в Україні? Відповідь, очевидно, слід шукати у тому сумному факті, на який вказувало чимало відомих українських діячів сучасності і котрий полягає в тому, що сучасна Україна, на жаль, усе ще не є цілком українською державою, не є, за влучним окресленням Т.Шевченка, тією «хатою», в якій «своя правда, і сила, і воля».

Мойсей в творі Франка начебто 40 років водив свій народ по пустелі в пошуках землі, а український народ сотні років на власній території шукає свою «обітовану землю». На жаль, не є сучасне покоління українців цілковитим господарем на власній землі, немає воно в Україні «своєї хати» і «свого поля», не має власної національної держави. А без власної держави неможливо стати українцеві господарем своєї долі на своїй власній землі. І це чітко показує нам творчість Івана Франка, того хто жив і боровся за кращу долю не для себе, а для всіх українців. Тому дуже шкода, що, на жаль, не Франковим шляхом іде абсолютна більшість українських політиків, громадських та культурних діячів, зачарована на різні імперські центри – або на Схід, або на Захід.

Список використаних джерел

1. Горбач Н. До питання про філософські переконання Івана Франка// Іван Франко – письменник, мислитель, громадянин: Матеріали міжнародної наукової конференції – Львів, “Світ”, 1998, с. 152.
2. Сабадуха В. О. Евристична значущість гіпотези ієрархії сутнісних сил людини для розробки української національної ідеї / В. О. Сабадуха // Практична філософія. – 2008. – № 2 (28). - С. 151-162.
3. Тихолаз Б. Іван Франко – філософ / Б. Тихолаз // Сучасність. - 2002. – № 12. – С. 106-119.
4. Франко І. Одвертий лист до галицької української молодіжі // Франко І. Збір. творів: У 50 т. – К.: Наукова думка, 1980. – Т.45. – С.406.
5. Франко І. Поза межами можливого // Франко І. Зібрання творів: У 50 т. – К.: Наукова думка, 1986. – Т.45. – С.284, 285.

Шульга Сергій,
студент I курсу агрономічного
факультету ЖНАЕУ
Науковий керівник – канд. філос. наук
Шевчук С.Ф.

АНТИЧНИЙ ФІЛОСОФ АРИСТОТЕЛЬ ЯК ЗАСНОВНИК БІОЛОГІЧНОЇ НАУКИ

Аристотель (384-322 до н. е.), давньогрецький філософ та вчений. Він жив і працював у той час, коли культура вільних грецьких міст-держав досягла найвищого розквіту і почала поширюватись разом із завойовницькими війнами Олександра Македонського далеко за межі Балканського півострова. То був час, коли філософія і наука співпадали одна з одною. Давні філософи одночасно проявляли себе і в різних галузях науки, що зароджувалась. Наука і філософія були поєднані в єдиній теоретичній системі, були синкретичними.

На долю Аристотеля випала місія підсумувати досягнення учених і філософів античної Греції і, узагальнити їх працю та передати наступним поколінням. Лише геніальна людина була здатна виконати це титанічне завдання. Він був одним із найвизначніших енциклопедистів, відомих людству. Ним були закладені основи біології, фізики, етики, логіки, психології, соціології. Праці Аристотеля, що дійшли до нас, за змістом поділяються на декілька груп: логічні трактати, біологічні трактати («Історія тварин», «Про частини тварин», «Про виникнення тварин», «Про рух тварин»), трактат «Про душу», про «першу філософію», що розглядає "суцтво" як таке (отримав згодом назву «Метафізика»); етичні твори - «Нікомахова етика», «Евдемова етика»; соціально-політичні та історичні твори («Політика», «Афінська політія».)

Аристотеля можна назвати «батьком біології та зоології». До Аристотеля біології цуралися. Зірки були більш привабливими об'єктами,

більш шляхетним матеріалом для спостережень і роздумів, ніж наповнені слизом і калом живі організми. Тому не випадково в першій книзі «Про частини тварин» Аристотель доводить, що рослини і тварини для наукового дослідження є предметом не менш цінним, ніж небесні тіла, хоча перші минуші, а останні, як здавалося філософу, вічні. Говорячи як про астрономію, так і про біологію, Аристотель проголошує, що «і ті, і інші дослідження мають свою принадність»

Хоча Аристотель і сам відчував огиду і відразу до нутрошів тварин, він все ж протиставляв цьому властивому багатьом людям відчуттю, що відлякує їх від занять біологією, почуття насолоди пізнанням. Адже «спостереження навіть того, що неприємне для відчуттів, і яке створила природа, доставляє ... невимовну насолоду людям, здатним пізнавати причини і філософам за своєю природою». У пізнанні ж причин, Аристотель бачив суть наукового пізнання і вищий прояв людського розуму.

При цьому Аристотель дивувався і не міг зрозуміти, чому споглядання штучних зображень витворів природи людям більше до смаку, ніж спостереження живих оригіналів, які здатні відкрити причинне підґрунтя спостережуваного. Філософ віддає перевагу спостереженню життя поряд з естетичною насолодою від споглядання її мертвого відображення в мистецтві.

Свого апофеозу емпіризм Аристотеля-біолога досягає в його пораді не нехтувати нічим при вивченні природи: «Не слід по-дитячому нехтувати вивченням дрібних тварин, бо в кожному витворі природи знайдеться щось, гідне подиву».

Аристотель говорив у своїх лекціях з біології: «Треба підходити до дослідження тварин без будь-якої відрази, тому що всі вони містять щось природне і прекрасне».

Праці Аристотеля значно вплинули на подальший розвиток біології й медицини. Аристотеля можна вважати одним із засновників біологічної науки, він вперше узагальнив біологічні знання, накопичені до нього

людством. Вчений-філософ розробив систематику тварин, визначив в ній місце і людині, яку він назвав «суспільною твариною, наділеною розумом». А описав близько 500 форм, розділивши їх на 2 великі групи: перша група включала тварин що мають кров (хребетні, за сучасними уявленнями); друга - безкровних (безхребетні, в сучасному розумінні). Окрім цього тварини з кров'ю, були розділені вченим на групи, що приблизно відповідають сучасним класам.

Аристотель висловив певні здогадки, що нагадують еволюційну теорію: можливо, що одні тіла час від часу перетворюються на інші, а ті своєю чергою, розпадаючись, зазнають нових перетворень, і таким чином розвиток і розпад врівноважують одне одного.

З ім'ям Аристотеля пов'язані також конкретні біологічні наукові відкриття. Жувальний апарат морських їжаків називається «Аристотелів ліхтар». Філософ розрізнув орган і функцію, зв'язавши перший з матеріальною причиною, а другу - з формальною та цільовою. Аристотель відкрив принцип кореляції у формулі: «Що природа відніме в одному місці, те вона віддає іншим частинам».

Таким чином, Аристотель вплинув на весь подальший розвиток наукової і філософської думки. Його твори стосувалися практично всіх галузей знання того часу. Великий енциклопедист давнини Аристотель разом з тим став одним із засновників біології як науки, вперше узагальнивши біологічні знання, які були накопичені до нього людством.

Список використаних джерел

1. Аристотель [Електронний ресурс]. - Електрон. дані. - Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki/Аристотель>. - Загол. з титул. екрану. - Мова : укр., рос., англ. та ін. - Перевірено : 20.02.2009.
2. Лосев А.Ф., Тахо-Годи А.А. Платон. Аристотель. М., 1994. <http://orel.rsl.ru/nettext/russian/losev/aristotl.htm>
3. Аристотель, твори в 4-х томах, під редакцією В.Ф. Асмуса, т1, М., Думка, 1976.
4. Видатні вчені-біологи світу та України: дайджест. Вип. 6. [Електронний ресурс] / Нац. ун-т харч. технол., Наук.-техн. б-ка ; підгот.

Домінський Володимир,
студент III курсу факультету
інженерії та енергетики ЖНАЕУ
*Науковий керівник – канд. філол. наук
Талько О.Б.*

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ІНЖЕНЕРНОЇ ЕТИКИ

Професійна етика – це правила поведінки, які установлюють певний тип моральних взаємин між людьми, що представляються оптимальними з точки зору виконання ними своєї професійної діяльності.

Гідність і соціальна ціна тієї чи іншої професії в кінцевому рахунку визначаються тим, наскільки глибоко усвідомлюють люди свою моральну відповідальність перед суспільством за соціальні наслідки діяльності, якою вони займаються, наскільки бездоганно виконують вони свій професійний обов'язок і наскільки послідовно і чітко втілюються в цьому виді діяльності загальні вимоги моральності. Тому будь-яка професійна діяльність накладає на людину не тільки професійні, а й певні моральні зобов'язання.

Соціальна ціна різних видів людської діяльності неоднакова. Саме вона насамперед визначає необхідність вироблення і зміст моральних вимог до людей, які здійснюють ту чи іншу професійну роботу.

Для лікаря головним етичним принципом є турбота про здоров'я («не нашкодь!»), для юриста – презумпція невинності підозрюваного, для журналіста – правдивість і об'єктивність інформації, для державного службовця – суспільне служіння, законність і справедливість у захисті прав і законних інтересів громадян.

Зі стрімким розвитком науково-технічного прогресу, зростають вимоги і до професійної діяльності представників різноманітних інженерно-технічних спеціальностей.

ЗМІ чи не щодня повідомляють про жахливі випадки порушень правил техніки безпеки, про неприпустиме використання несправних чи з закінченим терміном експлуатації приладів, агрегатів, машин тощо.

Принципи інженерної етики набувають особливо важливого значення при аварії, що спричинила за собою появу жертв чи потерпілих.

Так 25 березня 2018 р. у торговельному центрі «Зимова вишня» у Кемерово спалахнула пожежа, яка забрала життя щонайменше 64 осіб, і ще 85 зникли безвісти. За словами очевидців, не спрацювала ні сигналізація, ні система оповіщення. Окрім того, Слідчий комітет РФ заявив, що серйозні порушення були допущені як при введенні торгового центру в експлуатацію, так і в процесі його роботи. Пожежні виходи в ТЦ були заблоковані. За кількістю жертв кемеровська пожежа – одна з найбільших за останні 100 років.

Важливе значення має поведінка технічного працівника в аварійних ситуаціях. Об'єктивність, діловитість і почуття відповідальності, відсутність прагнення звалити свою провину на інших і визнання своєї помилки повинні характеризувати його моральні якості.

Деякі норми професійної діяльності інженерів зафіксовані в юридичних документах, наприклад, в законах, що відносяться до питань безпеки, інтелектуальної власності, авторського права, закріплені в адміністративних установах, що регулюють роботу тієї чи іншої організації (підприємства, фірми, інституту і т.д.). Однак єдиної, всеохоплюючої системи правил і принципів інженерної етики не існує і понині.

До того ж такий підхід майже не розрізняє моральні, юридичні та адміністративні норми, що регулюють інженерну практику.

В окремих країнах вже досить давно розроблені кодекси моралі інженера: «Кредо інженера» (Німеччина), «Кодекс інженерної етики» (США)

та ін. Зазвичай при цьому формулюються декілька найбільш загальних правил:

1) інженер повинен виконувати роботи тільки в межах своєї компетенції та при цьому намагатися збільшувати компетенцію і престиж технічної професії;

2) бути чесним, справедливим і неупередженим у питаннях технічної політики, бути відданим своєму роботодавцю;

3) використовувати свої знання і майстерність для поліпшення добробуту суспільства.

Виділяють три основні групи відносин, які базуються на моральних нормах, що регулюють професійну діяльність інженера:

1. Інженер і предмет його праці та діяльності (техніка, технологія і організація виробництва). Головною цінністю в цих відносинах є гуманізм, який повинен регулювати діяльність інженера при розробці, проектуванні, конструюванні та експлуатації техніки і технології, а також організації виробництва з позицій особистісної, технологічної та екологічної безпеки.

2. Інженер і колеги. Головною метою в даному випадку є дотримання норм, принципів і правил культури загальногромадянського та професійного спілкування.

3. Інженер і суспільство. Головна вимога тут – соціальна і моральна відповідальність інженера за результати його праці та їх наслідки.

У професійній роботі інженер повинен виховувати і продукувати наступні групи якостей:

1) гуманістичне служіння науково-технічному прогресу, відданість інженерній справі, високий професіоналізм, компетентність, новаторство, працьовитість, сумлінність, принциповість, дисциплінованість, високу вимогливість до себе і самокритичність;

2) повагу до праці своїх попередників і колег, інформування своїх колег про досягнення в галузі науки, техніки, технології, організації виробництва і передового досвіду, комунікабельність, тактовність, орієнтованість на

плюралізм варіантів вирішення інженерних проблем і завдань, дотримання службового етикету, коректність у суперечці;

3) професійну та особисту честь і гідність, турботу про престиж інженерної професії, високу громадянську відповідальність, повідомлення громадськості про будь-які факти використання техніки, що загрожують людині, ускладнюючих екологічну ситуацію та ін.

Соціальна компетентність, що припускає відповідальність перед іншими за наслідки прийнятих рішень на всіх рівнях інженерної діяльності – є сьогодні невід'ємною складовою професійної культури інженера.

Список використаних джерел

1. Кашин В.В.–Основи філософії техніки: навч. посібник для аспірантів і здобувачів / В.В. Кашин. – Оренбург: ІПК ГОУ ОДУ, 2007. – 104 с.
2. Нестеров В.Г. Інженерна етика / В.Г. Нестеров. І.Б. Іткін, Н.П. Соколова. – М.: Знання. 1982. – 64 с
3. https://uk.wikipedia.org/wiki/інженерна_етика
4. https://uk.wikipedia.org/wiki/професійна_етика
5. http://stud.com.ua/17691/filosofiya/naukovo_tehnichna_inzhenerna_etika

Маринич Юлія,
студентка ІІ курсу факультету екології і
права ЖНАЕУ
*Науковий керівник – канд. іст. наук
Сіницький А.Ц.*

ІСТОРІЯ МЕЖИГІРСЬКОГО МОНАСТИРЯ: СТВОРЕННЯ, РОЗВИТОК, ЗАНЕПАД

Протягом багатоміткової історії православ'я на теренах України існувала велика кількість осередків чернечого життя — монастирів. Історія православних монастирів України містить багато загадок і таємниць. Після десятиліть тоталітаризму та суворої цензури, вмотивованих тогочасною державною ідеологією, були зняті табу з багатьох джерел інформації, а

засекречені теми стали предметом обговорення для широкого загалу. Саме до такої категорії українських монастирів можна віднести Києво-Межигірську Спасо-Преображенську обитель, котра щонайменше п'ять століть була потужним осередком православ'я та чернецтва на Київській землі.

Актуальність дослідження. Дотепер велика кількість фактів та подій з його історії залишаються нез'ясованими. Крім того в матеріалах викладених дослідниками спостерігаються розбіжності в іменах, датах, хронології подій, пов'язаних із діяльністю Межигірського монастиря. Тому існує потреба в детальному вивченні відомостей з історії цього монастиря в різні періоди його існування.

Доля Межигірського монастиря залежала від багатьох чинників, серед яких помітне місце посідали церковно-державні відносини. Цей український монастир, що існував у різних державних утвореннях, зазнавав піднесенень, занепадів, припиняв діяльність і знову відроджувався.

Метою цього дослідження є аналіз історії становлення Межигірського монастиря в різні історичні періоди та причин його занепаду.

Як **об'єкт** дослідження автор обрав розвиток осередків православ'я в контексті політичних, національних, соціальних впливів.

Предметом дослідження були визначені створення, розвиток, занепад православної святині.

Дослідники монастирської минувшини в ряді публікацій, здійснених у XIX - на поч. XX століть, загалом, мають три міркування щодо походження обителі. Так, приміром, одні з них відносять час заснування монастиря до 988 року, пов'язуючи початок обителі з грецькими ченцями, котрі прийшли на Русь із митрополитом Михаїлом; інші називають 1161р., стверджуючи, що монастир заснував князь Андрій Боголюбський; решта вважають за доцільне говорити про заснування після 1523 року, посилаючись на грамоту польського короля. Коли б не був заснований Межигірський монастир - чи в XIII, чи в XV століттях - про цей період його буття не залишилось жодних

документальних згадок чи свідчень, тому немає підстав для певного ствердження або заперечення будь-якої з наведених версій. Остаточну відповідь на дане питання можуть дати лише результати ґрунтовних археологічних досліджень у Межигір'ї, або відкриття нових документів, пов'язаних з історією цього монастиря.

Відроджений був монастир тільки на початку XVI століття. У 1523 році його відродило українське духовенство, отримавши на це дозвіл польського короля Сигізмунда. Межигірський монастир від 1523 р. офіційно набув статусу «вільного», тобто незалежного від світських і духовних патронів, і такого, що мав право вільного вибору ігумена. З 1523 по 1571 роки монастир мав самостійність. У грамоті польського короля Сигізмунда I Старого (1506-1548) наданій 12 березня 1523р. Київському воєводі щодо відновлення Межигірського монастиря, згадуються кордони землі, наданої для обителі "по давньому, як і перед тим бувало» [1, с.55].

У самих важких ситуаціях і грізних подіях церква завжди була головною турботою січових козаків: коли у 1709 році запорозькі козаки втікали від репресій, то, перш за все, захопили з собою церковне начиння. [2, с.263]. Дбаючи про церковні справи, Кіш Запорозької Січі у 1659 і 1683 роках уклав угоду з кліром Межигірського Спасо-Преображенського монастиря, про підпорядкування йому і автономію запорозької церкви Покрови, а також призначення монастирем у цю церкву священників і ченців щороку для богослужіння. З 1630 року Межигір'я існує як монастир запорізького козацтва - вперше це згадується за Львівським літописом, - як шпиталь для старих та скалічених воїнів. Київський митрополит Петро Могила ставить за взірець ченців Межигір'я та їх суворе дотримання статуту. Сюди ж приїхав усамітнитись і доживати свого віку фастівський полковник - Семен Палій. З 1630 років - час процвітання монастиря, отримання величезних пожертвувань, земельних угідь. Серед благодійників: єпископ Луцький і Острозький Ісакій Борискевич, митрополит Київський Іов Борецький.

Монастир був духовною опорою українського народу у визвольному русі середини XVII століття, тому не випадково Межигір'ям опікувався Б. Хмельницький. В 1710 і 1712 роках Україну охопив голод та епідемії. Межигірські села обезлюдніли. В 1717 році Межигір'я знову було спустошене пожежею і чотири роки ніхто там не відновлював ніяких будівель. Ченці, не маючи житла, жили в куренях і землянках, Спасо-Преображенський собор залишився без даху, але богослужіння в ньому не припинялось. У 1734 році Запорізька Січ знову визнає зверхність Межигірського Спаса. З 1772-74 рр. на пожертвування кошового отамана Петра Калнишевського будується кам'яна брама та дзвіниця. Час правління Катерини II означав кінець Запорозької Січі і Межигірського монастиря. Монастир віродився аж наприкінці XIX століття, проте що доброго могло його очікувати в більшовицькі часи? В 1923 році в Межигір'ї відкрили художньо-керамічний технікум (у ньому працювали такі визначні художники, як Василь Седляр та Оксана Павленко), а в 1930-ті монастирські споруди розібрали. Потім тут була «дача Щербицького», на території якої час від часу шукали бібліотеку Ярослава Мудрого, що начебто була колись тут захована. Проте марно. Бібліотеку не знайшли, а монастир так більше й не відновився. Межигір'я було відкрито для людей 22 лютого 2014 року, після перемоги Майдану та втечі його колишнього хазяїна, экс-президента Януковича. Зараз будівлі та угіддя Межигір'я є фактично великий публічний парк.

Висновок. За тисячолітню історію монастиря в культурному шарі цієї місцини, без сумніву, назбиралося чимало цікавого. Тут може бути багата археологічна експозиція, історії Православ'я тощо. В різний час працювали такі митці, як Д. Степанов, І. Маркелов, М. Філіппов, О. Мизін, Л. Крамаренко, О. Павленко. Тут бував великий Тарас Шевченко та інші видатні діячі нашої культури. Тут поховані славні лицарі України, як вже сказано, Семен Палій, гетьман Остап Гоголь. Межигір'я — є не тільки пам'яткою історії та культури світового значення, але і важко перебільшити його

екологічну цінність. У довколишніх лісах могли зберегтися рослини не лише з Червоної, а й з Чорної книги, тобто ті, які маємо за втрачені назавжди.

Список використаних джерел

1. Кулиняк Д. Соловецький в'язень. Останній кошовий Січі Запорізької: Іст.нарис.-К., 1991 -71с.
2. Герасименко Н. О. До історії зв'язків Києво-Межигірського монастиря і Запорізької Січі. — Розвиток історичного краєзнавства в контексті національного і культурного відродження України, К., 1991 - С. 345–346.
3. Герасименко Н. О. Історія Межигір'я. — К.: Інститут історії України НАН України, 2005. — 288 с.
4. Гайдай Л. І. Історія України в особах, термінах, назвах і поняттях (від найдавніших часів до Хмельниччини): Навчальний посібник-коментар. — Луцьк: Вежа, 2000. — 437 с.
5. Яворницький Д. Історія запорозьких козаків -К.: Наукова думка, 1990. - 592с.
6. Свербигуз В. Секрети Межигірського Спаса //День, 14 вересня, 2001 – С.3
7. Шаров В. Межигір'я. На чому стоїть хатинка опозиціонера //Музеї України - №5- С.6